

Riksdagens protokoll

1993/94:114

Tisdagen den 31 maj

Kl. 14.00 – 19.46

Protokoll
1993/94:114

1 § Justering av protokoll

Svar på frågor

Justerades protokollet för den 25 maj.

2 § Svar på fråga 1993/94:553 om villkor för bistånd från socialtjänsten

Anf. 1 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att öka möjligheten till villkorat bistånd då detta av sociala skäl bedöms lämpligt.

Den enskilde har enligt socialtjänstlagen alltid i första hand ett eget ansvar för sitt liv och sina förhållanden i övrigt. I lagens förarbeten framhålls särskilt att socialtjänsten inte får frånta den enskilde hans ansvar i detta avseende.

För att ha rätt till ekonomiskt bistånd skall den enskilde bidra till sin egen försörjning, t.ex. genom arbete. Den som inte har arbete är skyldig att aktivt söka och även godta lämpligt anvisat arbete. I skyldigheten att ta lämpligt arbete inbegrips också deltagande i verksamheter som samhället i övrigt ställer till förfogande inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, beredskapsarbete, ALU-verksamhet, ungdomspraktik m.m.

Först när den som söker hjälp inte själv kan tillgodose sitt behov skall samhällets insatser ges med stöd av socialtjänstlagen. Det finns således ingen ovillkorlig rätt till socialbidrag.

Det har från olika håll ansetts att socialtjänsten borde få utökade möjligheter att kräva motprestationer för att bevilja socialbidrag. Det har framför allt gällt olika former av sysselsättning utanför den ordinarie arbetsmarknaden eller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, dvs. sysselsättningar som inte omfattas av den arbetsrättsliga regleringen och inte heller ger de rättigheter som ett arbete normalt ger. Jag vill här peka på att kommunen har möjlighet att själv inrätta beredskapsarbeten och erbjuda sådana till dem som söker socialbidrag på grund av att de saknar inkomst.

Det går dock inte att blunda för att det i vissa fall kan vara en svår avvägning att bedöma i vilken form hjälpen bör ges. Det gäller framför allt människor med missbruksproblem som inte är så grava att det kan bli fråga om

tvångsomhändertagande, men som samtidigt är så allvarliga att personen inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande.

Som Göte Jonsson känner till har frågan berörts i Socialtjänstkommitténs delbetänkande Rätten till bistånd inom socialtjänsten. Kommittén avser att återkomma till frågan i sitt slutbetänkande som beräknas överlämnas till regeringen under hösten. Regeringen kommer först därefter att ta slutlig ställning till hur socialtjänstlagen skall utformas.

Anf. 2 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Tack för svaret på frågan, socialministern.

Frågan om villkorat bistånd, eller möjligheten att ställa krav på motprestation, har aktualiserats alltmer utifrån de erfarenheter som vi har av nuvarande socialtjänstlag. Den har gällt i drygt tio år, sedan början av 1980-talet. Allt under det att lagen har utvärderats så har kommunerna, och även många som arbetar inom socialtjänsten, kommit fram till att en möjlighet fattas, nämligen möjligheten att villkora bistånd om det av sociala skäl är motiverat.

Det är riktigt, som socialministern sade, att man är skyldig att stå till arbetsmarknadens förfogande. Den skyldigheten finns också inom ramen för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men precis som socialministern sade finns det många som är i behov av socialbidrag men som enligt realistiska bedömningar inte har förutsättningar att stå till arbetsmarknadens förfogande. Det kan gälla ungdomar, och det kan gälla missbrukare.

Jag menar att det i de fallen skulle vara mycket angeläget att lyssna på bl.a. Kommunförbundet och se till att vi får en lagstadgad möjlighet att ställa krav på motprestation. Samtidigt vill jag understryka att det skall vara klart socialt motiverat om man skall kunna ställa krav på motprestation.

Med utgångspunkt i det delbetänkande som har varit ute på remiss, bl.a. i kommunerna, kan man mycket väl hitta sådana modeller och lösningar som gör att man kan få möjligheten att ställa krav utan att träda rättssäkerheten för när.

För närvarande är det faktiskt så, som socialministern mycket väl vet, att man ute i kommunerna arbetar i en gråzon. Man vet inte riktigt vad den s.k. arbetslinjen innebär inom socialtjänsten. Vi har det ganska berömda fallet med Tyresö kommun, som fick ja i tingsrätten, nej i kammarrätten och som nu har begärt överprövning i Högsta domstolen.

Att få en tydligare lagstiftning på dessa områden är en rättssäkerhetsfråga. Det framgår klart av det sociala arbetet i kommunerna att behovet finns. Nu försöker man tänja på begreppet arbetslinje och använda det i olika sammanhang. Men det är fel, enligt min uppfattning. I stället bör vi få en lagändring till stånd som ger faktiska möjligheter.

Anf. 3 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! I mycket delar jag Göte Jonssons utgångspunkter. Möjligen kan man säga att jag inte tror att man helt kommer ifrån rättssäkerhetsproblemen. Det skulle förutsätta att man kunde göra en kristallklar lagstiftning som gick att tillämpa i varje enskilt fall.

Jag tror inte att det är möjligt; vi kommer alltid att ha denna typ av grå-

zonsfall där socialtjänsten har svårt att bedöma vilka åtgärder som är riktiga. Det är ju de åtgärderna som Göte Jonsson är ute efter – de som är motive-
rade i det enskilda fallet. Men det är alltid svårt när man har ett konkret fall
och skall bedöma vad som är rätt att göra.

Därför går det aldrig att skriva en lag som innebär att man, så fort man
ser en människa, kan avgöra exakt vilka åtgärder som skall sättas in. Den
professionella bedömningen kommer alltid in i bilden.

Men jag hoppas att Socialtjänstkommittén, där Göte Jonsson själv är le-
damot, i sina fortsatta resonemang kan komma med sådana förslag till änd-
ringar i lagstiftningen att detta kan bli tydligare än det är i nuvarande lagstift-
ning. Jag hoppas också att man skall kunna föra ett konstruktivt resonemang
om hur man skall hantera en del av de gråzonsproblem som finns i dag, även
om jag inte är så optimistisk att jag tror att kommittén kommer att lösa alla
våra problem.

Anf. 4 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag delar socialministerns uppfattning att vi aldrig kan
komma ifrån gråzonsproblemen. Men i dag är de alldeles för stora. Ute i
kommunerna märks behovet av möjligheten till flexibla åtgärder. De finns
inte i dag på det sätt som är nödvändigt.

Jag menar också att detta inte enbart gäller det ekonomiska biståndet utan
även annat bistånd.

Låt mig ta ett exempel. En ung flicka på 18 år flyttar hemifrån och får
pengar för att utrusta sitt boende via socialtjänsten. Hon bor där några må-
nader, flyttar sedan hem till mamma och pappa igen och säljer bohaget. Ef-
ter ytterligare några månader säger hon att hon inte kan bo hemma hos
pappa och mamma och begär nya pengar av socialtjänsten. Socialtjänsten
säger nej och menar att hon redan har fått pengar till bohag vid ett tillfälle.
Då överklagar flickan och får rätt i den rättsliga prövningen, vilket innebär
att socialtjänsten på nytt får betala ut pengar till bohag för flickan.

Detta är att ge felaktiga signaler till ungdomen. I sådana fall skulle man
kunna ställa vissa krav på motprestation för att gå in med ytterligare en åt-
gärd.

Anf. 5 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Det är svårt att kommentera enskilda fall som jag inte har
inblick i. Men låt mig ändå säga att flexibiliteten i gällande lagstiftning är
betydligt större än vad man ofta tror ute i kommunerna. Det finns också soci-
alnämnder och socialförvaltningar som har tillämpat den nuvarande lagen
på ett mycket flexibelt sätt och visat att det kan fungera väl.

Men vi är som sagt var överens om att lagen kan bli bättre på denna punkt,
och jag utgår ifrån att Socialtjänstkommittén kommer att ge oss ett sådant
underlag att vi kan stifta bättre lagar så småningom.

Anf. 6 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Också jag hoppas att vi skall kunna göra det. Vi arbetade
fram ett delbetänkande där vi tog upp biståndsfrågorna men vi kom inte sär-

skilt långt. Men sedan dess har det hänt en hel del, bl.a. i anslutning till re-
missarbetet och framför allt från Kommunförbundets sida.

Ett enigt Kommunförbund går nu till Socialtjänstkommittén och rege-
ringen och väddar om att få en utvidgad möjlighet till villkorat bistånd. Jag
tycker att detta är en mycket klar signal, som visar på nödvändigheten av en
sådan åtgärd. Det är ju givetvis främst de som arbetar ute i kommunerna, i
den aktiva socialtjänsten, som känner till dessa behov.

Jag tackar socialministern för öppenheten när det gäller möjligheten att
pröva. För min del skall jag arbeta vidare med försöken att få en majoritet
i Socialtjänstkommittén, så att vi kan ge kommunerna denna möjlighet att
av sociala skäl gå in med andra åtgärder än vad som nu är möjligt i social-
tjänstlagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på frågorna 1993/94:554 och 573 om ökningen av asylsökande, m.m.

Anf. 7 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Lars Moquist har frågat mig om jag har för avsikt att föreslå
några åtgärder, t.ex. viseringskrav för kroater, för att komma till rätta med
inströmningen av kroater i Sverige. Gustaf von Essen har frågat mig vilka
åtgärder regeringen planerar med anledning av den omfattande inström-
ningen av asylsökande. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Under de senaste veckorna har det skett en stor inströmning till Sverige
av kroater, speciellt från området kring staden Virovitica, som har kommit
hit för att söka arbete. Det har figurerat helt grundlösa rykten i Kroatien om
möjligheten att resa till Sverige och få arbete här på mycket goda villkor.
Vad gäller den här inströmningen har Invandrarverket tillsammans med den
svenska ambassaden redan inlett en informationskampanj i Kroatien om vad
som gäller för invandring till Sverige. Liknande kampanjer har tidigare prö-
vats med gott resultat i andra länder.

Regeringen fattade förra torsdagen även beslut i ett antal asylärenden rö-
rande personer från det forna Jugoslavien, däribland också Kroatien, som
överlämnats av Invandrarverket och Utlänningsnämnden. I ärendena berör-
des bl.a. frågan om risken för kroatiska medborgare att tvingas delta i strids-
handlingar. Regeringen uttalade att risken för kroatiska medborgare gene-
rellt sett att mot sin vilja tvingas delta i väpnade konflikter inte kan anses
som påtaglig. De kroatiska medborgare som regeringen fattade beslut om
fick avslag och skall avvisas till Kroatien.

Regeringen berörde i sina beslut också frågan om dubbla medborgarskap,
då ett antal asylsökande från olika delar av det forna Jugoslavien har med-
borgarskap i mer än en av de nya stater som bildats. Regeringen slog fast att
man i sådana fall, i enlighet med internationell praxis, skall pröva asylskälen
gentemot alla länder i vilka den sökande är medborgare. Asyl kan vägras om
den sökande kan få skydd i något av dessa länder. Därför fattade regeringen

beslut om att personer som är medborgare i både Bosnien–Hercegovina och Kroatien kan avvisas till Kroatien.

Informationskampanjen i Kroatien och de praxisbeslut som regeringen fattat, vilka medfört att myndigheterna nu kan börja fatta beslut i ett stort antal ärenden, kommer tillsammans att ge en stark signal om att det inte är meningsfullt att resa till Sverige och försöka få uppehållstillstånd här om man inte har behov av skydd eller om man kan erhålla skydd i något land där man är medborgare. Personer som kommit till Sverige för att söka arbete avvisas nu med omedelbar verkställighet till Kroatien.

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 8 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Till en början ber jag att få tacka för svaret på den här frågan. Jag vill också passa på att ta upp ytterligare en fråga som jag ställde samtidigt till statsrådet Friggebo. Den handlade om det omfattande bidragsfusket i Malmöområdet. Det är ganska egendomligt att man hänvisar den frågan till Bo Könberg och sedan anger att han tyvärr inte hinner besvara frågan.

Jag skall återgå till frågan som gäller viseringskrav för kroater. Jag uppmärksammar detta problemet redan hösten 1993. Asylbyrå syd slog då larm till regeringen om att människor från Sarajevo kom hit på kroatiska pass. Enligt Asylbyrå syd skulle regeringen fundera över vad man skulle göra för att komma till rätta med detta problem. Det har gått lång tid utan att vi egentligen har sett några märkbara resultat.

Nu har en tidning nere i Kroatien, som heter Arena, tagit upp frågan. Tidningen påstår bl.a. att det är mycket lätt att söka sig till Sverige och att det finns tomma områden i östra Sverige som kan befolkas av kroater.

Det är mycket bra att man nu har inlett en kampanj för att bemöta dessa påståenden nere i Kroatien. I slutet av statsrådets svar talar statsrådet om personer som söker arbete här. Det är viktigt att den här frågan inte bara reds ut för de personerna utan även för dem som inte kommer hit och söker arbete.

Invandrarverket har en förteckning över s.k. säkra länder. Jag undrar om statsrådet Friggebo har för avsikt att se till att Kroatien kommer med på den listan.

Anf. 9 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Även jag vill framföra ett tack för svaret. Regeringen har fattat beslut som innebär att strömmen av asylsökande borde kunna upphöra.

Den här reseverksamheten började, som Moquist sade, faktiskt redan i november förra året. Vi fick vissa indikationer på vad som höll på att hända. Jag är helt säker på att även statsrådet fick sådana indikationer. Nu är vi snart framme i juni, och omfattningen av denna inreseverksamhet har ökat dramatiskt under senare tid. Om trenden fortsätter handlar det snart om 15 000–20 000 personer om året.

Även om regeringen följer praxis och fattar avvisningsbeslut måste alla dessa ärenden avgöras ett efter ett. Ärenden kommer att överklagas. Det kommer alltså att ta lång tid. Personligen tycker jag att det hade varit bättre

om man på ett tidigare stadium hade infört ett visumtvång. Jag skulle gärna vilja höra statsrådets bedömning. Varför kan man inte införa visumtvång? Om man kan det, varför har man inte gjort det tidigare?

Det är tragiskt att människor lockas hit på falska premisser och att detta sedan händer. I och med att detta har förekommit under en ganska lång period borde man på något sätt ha kunnat stävja detta tidigare. Det finns alltid en risk när åtgärderna kommer sent; det blir jobbigare att besluta om dem. Det har gått litet för lång tid.

Anf. 10 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Först vill jag ta upp frågan om bidragsfusk när det gäller socialhjälp. Det är inte en fråga som handläggs av mig. Jag hade inte någon aning om att statsrådet Könberg inte var tillgänglig i dag.

När vi diskuterar kroaterna är det viktigt att komma ihåg att det handlar om två helt olika frågor. Den ena gäller de personer som luras hit av olika tidningsartiklar med löften t.ex. om att det finns arbeten och bostäder och om att Sverige har brist på arbetskraft. Den företeelsen har uppstått under de senaste månaderna. Det är alltså en ny företeelse. Det har vidtagits snabba åtgärder av Invandrarverket och ambassaden. Genom annonser talar man om för kroaterna att de blir lurade och att det inte är någon idé att de kommer till Sverige eftersom det inte finns arbeten att tillgå osv.

Den andra frågan berör personer från Bosnien som har hemska upplevelser bakom sig. Det handlar företrädesvis om kroatbosnier. Enligt Kroatiens lagstiftning har dessa personer möjlighet att också bli medborgare i Kroatien. Många har blivit det.

Några ärenden har sänts till regeringen. Vi skulle först och främst ta ställning till vilket land som skälen skulle prövas gentemot. Det har vi gett besked om. Dessa personer åberopar krigsvägrarskal, dvs. att de riskerar att skickas tillbaka till den kroatiska armén i Bosnien. Det är en viktig fråga att ta ställning till och undersöka. Regeringen har också under våren gjort undersökningar, och nu har det träffats ett avtal om en federation. Det har även träffats ett avtal om vapenvila mellan krajinaserberna och kroaterna. Detta utgör grunden till att vi anser att det inte finns någon generell risk för att dessa personer skall inkallas för att delta i stridshandlingar. Detta är bakgrunden till att regeringen har fattat sitt beslut beträffande kroatbosnierna.

Anf. 11 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Något definitivt svar på om det blir visering för kroater har vi inte fått. Men man kan väl uppfatta statsrådets svar så, att man från regeringens sida inte har för avsikt att i dagsläget införa något särskilt viseringskrav för kroater. Detta beklagar jag. Man skulle ju då kunna klara ut denna problematik på ett mycket lättare sätt.

Det som nu tydligen är aktuellt är att man bibehåller denna ganska krångliga asylhanteringssituation just på grund av krigsvägrarna. Det innebär att resurserna i Sverige utnyttjas på ett väldigt märkligt sätt. Det vore mycket bättre att se till att människorna hjälptes i närområdet än att lägga ner en förfärlig massa pengar i det svenska asylhanteringssystemet, just kanske för att hantera bara denna lilla grupp krigsvägrare.

Jag fick inte heller veta om regeringen har för avsikt att se till att Kroatien blir ett säkert land i SIV:s lista.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Anf. 12 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Det är riktigt som statsrådet sade att det är två olika grupper, och dem skall man skilja på rätt noggrant i diskussionen. De som nu kommer hit och tror att de kan få arbete och bostad här har naturligtvis hört att Sverige har varit relativt frikostigt med att bevilja uppehållstillstånd för f.d. jugoslaver. Vi har redan beviljat uppehållstillstånd för 120 000–150 000 personer. Då kan de ju få det intrycket att det är möjligt att komma hit. Det gäller ju att göra informationsinsatser väldigt tidigt så att människor inte lockas hit genom falska premisser som vi själva i någon mån är orsak till.

Sedan finns det medborgare som reser med dubbla pass. Ja, alla som har kommit hit är ju inte krigsvägrare och har inte åberopat krigsvägrarstatus. Det kom hit människor redan i november som inte åberopade krigsvägrarstatus men begärde asyl och uppehållstillstånd. Man borde ha kunnat göra någonting tidigare för att motverka att de människorna bibringades uppfattningen att de kunde komma hit.

Anf. 13 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! De människor som har kommit hit för att söka arbete är människor som utnyttjas av profitörer och som kommer från ett litet och mycket begränsat område. Det handlar alltså inte om den allmänna inställningen att man kan åka till Sverige och få uppehållstillstånd här, utan det är organiserat av några personer. Detta har våra myndigheter med kraft tagit itu med.

Det är det ena. Det andra är den lilla gruppen krigsvägrare. Dessa har inte varit skäl nog för oss att avvakta att fatta beslut. I de praxisärenden där regeringen har fattat beslut har personerna just åberopat krigsvägrarskäl. I andra fall har beslutsfattandet fortgått. Regeringen har tidigare fattat några beslut beträffande Kroatien, där det inte handlade om krigsvägrare. Även våra myndigheter har fattat beslut beträffande kroater.

Det är inte regeringen som hanterar frågan om säkra länder utan våra myndigheter. Visum är inte aktuellt att införa.

Anf. 14 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Jag vill upprepa min fråga om kostnaderna. Anser inte regeringen och Kulturdepartementet att svenska skattepengar skall användas på bästa möjliga sätt? Om vi har bestämt att pengar skall avsättas för flyktinghantering i Sverige, bör vi se till att dessa pengar i stället används i närområdet. Det gäller ju människor som inte kan anföra skäl enligt FN:s Genèvekonvention utan som av andra orsaker inte kan få skydd i sitt land. Vi skall se till att de ges möjligheter genom UNHCR i närområdet. Varför vill inte regeringen hjälpa många fler människor genom att se till att hjälpen ges i närområdet i stället för att dessa människor skall hamna i det svenska asylsystemet?

Anf. 15 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Att vi på många håll är oroade över situationen beror på att vi har upplevt liknande situationer tidigare när det gäller kosovoalbaner, bosnier och andra grupper. Det har strömmat in många människor. Man har diskuterat, men till slut har man inte orkat klara ut det hela utan har infört en generell möjlighet att på olika grunder låta dem stanna.

När man ser en tendens, skall man reagera fort och ta ställning i den ena eller andra riktningen. Så tror jag att svenska folket vill ha det. Man skall inte komma för sent, när situationen har blivit en övermäktig. Jag tror dock att det inte blir så i detta fall, för här tycks regeringen ha fattat bra beslut. Men risken upplevs ändå såsom stor, och det har gjort att jag har velat ställa denna fråga.

Anf. 16 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Lars Moquist återkommer till att vi skall hjälpa människor i närområdet. Ja, vi gör ju det. Vi är ett av de länder som kraftfullt ställer upp på bred front med humanitär hjälp, skydd, militär övervakning, räddningstjänst osv. Det hindrar dock inte att vi dessutom här i vårt land ger skydd åt människor som är förföljda.

Jag behöver inte kommentera Gustaf von Essens inlägg. Den jämförelse som han gjorde med kosovoalbanerna håller inte alls, vilket han själv är medveten om.

Anf. 17 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket. Jag hoppas bara att regeringen snabbt tänker om och fastställer viseringskrav för kroatiska medborgare. Det skulle medföra att svenska skattepengar används på bästa sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1993/94:564 om asylsökande från Rwanda

Anf. 18 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att rwandiers asylansökningar skall behandlas enligt den praxis som har gällt för bosnier, somalier och kosovoalbaner under 1993 och 1994.

Inledningsvis vill jag tillrättalägga några uppgifter som Sten Andersson har åberopat i sin fråga.

Utlänningsnämnden har sedan januari 1993 inte fattat några beslut i rwandiska ärenden på grund av osäkerheten om hur förhållandena i landet skall bedömas. I mars 1994 gjorde nämnden en resa i Rwanda med målsättning att därefter kunna fatta beslut. Däremot har man inte, som Sten Andersson har uppgivit, ännu gjort detta.

När det sedan gäller den "gruppassyl" som Sten Andersson menar att regeringen har beviljat bosnier, somalier och kosovoalbaner vill jag hävda att det är fråga om en missuppfattning. Det är nämligen så att regeringen har fattat

ett antal beslut i enskilda ärenden, som avlämnats till regeringen, vad avser bosniska och somaliska medborgare. Besluten får därefter praxisverkan på Invandrarverkets och Utlänningsnämndens tillämpning i liknande fall. Det är således inte fråga om något gruppbeslut, utan varje ärende bedöms individuellt.

För kosovoalbanernas del har regeringen inte fattat något principbeslut. Däremot finns det många i denna grupp som omfattas av den s.k. tidsförordningen, vilken innebär att barnfamiljer som har sökt asyl före den 1 januari 1993 normalt får stanna.

För närvarande har regeringen inget ärende avseende asylsökande från Rwanda, varför något praxisbeslut inte heller är aktuellt. Däremot har jag fått uppgift om att Utlänningsnämndens rwandiska ärenden är under beredning och att beslut kommer inom kort. Dessa beslut får då praxisverkan för Invandrarverkets tillämpning.

Anf. 19 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag skall först be om ursäkt. Uppgiften om att tre rwandier fick asyl fanns i pressen i förra veckan på onsdag och torsdag. Jag fann ingen dementi, utan jag utgick från att uppgiften var korrekt.

Är det ändå inte gruppasyl, fru statsråd, när det gäller 40 000 bosnier, 2 000 somalier samt 20 000 kosovoalbaner? Den uppfattningen har väl spritts runt om i landet. Vi kan givetvis diskutera ordet gruppasyl. Men alla de barnfamiljer bland kosovoalbanerna som sökte asyl före den 1 januari 1993 får normalt stanna. Det skriver statsrådet själv i svaret. Detsamma gäller 40 000 bosnier plus anhöriga.

Min fråga baseras på det faktum att vi har visat en enorm frikostighet mot bosnier, kosovoalbaner och somalier. I Rwanda pågår ett inbördeskrig, där miljontals människor lever under betydligt sämre sociala förhållanden än de levde i som lämnade Bosnien, Kroatien, Kosovo och Somalia.

Min fråga är följande: Kommer man att visa samma generositet vad gäller eventuella asylsökande från dessa länder? Kommer man att lägga ned lika mycket pengar som man har haft råd att lägga ned på de kategorier jag har nämnt tidigare, eller har man insett att man inte kan fortsätta med denna ytterst frikostiga asylpolitik?

Anf. 20 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! För det första finns det ytterst få rwandier i Sverige. För det andra har vi visumtvång gentemot Rwanda sedan länge. För det tredje förväntar det mig att Sten Andersson i Malmö vågar sig på att göra en jämförelse mellan kriget i Bosnien och kriget i Rwanda. Att jämföra ett helvete med ett annat helvete tror jag svårligen låter sig göras.

Jag vill också rätta till en uppgift som finns i Sten Anderssons fråga. Han säger att det har beslutats om permanenta uppehållstillstånd för 100 000 utlänningar på mindre än ett år. Sanningen är att det sedan den 1 juli 1992 har fattats beslut om ungefär 54 000 personer. Det kommer att bli ytterligare några på grund av tidsförordningen.

Låt oss beskriva vad som faktiskt händer med fakta, så att vi har en gemensam utgångspunkt att diskutera ifrån!

När regeringen fattar praxisbeslut sker det i enskilda ärenden. Sedan skall myndigheterna fatta beslut – också i enskilda ärenden. Det kan finnas olika villkor och bakgrunder för olika personer.

Det brukar ställas krav, inte minst från Sten Andersson och personer med hans inställning, på att vi åtminstone någorlunda skall kunna bedöma vilka effekterna torde kunna bli vid olika praxisbeslut. Då har vi i ärlighetens namn sagt att Bosnienbeslutet torde beröra ca 40 000 personer. Ca 2 000 somalier kommer att beröras. Tidsförordningen berör ca 20 000 personer. Det gäller dock icke 20 000 *kosovoalbaner*, men merparten av dem är *kosovoalbaner*.

Anf. 21 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det finns grader även i helvetet. Om man nu skall gradera tror jag ändå att dagens situation i Rwanda, med snart en kvarts miljon döda, trots allt är betydligt värre än den som rådde och kanske fortfarande råder i vissa delar av dåvarande Jugoslavien.

Statsrådet säger att beslutet kommer att beröra 40 000 bosnier. Jag och många med mig har fått den bestämda uppfattningen att man är överens om siffran 40 000. Däremot har man diskuterat hur många som är anhöriga. Därifrån kommer min uppgift om en slutsumma på 100 000. Det är samma sak som att Sveriges fjärde eller femte stad inte kommer att producera några pengar de närmaste åren.

Är vi överens om att det handlar om 40 000 bosnier, 20 000 personer varav majoriteten *kosovoalbaner* och 2 000 somalier som i dag finns i Sverige och som kan ha rätt att ta hit sina anhöriga?

Anf. 22 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag är inte säker på att vi skall fördjupa oss alltför mycket i denna sifferexercis, men när Sten Andersson i Malmö säger att det under mindre än ett år har beslutats om permanenta uppehållstillstånd för nära 100 000 utlänningar är det definitivt fel. Under den senaste tvåårsperioden har besluten omfattat ca 54 000 personer.

Det viktiga svaret på Sten Anderssons fråga är att våra myndigheter självfallet skall pröva varje ärende och behandla dem som söker asyl i Sverige på likartat sätt oberoende av vilket land de kommer ifrån.

Anf. 23 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Nu blandar statsrådet samman äpplen och päron. Nu säger hon att 54 000 har fått asyl under de senaste två åren. Jag pratar om totalsumman! Det finns i dag ett antal bosnier, *kosovoalbaner* och somalier som inte har fått asyl, men som kommer att få asyl enligt de riktlinjer man har ställt upp. Jag menar att man skall räkna in dem i totalsumman. Om ett år kommer de att finnas i Sverige och ha fått asyl, baserat på det som har hänt. Man skall också bedöma deras släktingars skäl att få komma hit litet mer generöst än vad man har gjort tidigare.

Herr talman! Min fråga är i alla fall följande: Kommer vi att sända lika

mycket pengar och lika mycket resurser till Rwanda som vi i dag har gjort till länderna i dåvarande Jugoslavien?

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

5 § Svar på fråga 1993/94:565 om frivilligorganisationernas insatser för asylsökande m.m.

Anf. 24 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig om regeringen är beredd att vidta konkreta åtgärder för att förbättra dialogen med frivilligorganisationerna och med dem som arbetar med flyktingfrågorna. Enligt Berndt Ekholm upplever dessa organisationer, bl.a. kyrkorna, att regeringen och berörda myndigheter visar ett svalt intresse för deras insatser och kunskaper.

Regeringen sätter stort värde på de frivilliga organisationernas och kyrkornas arbete för flyktingar. Detta har omsatts i en rad åtgärder.

Regeringen har i propositionen Mottagande av asylsökande m.m. redovisat sin syn på den viktiga roll som ideella organisationer och religiösa samfund bör kunna spela i mottagandet av asylsökande och flyktingar. Bl.a. öppnas nu möjligheten för t.ex. ideella organisationer och trossamfund att driva förläggningar på entreprenad. I Stockholms kommun svarar frivilliga organisationer på uppdrag av kommunen för delar av flyktingarnas introduktion i det svenska samhället.

Regeringen har även tillsatt en särskild beredning, den s.k. Ideella beredningen, som skall lämna förslag som syftar till att främja den ideella sektorn. I direktiven till den kommission mot främlingsfientlighet och rasism som nu skall tillsättas betonas att kommissionen i sitt arbete bör samarbeta med kyrkor, samfund och organisationer. Organisationerna har en viktig roll för att motverka främlingsfientlighet i samhället. Det sker på olika sätt. Sveriges kristna råd har utvecklat ett utbildningsprogram för bl.a. lärare, det s.k. MOD-projektet. Regeringen har beviljat Sveriges kristna råd en miljon kronor i bidrag till det projektet.

Såväl Kulturdepartementet som Statens invandrarverk för en kontinuerlig dialog med ideella organisationer och religiösa samfund i frågor som gäller invandrare och flyktingar. Den här dialogen, som sker på olika plan, är ett uttryck för regeringens ambition att på bästa möjliga sätt ta till vara den kunskap och det engagemang som finns inom den ideella och religiösa sektorn.

Ett erfarenhetsutbyte i mer organiserad form sker ett par gånger om året vid Flyktingpolitiska rådets möten. Såväl ideella organisationer som religiösa samfund är representerade i rådet. Till det stora invandrarådslag som äger rum i juni i Västerås har såväl organisationer som religiösa samfund inbjudits. Som invandrarminister har jag också regelbundna möten med representanter för Invandrarnas trossamfund.

En annan form av dialog sker genom att jag själv eller mina medarbetare deltar vid olika slags möten och seminarier som anordnas på frivilligorganisationernas initiativ. Senast i maj månad deltog representanter från fyra departement vid en hearing om FN:s barnkonvention som anordnats av Barn-

konventionsgruppens nätverk av frivilligorganisationer. Jag har också ställt mig positiv till Kulturdepartementets medverkan i en hearing om behandlingen av asylsökande som kommer att anordnas av Sveriges kristna råd och Sveriges frikyrkoråd.

I mitten av mars i år inleddes på Invandrarverkets initiativ en kampanj som saknar motstycke i svensk historia, det s.k. Kontaktnätet. Närmare 90 riksorganisationer har gått samman i ett upprop som manar medlemmar och allmänhet att bli flyktingarnas guider och visa dem vägen in i det svenska samhällslivet. Under Kontaktnätets första månad anmälde sig över 3 000 personer som flyktingguider. Det tycker jag är ett mycket glädjande gensvar och ett uttryck för att dialogen fungerar.

Anf. 25 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag vill tacka invandrarministern för svaret. Det visar att det görs många olika insatser, men också att det tas en hel del kontakter. Uppenbart är att de här kontakterna trots allt inte går på djupet. Jag skall försöka återkomma till vad jag menar med det.

Den borgerliga regeringen har ju ansett det mycket angeläget att jobba med frivilligarbetet. Personligen håller jag med om mycket av det regeringen säger. Det är viktigt att utnyttja frivilligarbetarnas och frivilligorganisationernas kompetens. Det är också viktigt att se dem som ett komplement till den offentliga sektorns verksamhet och inte som ett sätt att lösa ekonomiska problem.

Jag tror att det inte minst mot bakgrund av den främlingsrädsla och de stämningar som finns mot flyktingar är väldigt viktigt att man utnyttjar frivilligorganisationerna.

Det som uppenbart brister är att de som arbetar ute på fältet upplever att varken regering eller myndigheter är beredda till någon form av mer ordnade kontakter eller till att lyssna till de synpunkter man har på flyktingpolitiken.

Bl.a. säger Sveriges kristna råd att det inte förekommer några kontinuerliga överläggningar med regeringen. Visserligen finns Invandrapolitiska rådet, men där sitter inte Sveriges kristna råd med. Dessutom sammanträder Invandrapolitiska rådet relativt sällan.

Jag tror att det är oerhört angeläget med täta och regelbundna kontakter med frivilligorganisationerna. Vi måste använda dem mycket mer i flyktingpolitiken framöver. Exempelvis kyrkorna har väldigt fin sakkunskap när det gäller krishantering, som man kan ta vara på. Jag undrar om den sakkunskapen finns i samma utsträckning inom våra institutioner. Därför skulle jag återigen vilja fråga invandrarministern om man inte borde ha regelbundna överläggningar med frivilligorganisationerna, inklusive kyrkorna, dels från regeringens sida, dels från Invandrarverkets och Utlänningsnämndens sida.

Anf. 26 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag har många regelbundna kontakter framför allt i Flyktingpolitiska rådet, där Amnesty, Rädda barnen, representanter för kyrkorna osv. sitter med. Där är det fritt fram att ta upp vilka frågor som helst.

Berndt Ekholm nämnde särskilt Sveriges kristna råd. Vi har haft mycket

intensiva kontakter med Sveriges kristna råd, inte minst nu under våren i samband med förberedelser för en hearing om asylpolitiken. Den var avsedd att hållas i maj men har nu skjutits upp till i november månad. Vi har diskuterat hur även Kulturdepartementet skulle kunna medverka i denna hearing för att det skall kunna bli en bra dialog om själva asylpolitiken.

För ett tag sedan var jag i Uppsala och träffade ärkebiskopen. Det ledde fram till att vi på bredare bas diskuterade med ett antal biskopar. Jag själv var närvarande och även Utlänningsnämndens och Invandrarverkets chefer. Vi hade en mycket givande dialog både om asylpolitiken och om själva engagemanget för de personer som får stanna här i Sverige.

Jag är medveten om att det alltid finns önskemål. Man skulle själv också önska att man kunde ha ännu fler dialoger och träffa ännu fler människor på basplanet, som Berndt Ekholm säger, de personer som verkligen tar sig an asylsökande och flyktingar. Där kommer man alltid att brista. Förmågan och tiden räcker inte alltid till det man skulle vilja göra. Jag tycker att dialogen är mycket viktig. Den sker också.

Anf. 27 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Enligt de informationer jag har fått, både hemifrån och från Sveriges kristna råd, är det uppenbarligen inte fråga om någon regelbunden dialog. Att man kan samarbeta kring en hearing och ha kontakter strövis, det må vara hänt. Men den regelbundna kontakten, som verkligen sätter frivilligorganisationerna i centrum, finns uppenbarligen inte, eftersom kritik av detta slag når ens öron. Jag har uppfattat att regeringen i någon mån har varit intresserad av att sätta frivilligorganisationerna i centrum.

Det är angeläget att ta vara på exempelvis kyrkornas kunskaper om krisbearbetning. Det är viktigt att man i handläggningen av enskilda flyktingfall lyssnar på den erfarenhet som dessa flyktingarbetare har. Så sker uppenbarligen inte, eftersom vi nås av kritik av detta slag.

De som arbetar ute i frivilligorganisationerna känner inte att man lyssnar på deras kunskap. Man svarar inte på skrivelser så att de som skrivit dem förstår att man verkligen lyssnar på dem. Det tas inga muntliga kontakter. Detta leder mig fram till en fråga: Är det inte viktigt att i handläggningen av enskilda fall ta vara på de kunskaper som de som arbetar i frivilligorganisationerna har? Det kan exempelvis gälla krishantering. Har man på Invandrarverket beteendevetenskaplig kunskap?

Anf. 28 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är mycket viktigt. I Stockholms kommun är ett mycket bra projekt på gång. Kommunen har överlåtit åt en del frivilligorganisationer att ta hand om introduktionen av flyktingar. Till detta projekt har också regeringen lämnat sitt bidrag. Där ingår bl.a. mycket av den sociala delen av mottagandet. Jag tycker att Stockholms kommun på ett mycket förtjänstfullt sätt har vågat göra i praktiken det som många talar om, nämligen koppla in frivilligorganisationerna för att göra handfasta uppgifter.

T.ex. har också studieorganisationerna kopplats in för att sköta undervisningen i svenska för invandrare. Vips försvann kön till svenska för invandrare! Det visar att man har en annan flexibilitet i frivilligorganisationerna.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 29 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Det är bra att det görs speciella projekt. Det är helt klart att så sker, och det är mycket positivt. Där är vi överens. Men det är uppenbart att det brister i den mer kontinuerliga processen.

Låt mig koncentrera mig på själva handläggningen av olika ärenden. Om de som arbetar ute på fältet och kommer i kontakt med enskilda ärenden upplever att de inte får svar, varken på skrivelser eller vid muntliga kontakter, är det någonting som är fel. De får inte svar utifrån den kunskap som de har i exempelvis krishantering. Jag tycker att det vore naturligt att man lyssnar på de kunskaper som de människor har som kommer nära flyktingarna, med den situation vi har i dag.

En annan sak är den länderkunskap som många kyrkor och andra frivilligorganisationer har. De säger att det är likadant på det området. Man bryr sig inte om att lyssna på dem och deras kunskaper. Man vänder sig bara till de officiella kanalerna. Det måste vara något fel när det ligger till så. Jag måste fråga invandrarministern: Är det ändå inte så att det brister i hanteringen av enskilda ärenden när det gäller frivilligorganisationernas möjlighet att vara med?

Anf. 30 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tror alltid att man kommer att känna att det brister i möjligheten att överlämna information och ha kontakter. Jag tror att det alltid kommer att finnas önskemål om att det skall bli bättre.

Jag har träffat representanter för frivilligorganisationer och kyrkor. Jag har sagt till dem att de, i den mån de har uppgifter, länderkunskap och annat, skall lämna över dem. Jag har bett dem att se till att våra myndigheter som behandlar de enskilda ärendena får tillgång till detta. Jag har talat med Utlänningsnämndens chef, som ofta träffar representanter för olika organisationer och grupper för att lyssna på vad de har att säga. Det är en viktig del i informationen.

Det finns andra frivilligorganisationer såsom Amnesty, som på ett mycket förtjänstfullt sätt har internationell kunskap. Amnestys rapporter läses regelmässigt av de handläggare som skall ta hänsyn till enskilda ärenden.

Herr talman! Ibland får asylsökande avslag på sina ansökningar. Då vänds det i en besvikelse, om man har engagerat sig mycket i fallet. Det kan också leda till att man tycker att det inte är någon som lyssnar på vad man säger.

Anf. 31 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag kan förstå det. Man måste alltid räkna med att det kan vara så. Men jag tycker att det ligger någonting under ytan som visar att det inte riktigt fungerar på djupet i dessa kontakter, efter vad jag har hört. Det kan vara någon som har varit i kontakt med en flykting och sedan skickat in ett brev om flyktingens situation och fått ett svar som visar att man inte tycks förstå, inte har tillräckligt med kunskap om flyktingens situation. Jag tycker att det vore rimligt att man lyssnar på frivilligarbetarna. Det kan vara muntliga kontakter, om tiden medger. Men det kan också vara djupare kontakter då enskilda ärenden avgörs.

Det brister även på regeringens plan. Jag har ett exempel, som jag hoppas

är ett olycksfall i arbetet. En av medarbetarna i en frivilligorganisation har skrivit till Kulturdepartementet och ministern själv och fått vänta ett halvår på svar. I detta fall berörde brevet flyktingpolitiken allmänt och inte ett enskilt ärende. Det visar att det finns felaktigheter som måste rättas till.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:567 om kontroll av avvisades identitet

Anf. 32 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om regeringen har för avsikt att vidta några åtgärder för att förhindra att information om avvisade kosoalbaners identitet överlämnas till serbiska myndigheter.

Varje land har rätt att besluta vem man skall släppa in i sitt land. Alla länder har någon form av inresekontroll. Det finns en skyldighet att ta emot sina egna medborgare, men då måste landet ha möjlighet att kontrollera om det rör sig om medborgare eller andra personer som har rätt att resa in i landet. Det sker regelmässigt vid avvisningar från Sverige att destinationslandets myndigheter kontaktas t.ex. för att ordna nödvändiga inresehandlingar för den som avvisas.

Om det skulle komma fram uppgifter som tyder på att myndigheterna i den s.k. Förbundsrepubliken Jugoslavien, där Serbien ingår, skulle trakassera återvändande asylsökande, kan det vara skäl att inställa avvisningar. Bara det faktum att myndigheterna där, liksom i de allra flesta länder, vill veta vem som reser in i landet är inte tillräckligt skäl att tro att de här personerna kommer att trakasseras.

Anf. 33 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Först vill jag tacka kulturministern för svaret.

Jag skall ge en mycket kort närhistorik. När problem uppstod med att föra tillbaka kosovoalbaner genom Makedonien, valde man att återföra merparten genom Bulgarien och Rumänien. Då uppstod åter problem, nu med att serberna inte släppte in kosovoalbaner. Efter förhandlingar med Restjugoslaviens ambassadpersonal här i Sverige träffades en överenskommelse om att dessa personers pass skulle lämnas in i förväg för fastställande av identitet.

Från Mänskliga rättighets-kommisionen i Kosovo fick vi samtidigt uppgifter om arresteringsorder för ca 700 vapenvägrare. Men hälften av dessa befann sig på flykt.

Mot denna bakgrund ställer jag frågan om vi inte underlättar för serberna att jämföra namnen på den arresteringslista som innehåller namn på de personer som vi skulle sända tillbaka.

I gårdagens nyhetsrapportering kunde man konstatera att UNHCR:s man i Pristina starkt fördömde just detta förfarande. Anser inte kulturministern att de personer som vi skickar tillbaka riskerar att utsättas för förnedrande och kränkande behandling genom att deras namn lämnas ut?

Med anledning av kulturministerns svar vill jag också ställa frågan om för-

farandet verkligen är riktigt, att man innan man sänder iväg en person ut ur landet kontaktar hemlandets ambassad. Gäller detta i så fall även för personer från exempelvis Peru och Turkiet?

Vidare fick vi genom nyhetsrapporteringen även kännedom om att UNHCR:s man nu hade papper på att en person hade bestraffning att vänta därför att han ansökt om asyl utomlands och därmed vanhedrat sitt land. Det handlade om en person som vi i Sverige hade sänt tillbaka.

Anf. 34 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Om personer mer regelmässigt riskerar att trakasseras vid återvändandet är det, som jag sade i mitt svar, skäl för våra myndigheter att ta hänsyn till detta vid asylprövningen.

Vid själva avvisningstillfället är det mycket riktigt så, som Berith Eriksson här säger, att den serbiska ambassaden här i Stockholm ville ha samtliga pass för kontroll av identitet.

Jag har i dag sent på förmiddagen fått uppgift om att ambassaden inte längre kräver att alla pass skall lämnas in, eftersom man nu har förstått att det är en omfattande uppgift. Det tar lång tid att hinna kontrollera om dessa personer verkligen är medborgare i den s.k. Förbundsrepubliken Jugoslavien. Därmed har man återgått till den gamla ordningen, nämligen att om de svenska polismyndigheterna bedömer att passen i fråga är i ordning så behöver man inte göra denna passgranskning i Sverige utan i stället, som är brukligt vid resor, vid gränsen.

Anf. 35 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Genom nyhetsrapporteringen i går, som jag tidigare nämnde, kunde man konstatera att kulturministerns sekreterare Hallerby framhårdar i sin uppfattning att fängslanden och misshandel sker godtyckligt och att man kunde fortsätta att återsända kosovoalbaner. Men godtyckligheten när det gällde bestraffning för personer som ansökt om asyl ligger i om myndigheterna får kännedom om att en person ansökt om asyl utomlands. Genom att överlämna passen i förväg underlättar vi ytterligare för de serbiska myndigheterna.

Den senaste uppgiften när det gäller återsändandet, Birgit Friggebo, är att den serbiska gränskontrollen inte brydde sig om de handlingar som var utfärdade vid den jugoslaviska ambassaden, utan man vägrade åter att släppa in personer som vi försöker föra in i Serbien.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:578 om praxisändring i asylärenden

Anf. 36 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalm har frågat mig om jag är beredd att, om ett ärende överlämnas till regeringen av Invandraverket eller Utlänningsnämnden, medverka till att de som före den 1 januari 1993 kommit till Sverige och som sedan en tid tillbaka lever tillsammans under äktenskapslik-

nande former kan få uppehållstillstånd av humanitära skäl i det ursprungliga asylärendet eller efter en ny ansökan.

Invandrarverket och Utlänningsnämnden är självständiga myndigheter. Det vore fel av mig som statsråd att uttala mig om ärenden där myndigheterna själva har att besluta om skäl för överlämnande till regeringen föreligger eller inte.

Som Maud Björnemalm känner till är det olika kriterier som måste vara uppfyllda enligt lagen för att den här typen av ärenden skall kunna bifallas. För dessa kriterier redogjorde jag här i kammaren under en interpellationsdebatt förra veckan. Det är varken möjligt eller klokt av mig att uttala mig om utgången i ärenden i vilka samtliga omständigheter inte är kända.

Anf. 37 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Jag tackar Birgit Friggebo för svaret. Jag kände inte till att en interpellationsdebatt ägde rum i fredags.

Min fråga, om statsrådet är beredd att medverka till en praxisändring, har sin grund i att vi i utskottet har diskuterat frågan om anknytningsärenden. Vi hade, när vi behandlade regeringens skrivelse om invandrar- och flyktingpolitiken, väckt en rad motioner som berörde anhöriginvandring. Dessutom har vi fått ett brev från en förening i Stockholm som kallar sig Återföreningen. De har också uppvaktat utskottet och berättat om sina problem och hinder när det gäller möjligheten att leva tillsammans med sina män.

Flera av dessa kvinnor har träffat sina män under den tid de varit asylsökande. Eftersom asylbehandlingen har tagit väldigt lång tid har de hunnit bilda familj. De har inte haft riktigt klart för sig hur en asylansökan och en anknytningsansökan behandlas. Många har trott att de måste vänta tills asylansökan är behandlad innan de kan ansöka på grund av anknytning, så här finns tydligen uppenbara brister i informationen.

När de sedan, efter att ha fått avslag på sina asylansökningar, ansöker om anknytning blir de inte trodda av myndigheterna, trots att de kanske har levt tillsammans i ett par år. Männen måste då lämna Sverige för att göra ansökan från sitt hemland, om de nu törs åka dit, eller bege sig till ett annat land i Europa.

Samtliga i utskottet tycker att detta är fullständigt absurt, eftersom man med säkerhet kan säga att dessa män kommer att få återvända till Sverige på grund av anknytning.

Anf. 38 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! När det först gäller personer som ännu inte har fått sitt slutliga beslut har regeringen aviserat, vilket vi också gick igenom ingående vid interpellationsdebatten i fredags, att vi avser att snabbt lägga fram en proposition i riksdagen. Den innebär att man, om det är uppenbart att det blir bifall, skall kunna ansöka av anknytningsskäl här i Sverige. Man skall alltså inte behöva åka tillbaka till sitt hemland för att göra ansökan för att sedan komma tillbaka hit.

Denna fråga har vi tagit itu med snabbt. Vi har t.o.m., i stället för att skicka ut ärendet på en stor remissrunda, anordnat en hearing för att en proposition skall komma så snabbt som möjligt.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

För de personer som har fått sin ansökan slutligt behandlad är det fråga om en särskild åtgärd när det gäller s.k. ny ansökan. När det gäller ny ansökan har riksdagen ganska nyligen behandlat frågan om vilka kriterier som skall gälla och hur lagstiftningen skall utformas.

Anf. 39 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket bra att regeringen handlar snabbt i den här frågan, men faktum är ändå att lagen inte kan träda i kraft förrän den 1 januari 1995. Vad händer med de här familjerna under tiden? Vi vet att många av kvinnorna och barnen mår dåligt.

Min fråga var ju om invandrarministern, om ett ärende överlämnas till regeringen, skulle kunna tänka sig någon form av amnesti för de här männen, liknande den amnesti som beviljades för barnfamiljer. Dessa män har fått avvísingsbeslut, och de som finns kvar i Sverige har gått under jorden och lever i ständig skräck för att polisen skall hitta dem och avvisa dem från Sverige. Polisen gör naturligtvis också det om man finner männen. Många kan inte avvisas till sitt hemland, därför att de där blir fråntagna sina pass, och de kan inte därifrån göra ansökan om anhöriganknytning till Sverige. Kvinnorna mister sina män, och barnen mister sina fäder.

Vad vill Birgit Friggebo göra under tiden till dess att lagstiftningen träder i kraft?

Anf. 40 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Regeringen har inte några andra möjligheter än vad Invandrarverket och Utlänningsnämnden har när det gäller att tillämpa de lagar som finns. Regeringens uppgift är ju att se till att ändra lagstiftningen om det finns brister på något ställe. Det är det vi nu är i full färd med att göra, och vi kommer ganska snart att lämna en proposition till riksdagen om att ändra de här förhållandena.

Anf. 41 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Det var inte något svar på min fråga. Faktum är att Birgit Friggebo i massmedia tidigare har sagt när det gäller bl.a. ryska judar, att om hon fick ett ärende överlämnat från Invandrarverket eller Utlänningsnämnden skulle hon kunna tänka sig att ändra praxis. Då kan jag inte förstå varför det skulle vara så svårt att ändra praxis i den här frågan.

Anf. 42 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag har aldrig begärt att få in sådana ärenden, men det överlämnades ändå ett ärende, som handlade om bedömningen av situationen i ett land. Det finns inte föreskrivet i förarbeten eller i lagar och förordningar hur en sådan bedömning skall ske.

När det gäller anknytningsärendet och kriterierna i asylärendet finns det en praxis fastlagd, som har sin grund i förarbetena i lagstiftningen. Där sägs att man skall ha sammanbott i ett år, att man skall ha gemensamma barn eller att man skall vara gravid. Det är omständigheter som gör att man kan få stanna på grund av anhöriganknytning här i Sverige utan att åka hem.

Anf. 43 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Vi har talat om det för dessa kvinnor, och de hävdar med stor bestämdhet att varken Invandrarverket eller Utlänningsnämnden tar någon hänsyn till det. Vi har också fått bevis för att man inte tar hänsyn till det. Men vi får väl i utskottet göra som tidigare, dvs. fortsätta våra diskussioner om hur vi skall kunna lösa den här frågan.

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 44 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Är det inte så att Maud Björnemalm själv är ledamot av Utlänningsnämnden? Det är ju där som den yttersta praxisen fastställs. Det är en omväg att gå via riksdagen, om Maud Björnemalm anser att Utlänningsnämnden inte tar hänsyn till lagstiftningen och förarbetena i den.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:522 om massafabriken i Olshammar

Anf. 45 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Håkan Strömberg har frågat om och när jag tänker vidta åtgärder för att ett miljöskyddsärende från 1983 angående verksamheten vid Aspa Bruk i Olshammar snarast skall komma till ett avgörande.

Frågans formulering antyder att ett visst ärende skulle ha blivit liggande i väntan på prövning i elva års tid. Så är alls inte fallet. Sedan 1983 har tvärtom såväl Koncessionsnämnden som regeringen vid ett flertal tillfällen prövat frågor om tillstånd och villkor för verksamheten vid bruket.

Det nu aktuella ärendet för Aspa Bruk har överklagats från Koncessionsnämnden för miljöskydd till regeringen. Ärendet kom in till regeringskansliet i april 1994 och är för närvarande föremål för beredning. Som Håkan Strömberg väl vet är jag förhindrad att föregripa regeringens kommande prövning.

Anf. 46 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret på min fråga.

Jag har inte påstått att ärendet skulle ha legat i elva år hos regeringen utan att ha blivit behandlat. Jag har till miljöministern översänt en sammanställning över de 33 gånger som ärendet har varit föremål för behandling. Det har varit uppe tre gånger på regeringssammanträde och fem gånger i Koncessionsnämnden. Mönstret är detsamma, nämligen att det begärs in nya handlingar, att det fattas beslut och att beslutet överklagas.

Företagets vd Bengt Unander-Scharin har sagt till mig att man inte har mera handlingar att sända in, att man har anlitat de främsta miljöexperterna, som har gjort olika utredningar, men att det nu inte finns mer att göra.

Jag hade åtminstone trott att miljöministern skulle tycka att det har gått så lång tid att ett beslut nu måste fattas. Jag begär inte att miljöministern skall avgöra beslutet. Det är de handlingar som ligger till grund för ärendet som skall vara avgörande.

Man kan tänka sig hur det är för en industri som måste driva sin verksam-

het på dispens i elva år och inte får ett besked. Vi skall då komma ihåg att Munksjö AB nog tillhör dem som har ålagts de största miljökraven bland massaindustrier i världen och som också har uppfyllt kraven. Både de anställda och företagsledningen är väl medvetna om hur värdefullt det är att man skyddar Vättern som rekreatiomsområde, inte bara för dem själva utan också för människor i framtiden.

Jag vill ändå fråga hur miljöministern anser att det här ärendet skall handläggas. Skall man hålla på i elva år innan man är färdig och kan fatta beslut?

Anf. 47 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att det är en i högsta grad berättigad frågeställning. Jag vill dock ge litet av bakgrunden till varför systemet fungerar på det här sättet. Ärendet har behandlats under flera regeringar, så vi kan vara ganska avspända i vår diskussion.

Koncessionsnämnden skall vid prövning av ansökan tillämpa miljöskyddslagen. Lagen syftar till att skydda miljön mot förorenande utsläpp och andra störningar. Utgångspunkten för lagen är att den som utövar miljöfarlig verksamhet skall vidta de åtgärder som är tekniskt och ekonomiskt möjliga och dessutom är miljömässigt motiverade. Det är självklart att kraven ställs speciellt högt i detta fall, eftersom det handlar om Vättern, som är en insjö och är särskilt känslig. Kraven fastställs individuellt för varje anläggning, och det är omständigheterna i det enskilda fallet som är avgörande för hur kravnivån bestäms.

Den bästa tillgängliga tekniken i Sverige eller utomlands skall användas. Det är väl därför man har undersökt så mycket som möjligt, för att komma fram till vad som är bästa tillgängliga teknik vid varje tidpunkt. Det här förändras ju över tiden. Avsikten är att teknikens landvinningar från tid till annan skall utnyttjas vid ändringar i villkoren för verksamheten. Lagen lägger ett stort utredningsansvar på bolaget.

Frågan är då om detta är fullföljt. Jag vill slutligen konstatera att resultat har uppnåtts. Dynamiken är betydande på ett sådant här område. Det visar sig att den bästa tillgängliga tekniken har förändrats över tiden, och de utredningskrav som har ställts och som är mer eller mindre preciserade har också visat sig vara framgångsrika. Vättern är inte vilken recipient som helst, utan en sjö som är särskilt känslig.

Då kan vi titta på vad man har uppnått. Bara från 1988 fram till 1994 har utsläppen av klorerade ämnen minskat från 2,0 kilo till ca 0,5 kilo per ton massa. Det är en av förutsättningarna och ett av strävandena med lagen och hanteringen, och här har vi uppnått resultat. Men någon gång måste detta ärendes behandling avslutas.

Anf. 48 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Någon gång måste detta ta slut, sade ministern. Det tycker också jag. Jag anklagar även den socialdemokratiska regeringen. Man behandlade detta ärende i sju år. Nu har det snart gått ytterligare fyra år – det senaste riksdagsbeslutet fattades 1991. Och det har ännu inte hänt någonting under den här regeringsperioden, annat än att man har begärt in nya uppgif-

ter. Det är klart att det då blir nya överklaganden. Så kan ett sådant här ärende pågå praktiskt taget hur länge som helst.

Visserligen kan man under tiden komma fram till andra lösningar, men man borde ändå tänka på de människor som jobbar under dessa förhållanden och inte får något slutgiltigt besked.

Det är stora investeringar på gång i Olshammarsfabriken, men man vågar inte genomföra dem, trots att det just nu är lämpligt att sätta i gång sysselsättningen, bygga ut, bygga om och effektivisera företaget. Det är detta som är det stora problemet.

Anf. 49 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill bara nämna att det senaste regeringsbeslutet i det här ärendet fattades av den förra regeringen dagarna efter det förra valet, den 20 september 1991, enligt den förteckning som Håkan Strömberg har lämnat in. Det är alltså först nu, i april 1994, som vi i denna regering efter en del omgångar och utredningskrav har fått ta del av ärendet.

Jag vill inte utlova något exakt datum – det kan man inte göra i den här typen av ärenden – men vi har självfallet ingen anledning att förhålla det. Vi tycker att bruksföretaget i fråga har uppnått väldigt viktiga resultat under den här perioden, som jag medger har varit lång.

Anf. 50 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Efter mina år i jordbruksutskottet kan jag miljölagstiftningen ganska väl. Jag vet att man kan ge tillstånd med ett förbehåll om att man kan gå in och ändra tillståndet om det kommer fram ny teknik till rimliga kostnader. Det hade varit bättre än att bara använda sig av koncession.

Även om det var den förra regeringen som fattade beslutet har det ändå inte hänt någonting. Så man kan ju inte säga att den här regeringen är särskilt handlingskraftig när det gäller den här frågan. Men jag hoppas att miljöministern nu tar itu med frågan på allvar och att vi får ett beslut.

Anf. 51 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Bara en liten notering: Vi har alltså inte haft ärendet uppe till behandling förrän nu under den senaste månaden, det vill jag återigen understryka. Vi kan naturligtvis inte uppvisa någon handlingskraft förrän vi har ett ärende att behandla.

Om en miljöfarlig verksamhet bedöms vara tillåtlig, men det råder osäkerhet om de miljömässiga störningarna, kan som vi båda vet frågan om villkoren för ett eller flera utsläpp utfärdas på provotid. Det innebär att frågan kan hanteras litet mera flexibelt.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:524 om miljösituationen i Öresund

Svar på frågor

Anf. 52 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Bengt Silfverstrand har frågat mig vilka initiativ jag nu är beredd att ta för att komma till rätta med de allvarliga problem som präglar miljösituationen i Öresund.

Låt mig börja med att kommentera påståendena om att kontrollen av vattenmiljön i Öresund är synnerligen bristfällig. Jag delar inte denna uppfattning. Öresund är föremål för ett omfattande mätprogram. Såväl Öresunds vattenvårdsförbund, Naturvårdsverket och SMHI som danska myndigheter gör mätningar i Öresund av bl.a. syrgas, salthalt, närsalter och plankton.

Vad gäller syrehalten i Öresund varierar den mellan olika år, och under vissa perioder har låga syrehalter uppmätts i djupområdena i Öresund, vilket beror både på naturliga variationer under året och på avrinning av närsalter från Danmark och Sverige samt på inströmning av bottenvatten från Nordsjön med högt närsaltinnehåll.

Det har vidtagits ett flertal åtgärder för att minska närsalttillförseln till havet. Utsläppen har minskat kraftigt, men effekterna av dessa åtgärder är möjliga att avläsa först om flera år. Jag kan som exempel på åtgärder nämna de internationella åtagandena för Östersjön och Nordsjön som också gäller Danmark, där länderna utfäster sig att reducera närsaltutsläppen med 50 %. Det finns också ett direkt och nära samarbete mellan kommuner på bägge sidor av sundet samt mellan länsstyrelser och centrala myndigheter vad gäller Öresunds miljö.

Jag tycker att det är viktigt att följa upp fastställda mål. Det är min avsikt att ge Naturvårdsverket i uppdrag att bedöma om ytterligare åtgärder behövs för att uppnå målen.

Anf. 53 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka miljöministern för svaret på frågan.

Det enorma intresse som har fokuserats kring den föreslagna och omdiskuterade förbindelsen över Öresund och de många regeringsturena kring denna förbindelse har undanskynt de stora skador redan pågående verksamheter inom jordbruket och industrin har åsamkat Öresunds vattenmiljö.

För detta bär naturligtvis den sittande regeringen och inte minst dess miljöminister ett stort ansvar. Särskilt stort blir ansvaret när problembilden är tydlig och när det tillgängliga beslutsunderlaget vad gäller miljöförbättrande åtgärder är synnerligen omfattande och konkret.

I Öresund breder ett ökenliknande landskap ut sig på sina ställen. Oacceptabelt höga halter av tungmetaller och organiska miljögifter har uppmätts i botten sedimenten. Varje år vräks över 8 000 ton kväve och fosfor ut i Öresund.

Den specifika belastningen av näringsämnen är större i Öresundsområdet än i närliggande farvatten. De förhöjda närsaltshalterna orsakas därtill i mycket hög grad av lokala källor såsom vattendragstransporter från jordbruket och industriutsläpp.

Vattenkontrollen utförs av förorenarna själva, vilket har lett till mycket

stark kritik från bl.a. Malmös, Landskronas och Helsingborgs kommuner. De har helt underkänt det nyligen föreslagna kontrollprogrammet.

Eftersom det finns förslag till åtgärder framlagda av en mycket gedigen utredning, Miljödelegation Västra Skåne, är det av stort intresse att få veta vilka åtgärder miljöministern tänker vidta med anledning av de förslag som tar fasta på att det behövs en annan organisation, bl.a. ett Skånes havsvärn. Varför har ingenting gjorts åt dessa förslag? När tänker Olof Johansson ta itu med dessa problem?

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 54 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Bengt Silfverstrand tangerar ett av de väsentligaste problemen för den här regionen. Han konstaterar indirekt att marginalerna är mycket små i denna del av Öresund och i Öresund som helhet. Det är ju det som är bakgrunden till att vi med utomordentlig noggrannhet granskar broprojektet. Det går inte att lyfta bort detta ur sammanhanget. Det handlar ju om hur mycket det är möjligt att ytterligare belasta miljön i denna del av Sverige och av Danmark. Detta är vårt gemensamma ansvar.

Det är det som är bakgrunden till att varje noggrann provning av vattengenomströmning, av salt- och syrehalter och av annat som har med sedimentspill och muddringar att göra självfallet måste tas på största allvar. Därmed har jag svarat på den fråga som Bengt Silfverstrand avslutade med.

Om ytterligare åtgärder behövs för att uppnå målen är jag beredd att ge Naturvårdsverket ett sådant uppdrag. Det är inte korrekt att säga att det är förorenarna själva som genomför kontroller. Naturvårdsverket är inte någon förorenare, utan det är i hög grad den övervakande myndighet som statmakterna använder sig av för att det skall bli så korrekta och oväldiga resultat som över huvud taget är möjligt.

Därutöver har den svenska regeringen tagit initiativ till två olika utredningar som skall göras tillsammans med Danmark. Den ena utredningen skall utarbeta ett gemensamt regionalt miljöprogram. Tyvärr har danskarna gjort detta avhängigt av att det blir ett ja till bron. Därför har denna utredning inte kunnat sättas i gång.

Den andra utredningen gäller de bekanta kolverkens utsläpp i regionen och Barsebäcksverkets framtid.

Anf. 55 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Vi behöver inte diskutera bron här, eftersom vi har precis samma uppfattning. Jag har energiskt försökt att förhindra bron och i stället arbetat för en annan lösning. Nu handlar det om de problem som finns.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen utfärdade med stöd av miljöskyddslagen 8 § a generella föreskrifter till skydd för särskilt föroreningskänsliga vattenområden. Det gäller t.ex. Ringsjön och Laholmsbukten. Sedan utvidgades dessa bestämmelser till att omfatta inte bara vatten utan också luft.

I en proposition som den socialdemokratiska regeringen lade fram 1987/88 pekade man just på västra Skåne med bl.a. Skälderviken och Öresund som särskilt föroreningskänsliga. Det finns nu ett underlag som har gått på remiss, i vilket det ingår konkreta förslag om bl.a. marinreservat. Min fråga

till Olof Johansson är då: Varför har ingenting gjorts under tre år för att genomföra åtminstone något av dessa förslag?

Det måste ändå vara en relevant fråga, och jag ber Olof Johansson att besvara den.

Anf. 56 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det handlar om att se helheten. Åtgärder är vidtagna, även om de inte alltid är baserade på just den utredning som Bengt Silfverstrand nämner. Det vidtas ständigt miljöåtgärder inom den här aktuella regionen.

Jag avslutade mitt svar genom att säga att om det behövs ytterligare åtgärder för att nå de mål som är uppsatta, kommer åtgärder att vidtas. Jag har också sagt att Naturvårdsverket i så fall kommer att få det uppdraget.

Anf. 57 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Det var inget svar på frågan varför ingenting har gjorts åt Miljödelegation Västra Skånes mycket konkreta förslag. I Danmark har man ett kontrollprogram som är fem gånger så omfattande som dessa nätprogram.

Olof Johansson påstår att det görs mycket och att förhållandena är relativt tillfredsställande. Jag kan bara peka på de färskas remissvar som tre kommuner har avgivit med anledning av de kontrollprogram som Öresunds vattenvårdsförbund genomför. "Det kontrollprogram som ÖVF föreslagit är helt otillräckligt för att spegla miljöförändringar i vårt dynamiska Öresund", säger Miljönämnden i Helsingborg. "Det samordnade programmet har snarast utgjort ett hinder för nödvändig kontroll av verksamheten än hjälp", säger Miljönämnden i Landskrona. "Länsstyrelsen bör inte fatta beslut om att genomföra programmet. I stället bör ett samråds- och utredningsarbete påbörjas för att uppnå en helhetslösning på all marin kontrollverksamhet i Öresund", säger man.

Detta bör Olof Johansson känna till. Vad föranleder det för åtgärder att de tunga undersökningsorgan som finns inte klarar av sina uppgifter?

Anf. 58 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag har redan svarat på frågan. Jag konstaterar att frågan skall ses i sitt sammanhang med Danmark. Vi har två stora arbeten i gång parallellt med Danmark som gäller hela det regionala miljöprogrammet för Öresundsregionen. Det handlar om utsläppen till luft från de koleldade kraftverken på den danska sidan.

I båda de här fallen har regeringen tagit initiativ. Det är grundläggande saker. Det är inte fråga om att mäta mera eller inte. Det handlar om att angripa problemen vid källan och att göra det gemensamt nordiska grannar emellan. Den uppgiften är stor, och den har vi tagit itu med.

Det andra är att de mål som satts upp tidigare – som jag utgår från att också Bengt Silfverstrand är medveten om – naturligtvis skall kontrolleras. Detta är jag beredd att göra. Naturvårdsverket är det organ som skall göra det.

Anf. 59 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Olof Johansson säger att det inte är fråga om att mäta mera. Han har alltså en diametralt annan uppfattning än de experter som nu har

reagerat mot bristerna. De säger nämligen att ett av problemen är att det är för få mätstationer i området och att de inte är relevanta. De ligger inte utanför de stora utsläppspunkterna vid de stora och förorenande industrianläggningarna, bl.a. Supra i Landskrona. Det är ett märkligt påstående av miljöministern.

Naturvårdsverket svarar på ett brev från 1991 av frivilligorganisationerna och Öresundsfonden först 1994. Man säger: Fr.o.m. budgetåret 1995/96 kommer länen att finansiera regional miljöförvaltning via statsbudgeten.

Då är min fråga till Olof Johansson: Kommer man att avsätta ökade resurser för att klara denna grannliga uppgift? Tänker Olof Johansson, om han får fortsatt förtroende, ta itu med det omfattande och seriösa material som Miljödelegation Västra Skåne lade fram och som kom lagom till den borgerliga regeringens tillträde och hamnade på miljöminister Johanssons bord?

Anf. 60 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag kommer att göra allt som står i min makt för att förbättra och skydda miljön i det här området. Det är detta som hela prövningen av broförbindelsen och koncentrationen av människor i en regionen handlar om. Jag trodde att vi var överens om att ha en kritisk attityd. Det är synd att det parti som Bengt Silfverstrand representerar inte har agerat därefter.

Det räcker inte med att mäta. Det är åtgärderna som räknas. Jag har redan i svaret anmält att om målen inte uppfylls, får Naturvårdsverket i uppdrag att komma med ett förslag om ytterligare åtgärder för att målen skall uppnås.

Självklart spelar det mindre roll vad man hittar på i regionen om man samtidigt förstör miljön genom stora anläggningar med oöverskådliga konsekvenser. Det är därför vi tar litet tid på oss för att, tillsammans med danskarna, granska miljöpåverkan i regionen. Också utsläppen från danska energianläggningar granskar vi tillsammans.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1993/94:530 och 562 om förvaring av kärnbränsleavfall

Anf. 61 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen fattat något beslut till stöd för att valet av ort för förvaring av kärnbränsleavfall skall styras av hänsyn till behovet av sysselsättning.

Svaret på frågan är nej. Den frågeställningen har mig veterligen aldrig behandlats vare sig av riksdagen eller av någon regering.

Av regeringens beslut den 12 december 1993 med anledning av Svensk Kärnbränslehantering AB:s (SKB) program för forskning och utveckling angående kärnkraftavfallens behandling och slutförvaring kan man i stället utläsa att det enbart är säkerhets- och strålskyddsfrågor som skall vara avgörande när beslut om ett slutförvar för använt kärnbränsle och kärnavfall skall fattas.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 62 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Det var ett klart och bra besked.

En del fattiga kommuner med hög arbetslöshet tar nu initiativ på det här området. Malå och Storumans kommuner har beslutat att hos SKB ansöka om att genomföra en s.k. förstudie i respektive kommun. SKB säger att förstudierna är en del av den första etappen i lokaliseringsprocessen. Man har skrivit ett avtal med SKB. I avtalet står det bl.a. att kommunen skall utse ordförande i styrgruppen och i referensgruppen. Det ger intryck av ett blandat beslutsfattande i dessa frågor. Då är det tämligen sannolikt att närings- och sysselsättningsaspekter kommer in i sammanhanget.

Då är min fråga: I den här situationen måste det väl vara SKB som ytterst bestämmer, om det skulle uppstå oenighet med kommunen?

Anf. 63 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill inte kommentera det enskilda avtalet. Men det förefaller av Bengt Hurtigs beskrivning och den bild som jag själv också har att man från SKB:s sida avser att aktivt involvera kommunen i ansvaret och beslutsfattandet.

SKB har friheten att själv välja metoder för hur man vill ta sitt producentansvar. Det här är faktiskt början på det producentansvar som vi i dag diskuterar i kretsloppssammanhang, så som det formulerades en gång på 70-talet. Jag var själv med då och kan konstatera angående friheten att själv söka sig fram när det gäller tekniska metoder och att göra förundersökningar, dvs. att undersöka olika tänkbara lokaliseringar av slutförvar, att SKB har ansvaret. Det är det ansvaret man nu försöker fullfölja i det här fallet.

Det här visar dock också en annan sak, som jag vet att Bengt Hurtig är medveten om, nämligen att det är viktigt att man håller på rollerna, att kommunen har möjlighet att värja sig om kommunen inte är beredd att ställa upp. Jag är anhängare av ett fortsatt kommunalt veto av bl.a. det här skälet. Det är svårt att stå emot påtryckningar av olika slag. Det är samma problematik vi har när det gäller miljöfarligt avfall och hur det skall hanteras mellan OECD-länder och icke OECD-länder. Den som inte har någonting vill ibland ha pengar för att ta på sig obehaget av att ta emot miljöfarligt avfall.

Men det är inte detta som är grunden. I forsknings- och utvecklingsprogrammet har vi klart lagt fast att hanterings- och förvaringsmetod skall handla om säkerhet och strålskyddsfrågor. Det skall redovisas och vara avgörande – ingenting annat. Om man skulle välja lokalisering av förvar efter något slags fattigdomskriterium, skulle man hamna helt snett.

Anf. 64 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det är bl.a. detta som Kommunförbundets jurister har varit inne på. De säger att avtalet faktiskt är civilrättsligt bindande. Det innebär att kommunen inte kan ensidigt dra sig ur avtalet. Om kommunen häver avtalet kan kommunen drabbas av skadeståndsskyldighet, säger Kommunförbundets jurister. Det är inte möjligt att uttömmande ange vilka ersättningsposter som kan bli aktuella.

Här får man intrycket att SKB redan utövar en påtryckning på kommunen. Man kan tänka sig att i nästa valperiod kan andra majoritetsförhållan-

den och därmed andra uppfattningar uppstå i kommunen när det är väl känt under vilka förhållanden som slutförvaret skall ske. I ett sådant fall har den nuvarande kommunledningen dragit på sig ett avtal.

Jag kan förstå att det kan vara svårt att kommentera den situationen. Men man får onekligen intrycket att SKB här håller en styrande hand gentemot kommunen.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 65 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! När vi begär att SKB skall komplettera sitt forsknings- och utvecklingsprogram från 1992, skall de redovisa de kriterier och metoder som kan bilda underlag för val av lämpliga platser för slutförvar. Det är regeringsbeslutet. Beslutet fattades i slutet av förra året.

Rapporten skall komma in till SKI senast den 1 juli i år. Då får vi en diskussion kring valet av kriterier. Det är viktigt. En diskussion bryter upp meningsfullheten i varje civilrättsligt bindande avtal – om avtalet inte stämmer med de förhållanden som finns i den kommun som avtalet har slutits med.

Anf. 66 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det är naturligtvis med stort intresse vi ser fram emot vad rapporten kommer att innehålla. Det kanske också bör påpekas att avtalet har träffats utan att grannkommunerna har varit inblandade. Eftersom kommunen ligger i inlandet måste transporten av avfallet gå genom grannkommunerna. Det måste vidare ske omlastningar i hamnar som ligger i andra kommuner. Detta faktum pekar på att det borde finnas ett centralt ansvar för hur undersökningen och förstudierna fördelas och går till. Alla parter skall kunna komma in med synpunkter innan en lösning drivs igenom som kanske visar sig vara i strid med folkopinionen och där andra hänsyn än säkerhet kan ha spelat in.

Anf. 67 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det råder inget tvivel om att ansvaret för de slutliga besluten är placerat centralt. Det är Statens kärnkraftsinspektion, Strålskyddsinstitutet och i sista hand regeringen som har beslutanderätt i sådana sammanhang. Även riksdagen kan naturligtvis komma in i bilden i fråga om hur regeringen skall hantera frågan. Det råder inget tvivel om var, till sist, beslutskapaciteten finns i ett sådant avgörande. Däremot är SKB skyldigt att bereda ärendet på vägen fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1993/94:542 om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken

Anf. 68 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Berndt Ekholm har frågat mig om den nuvarande regeringen kommer att lägga fram någon proposition med konkreta förslag till ökad användning av ekonomiska styrmedel som miljöskatter/avgifter.

Berndt Ekholm påstår att regeringen inte har varit särskilt aktiv för att utveckla och öka användningen av ekonomiska styrmedel.

I kompletteringspropositionen våren 1992 lades i en särskild bilaga fram "En samlad strategi för ökad användning av ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken".

I senaste budgetpropositionen skrevs åter en separat bilaga, Uthållig utveckling, om vikten av en hållbar ekologisk utveckling ur ett ekonomiskt perspektiv.

Till de ekonomisk-politiska målen har lagts att miljöskulden inte får öka.

Genom sitt arbete med analys av hur miljöhänsyn kan och bör integreras i den ekonomiska politiken har regeringen lagt grunden för ett nytt tänkande i miljöpolitiken och den ekonomiska politiken. I detta syfte har Statistiska centralbyrån och Konjunkturinstitutet fått i uppdrag att utveckla ett system för gröna räkenskaper.

Jag vill också nämna beslutet om direktiv till en kommitté som skall utreda förutsättningarna för att lägga förslag till en ökad miljörelatering av skattesystemet. Dessutom pågår flera utredningar som skall ge förslag till införande av nya eller förbättring av befintliga ekonomiska styrmedel. Exempel på detta är avfallsskatt samt miljöklassning av fordon och drivmedel.

Regeringen har därutöver i ett flertal fall beslutat om införande av nya avgifter och skatter samt höjning av nivåerna på befintliga skatter och avgifter. Här kan nämnas höjningen av CO₂-skatten för hushåll och trafik, avgift på kadmium i handelsgödsel, ökad bensinskatt och olika skattedifferentieringar.

Särskilt effektiv har differentieringen varit mellan blyad och oblyad bensin, som lett till att blyad bensin i stort sett försvunnit från marknaden, samt miljöklassningen av dieselolja, där användningen av den sämre dieseloljekvaliteten kraftigt minskat.

På riksdagens bord ligger dessutom för närvarande förslag om att bredda NOx-avgiften till att omfatta även mindre energiproduktionsanläggningar.

Anf. 69 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret.

Det var som vanligt många utredningar men få konkreta miljöavgifter som miljöministern kunde peka på. Jag tycker faktiskt att det är anmärkningsvärt att den borgerliga regeringen har haft en så låg profil angående ekonomiska styrmedel, detta speciellt mot bakgrund av den ideologi som regeringen företräder med marknadsstyrning och inte minst av den kritik som de borgerliga ägnade sig åt mot s-regeringen för några år sedan.

Mot bakgrund av att s-regeringen införde många styrmedel hade man kunnat förvänta sig att det skulle hända litet grand under den borgerliga tiden. Men saker och ting har uteblivit. Jag kan gå så långt som att säga att de borgerliga har svikit sina vallöften.

Varje år har regeringen tagit upp dessa frågor i regeringsförklaringen. Senaste gången nämnde regeringen en ökad användning av ekonomiska styrmedel.

S-regeringen satsade naturligtvis mycket på administrativa styrmedel. Under inte minst 80-talet genomfördes en hel del satsningar på ekonomiska

styrmedel. När jag skulle förbereda mig här kom jag fram till att åtminstone ett femtontal åtgärder infördes under 80-talet – kanske någon under 70-talet. Det är förvånansvärt att regeringen – om jag har räknat rätt – endast har lyckats införa en avgift. Det är en kadmiumavgift på handelsgödsel. I övrigt är det fråga om några små korrigeringar på bl.a. bensinskatten.

Jag tycker att det är konstigt att regeringen inte har tagit chansen, när regeringen nu företräder denna syn på marknaden, att införa fler miljöavgifter. Jag vill fråga miljöminister Olof Johansson följande. Borde inte regeringen, mot bakgrund av vad man företräder, ha åstadkommit mer under dessa tre år än en serie utredningar?

Anf. 70 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Berndt Ekholm har valt den vanliga partipolitiska polemiska tonen. Jag skall inte falla in i samma stil. Men låt mig säga att det tog nio år för den socialdemokratiska regeringen innan MIA tillsattes, dvs. Miljöavgiftsutredningen. Vi hade tjuvat hela decenniet om att det var nödvändigt att följa upp det största beslut som hade fattats i Sverige, nämligen att avgiftsbelägga kärnkraftsavfallet. Det skedde under den tidigare icke-socialistiska regeringen i slutet av 1970-talet. Det finns ingen anledning för oss att stå tillbaka för den socialdemokratiska fördröjningspolitiken.

Låt mig för fullständighetens skull räkna upp en rad av de åtgärder som jag inte hann med i mitt frågesvar.

Miljöklassningen av personbilar har införts fr.o.m. 1993 års modeller och för bussar och lastbilar fr.o.m. 1994 års modeller. Bils-krotningsskatten har höjts till 1 500 kr. Miljöavgiften för nickel-kadmium-batterier har utvidgats. Miljöavgiften för blybatterier har höjts. Skillnaden i bensinskatt mellan blyad och oblyad bensin har ökat, vilket jag nämnde tidigare. En miljöavgift för kadmium i handelsgödsel har införts. Kväveoxidavgifterna har breddats och omfattar nu även mindre anläggningar. Det utarbetas nu ett förslag inom regeringskansliet till miljöklassning av bensin, som kommer att presenteras inom kort. En utredning har tillsatts för att vidareutveckla miljöklassning av fordon som använder dieselbränsle. En utredning har tillsatts för att utreda sätt att gynna källsortering, dvs. avfallsskatt. Vi har dessutom en avgiftsmöjlighet inom ramen för kretsloppsarbetet. En parlamentarisk utredning om skatteväxling skall tillsättas.

Vad gäller koldioxidskatten och energiskatterna innebär omläggningen att energiskatterna höjdes med 600 miljoner kronor per år, att koldioxidskatten höjdes från 25 till 32 öre per kilo koldioxidutsläpp och att industriföretag på grund av krisen fick en skattesänkning från 25 öre till 8 öre per kilo koldioxidutsläpp.

Eftersom taket för koldioxidskatten samtidigt togs bort, innebär detta en höjning för vissa företag och en sänkning för andra. Att taket togs bort gjorde också att styrningen blev mera effektiv, eftersom företagen tidigare inte behövde betala någon koldioxidskatt alls när taket väl var passerat.

Detta är en rad av exempel. Jag kan ge fler, men det kan räcka med dessa.

Anf. 71 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Flertalet av de exempel som miljöministern räknar upp är miljöskatter som har införts under den socialdemokratiska regeringstiden men

som man har gjort justeringar i. Det anmärkningsvärda är att förmågan har brustit när det gäller att komma på nya områden att sätta in avgifter på.

Om inte de borgerliga i opposition hade varit så aktiva och kritiserat socialdemokratien, tycker jag att man hade kunnat finna sig i detta, men denna kraftiga kritik, som miljöministern också försöker återknyta till, gör det litet förvånande att det inte varit möjligt t.ex. att sätta in fler miljöavgifter. Man har faktiskt också avskaffat en hel del sådana inom exempelvis jordbruket och skogsbruket. Man har där minskat skattebelastningen och t.o.m. helt tagit bort vissa avgifter, exempelvis skogsvårdsavgiften, som hade naturvårdsinslag. Detta kan väl ändå inte innebära att man stärker detta miljöpolitiska instrument.

Anf. 72 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill återkomma till vad som hände under den socialdemokratiska tiden, eftersom den jämförelsen tydligen är så viktig för Berndt Ekholm. Det tog alltså sex år innan en utredning tillsattes. Därefter åtgick ett par år för utredande och remissbehandling, och förverkligandet kom i slutet av den period om nio år som Socialdemokraterna var i regeringsställning. Det är riktigt att skattereformen 1990–1991 var viktig ur denna synpunkt, men den innehöll minsann både bra och dåliga inslag ur miljöstyrningssynpunkt.

Vi konstaterade att mycket av det planerade ikraftträdandet av ekonomiska styrmedel i övergången mellan 80-talet och 90-talet inte hade förverkligats, och det första som vi gjorde när de hade varit i kraft en tid var att tillsätta den utvärderingsutredning som vi har aviserat och som Berndt Ekholm återoppar i sin fråga. Vi vill se hur de ekonomiska styrmedlen har fungerat i verkligheten, så att vi därefter skall kunna gå vidare. Detta är en självklarhet i all sansad politisk verksamhet.

Anf. 73 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det som här är viktigt är om det finns någon kraft i utvecklingen. Jag tycker att det hela har stannat av.

Miljöministern hänvisar till MIA-utredningen, men det är faktiskt så att det under den socialdemokratiska regeringstiden löpande infördes en hel serie avgifter. Vi väntade inte på någon MIA-utredning, utan verksamheterna drevs parallellt.

En mycket viktig fråga i detta sammanhang är skattereformen, som miljöministern själv tog upp. Man kan säga att den var första steget i något som möjligen skulle kunna liknas vid en skatteväxlingspolitik. Sedan har regeringen aviserat den utredning som miljöministern har pekat på, och regeringen har lagt fram omfattande direktiv för dess arbete.

Jag har läst dessa direktiv, och jag måste säga att de är mycket svårge-
nomträngliga. Jag är litet rädd för att denna utredning aldrig skall komma fram till något resultat. Jag vill ställa en fråga med anledning av denna utredning. Direktiven antogs den 10 mars. Det har nu gått två och en halv månad, och enligt den information som jag har är utredningen ännu inte tillsatt. Varför? Visar inte detta att regeringen inte bedömer dessa frågor som tillräckligt viktiga?

Anf. 74 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det innebär att vi är noggranna i vårt arbete. Direktiven är antagna, utredningen är på väg att tillsättas och så kommer att ske inom kort.

Regeringens åtgärder har tydligen varit för många och stora, eftersom ni socialdemokrater har röstat emot flera av dessa. Så var det när det gällde bensinskatten. Där vågade ni inte fullfölja den krisuppgörelse som hade träffats. Detsamma gällde viktiga delar av indexregleringen inom ramen för saneringsprogrammet, och det gällde även beträffande kraftvärmebeskattningen, vars effektivisering ni gång på gång har förhalat och försenat. Nu har det äntligen träffats en överenskommelse om ett initiativ i skatteutskottet, men det är synd att det skall behöva fördröjas på detta sätt. Det fanns här regeringsförslag, vilka så småningom har accepterats i sina huvuddrag, men med försening.

Anf. 75 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det är bra om denna utredning tillsätts, och jag hoppas verkligen att den kommer att arbeta snabbt. Jag är efter att ha läst direktiven faktiskt uppriktigt orolig för att den kommer att bli en långbänk. Vi är inte betjänta av för mycket utredande utan mera av handling på det här området. Jag tycker att vi kan göra ganska mycket. Men jag vill inte säga att utredningen inte kan ha en viss vikt, eftersom den berör just skatteväxlingen.

Miljöministern räknar upp ett antal frågor om olika avgifter. Låt mig då peka på något som jag tycker är mycket konstigt. Om man skall utveckla miljöavgifter borde man inte skära ned dessa så som skett. Man har exempelvis skurit ned koldioxidskatten och har tagit bort skatter som har miljöeffekt inom jordbruket, både på bekämpningsmedel och på handelsgödsel. Jag tänker här på prisregleringsavgifterna. Man har också tagit bort skogsvårdsavgiften i skogsbruket. Ger inte detta felaktiga signaler? Skall vi bygga ut de ekonomiska styrmedlen, kan det inte vara riktigt att slopa dem som vi redan har.

Anf. 76 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Man skall aldrig vara statisk när det gäller denna typ av instrument. Man skall avläsa resultaten, se hur det fungerar och var man kan vara framgångsrik.

När det gäller skogsvårdsavgiften vet Berndt Ekholm lika väl som jag att det riktats stark kritik mot dess inriktning på byggande av skogsbilvägar etc. Avgifter kan vara mycket trubbiga instrument, och de här hade inte den rätta inriktningen. I stället har vi nu en konvention om biologisk mångfald, och vi har lagt fram en proposition på det området. Vi har i detta sammanhang också andra styrinstrument som vi använder. Vi har likställt naturvårdsmålet och produktionsmålet i skogsbruket och även där lagt ett ökat ansvar på producenterna. Det en mycket större framgång för miljön än någonsin en avgift.

Prisregleringsavgifterna är ett konkurrenshämmande instrument, och vi är dessutom mycket framgångsrika på det området. Det är resultaten som

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

skall tala. Vi håller på att för andra gången halvera användningen av bekämpningsmedel i svenskt jordbruk, och det är internationellt unikt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:543 om uppföljning av Riokonferensen

Anf. 77 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Berndt Ekholm har frågat om regeringen avser att ta initiativ till tillsättandet av en kommission för det fortsatta uppföljningsarbetet efter 1992 års FN-konferens om miljö och utveckling, UNCED.

Regeringen arbetar aktivt på hemmaplan med UNCED-uppföljningen. I propositionen 1993/94:111, Med sikte på hållbar utveckling, lämnar regeringen en redogörelse för en rad aktiviteter som görs och planeras. Riksdagen har ställt sig bakom dessa i sitt beslut med anledning av proposition nr 111.

Uppföljning och genomförandet av Riobesluten är uppdrag riktade till hela samhället och till alla människor. Alla grupper i samhället måste känna delaktighet i strävan mot en hållbar utveckling, i samförstånd.

UNCED-uppföljningen är därför en högt prioriterad politisk fråga i Sverige, och regeringen avser att även fortsättningsvis svara för den löpande och övergripande samordningen. Dessutom anser regeringen att Miljövårdsberedningen skall ha som uppgift att utveckla uppföljningen av Riobesluten i det svenska samhället. Detta har riksdagsmajoriteten ställt sig bakom. Beredningen gör redan detta genom en rad åtgärder.

Jag avser som ordförande i Miljövårdsberedningen att inbjuda riksdagspartierna, organisationer och folkrörelser till möten om den fortsatta uppföljningen av Riokonferensens beslut, både i Sverige och i det internationella samarbetet.

Jag har i information till riksdagen den 22 oktober 1992 redogjort för min syn i frågan. Jag underströk då vikten av att sprida det nationella uppföljningsarbetet. En ny byråkratisering kan skapa intryck av att arbetet koncentreras. Jag vill i stället lägga vikt vid att helheten sammanfogas. Detta är också Miljövårdsberedningens uppgift i uppföljningen av UNCED.

Anf. 78 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill tacka miljöministern också för det här svaret. Jag hoppas att vi kan vara ense om att miljöproblemen har en sådan karaktär och omfattning samt är så svåra och så vitt spridda att de kräver en långsiktig stabilitet i besluten. Det är lätt att miljöpolitiken kommer i konflikt med åtgärder mot den ekonomiska krisen, med kampen mot arbetslösheten och med annat på det politiska området. Jag tycker att detta sammantaget visar att miljöfrågorna i dag har den karaktären att det krävs en nationell samling och samarbete bl.a. över blockgränserna.

Vi har från socialdemokratisk sida i regeringsställning drivit detta på olika sätt, och vi var också initiativtagare till Nationalkommittén för Riomötet.

Vi sade redan innan Riomötet att vi var angelägna om att få en uppföljning

som var snarlik förberedelsearbetet, därför att vi trodde att det skulle gynna miljöarbetet i landet. Regeringen valde att passa och sade: Sedan, men inte nu. Även riksdagsmajoriteten sade för inte så länge sedan: Senare, när arbetet fortskridit ytterligare, kan det finnas anledning att överväga tillskapandet av en särskild kommission för det fortsatta uppföljningsarbetet. Samtidigt har man hänvisat till Miljövårdsberedningen, vilket också miljöministern gör. Det är bara det att Miljövårdsberedningen har en helt annan ställning och en helt annan funktion.

Det är positivt om partier och andra kan bli inbjudna till möten i samband med Miljövårdsberedningens arbete, men kommissionens uppgift skulle ju vara mycket bredare än så och skulle kunna ge kraft åt miljöpolitiken, något som verkligen skulle behövas i den tid som vi nu lever i, med de problem som vi möter. Jag tycker att det här har dragits i långbänk av den borgerliga majoriteten och den borgerliga regeringen. Jag tycker att den här frågan har missköts. Nu är det kanske för sent.

Jag skulle vilja fråga miljöministern: Varför har det varit så svårt att komma till beslut, att ge ett klart besked? Varför skall man alltid hänvisa till "Inte nu, men senare"? Är det inte ett ganska konstigt förfaringsätt?

Anf. 79 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Nej, det har en mycket enkel förklaring. Man skall ha en mycket klar arbetsuppgift för att välja den typ av kommission som Berndt Ekholm förordar.

Jag tycker också att det var riktigt. Jag förordade i hög grad att man hade en nationalkommitté inför de stora konferenserna, de som är startpunkter eller länkar i en lång kedja. Det kan gälla annat än UNCED och Riomötet. Men det är självklart att man, när det kommer till den konkreta uppföljningen, kan välja mer flexibla former. Det är precis det vi har gjort.

Jag tog med mig en del av det material som finns på det här området och som handlar om vårt nära samarbete med kommunerna i det här landet. Enligt Kommunförbundet har mellan 60 och 70 % av landets kommuner beslutat att inleda lokal Agenda 21-verksamhet. 160 av kommunerna är bekräftade, men under hand bedömer man att siffran är ca 200 i dag.

Det här har vi använt vid regionala konferenser runt om i landet för att driva på utvecklingen. En del av det arbete som har genomförts i Miljövårdsberedningens regi har jag med mig här: Vår uppgift efter Rio, Vår gemensamma uppgift. Om de olika områdena handlar Hur vi arbetar vidare. Jag hade själv i förra veckan i New York anledning att presentera Towards Sustainable Development in Sweden, som är en översättning för den internationella publiken av vårt arbete här hemma. Den gjordes i samband med att Kommissionen för hållbar utveckling hade sitt årliga möte.

Nu har vi tagit upp handel och miljö, eftersom det kommer att vara en stor fråga efter GATT och med den nya World Trade Organization och en rad andra rapporter som är en uppföljning av UNCED. Detta har alla tillgång till. Dessutom har vi haft rader av seminarier, öppna möten och diskussioner inom ramen för Miljövårdsberedningen.

Anf. 80 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det råder inget tvivel om att Miljövårdsberedningen har varit aktiv och gjort ett hedervärt arbete. Jag har själv kunnat ta del av en del. Det är jag helt överens med miljöministern om.

Men det är inte det frågan gäller. Frågan gäller huruvida vi genom ett samarbete i hela nationen – med näringsliv, fackföreningsrörelse, forskare och debattörer, över blockgränserna – skulle kunna göra miljöpolitiken en tjänst och nå bättre resultat. Jag tycker att regeringens resultat i miljöarbetet visar att vi lever i en sådan tid, bl.a. på grund av den ekonomiska krisen, att vi hade varit betjänta av ett starkare samarbete över blockgränserna i uppföljningen av Riomötet. Så sker ute i kommunerna, precis som miljöministern säger, i det lokala Agenda 21-arbetet. Där jobbar man på mycket bred bas, med alla politiska partier i gemensamma arbetsgrupper. Regeringens egna remisser från olika ambassader pekar på att man i andra länder jobbar på det här sättet. Men regeringen kan inte själv samla sig till detta samarbete för uppföljning av Riomötet, trots att Riobeslutet hänvisar till ett sådant samarbete. Det förstår inte jag.

Anf. 81 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är viktigt att ha en mycket konkret uppgift när man samlar sig, som Berndt Ekholm säger. Jag har själv tidigare erfarenheter från regeringskansliet av hur det här kan fungera. Jag har i hög grad varit bärare av de här idéerna. Jag har varit ordförande i en datadelegation med just den här inriktningen. Men den 1982 tillkommande socialdemokratiska regeringen tyckte inte om konstruktionen. Det finns väl ingen enhetlig uppfattning över tiden på den socialdemokratiska sidan om hur man skall hantera sådana här saker. Ibland är det bra, ibland är det inte bra.

Jag har sagt mig att det är lika bra att låta startsträckan för uppföljningen redovisas öppet och öppet inbjuda till diskussioner om frågan i Miljövårdsberedningens regi. Därefter, när vi får mycket konkreta tidpunkter för nya stora internationella avstamp, kan vi med särskilda möten eller en kommission samla oss inför dem. Det handlar naturligtvis om kommande CSD-möten bl.a.

Anf. 82 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag menar att det nog är ett riktigt förhållningssätt att vara kritisk till varje form av arbetsgrupper som skapas. Det skall man givetvis vara. Men jag tycker att det här finns ett motiv.

Utöver det jag säger om den ekonomiska krisen och de svårigheter som finns när det gäller att driva miljöpolitik i dag – vilket är ett övergripande skäl till att man skulle ha sökt det här samarbetet – är att vi faktiskt har konkreta uppgifter i samband med uppföljningen av Riomötet. Vi har mängder av konkreta uppgifter att välja ut, som vi hade kunnat koncentrera oss på tillsammans. Vi har också förberedelser för uppföljningsmötet till detta möte, som kommer 1997, och som man bör starta i god tid. Där är det mycket viktigt att Sverige är aktivt.

Jag menar att det skulle vara en styrka för miljöarbetet om man kunde arbeta med det breda anslag som jag pekar på, och som jag ibland har för-

stätt att miljöministern själv är intresserad av. Jag undrar: Är det möjligen så att det är andra partier i regeringen som inte är så intresserade av det här samarbetet? Det tycks vara svårt inte bara på det här området, utan också på andra områden att få till stånd ett blocköverskridande samarbete inom angelägna områden. Är det möjligen på det sättet?

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 83 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det finns ingen anledning att inveckla sig i några partipolitiska abrovinkar i en sådan här fråga. Mötet 1997, som Berndt Ekholm nämnde, är ett typiskt internationellt stort uppföljningsmöte, där generalförsamlingen är inkopplad. Dessförinnan har vi ett antal CSD-möten. Inför en sådan övergripande genomgång och utvärdering av Agenda 21, där jag hoppas att vi har ett fullständigt underlag från våra svenska kommuner, är det självklart att man bör bjuda in till ordentliga förberedelsemöten. Men det är viktigt att ha det här konkreta sättet att hantera saker och ting på så att det inte bara blir partmöten, utan att man har en konkret uppgift som man kan samla sig inför. Det är den modellen som har valts i olika sammanhang: inför Rio, inför olika befolkningskonferenser, inför habitatkonferenser etc. Jag tycker att uppföljningen inför 1997 passar väl in i det mönstret.

Anf. 84 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Uppföljningen av Riomötet var i många länder, också i skrivningarna i Agenda 21, sådan att man markerade att det var angeläget att få till stånd en mycket bred uppföljning, inte något som bara begränsades till regeringens domäner utan med ett engagemang från hela samhället. Med hela samhället menar jag också hela den parlamentariska delen av samhället. Där tycker jag att man har fått en konkret anmodan. Det finns sådana konkreta uppgifter. Det är olyckligt att man inte har tagit dem till vara.

Jag kan inte ta mig ur misstanken att det inom regeringen har funnits delade meningar om man verkligen skulle vara beredd till ett samarbete med oppositionen. Det har faktiskt på många andra punkter varit ett genomgående drag att den borgerliga regeringen inte har velat samarbeta. Det finns några få undantag. Det var den stora krisuppgörelsen om ekonomin som vi hade hösten 1992, men annars har det i stort sett varit omöjligt. Jag tycker att det är olyckligt när politiken får en sådan utformning på områden som är särskilt angelägna, och det är miljöpolitiken i dag.

Anf. 85 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag hoppas att jag har visat att jag inför Rio fullföljde arbetet i den nationalkommitté som fanns när jag tillträdde. Jag tror inte att det var någon, i varje fall inte under tiden arbetet pågick, som kritiserade det gemensamma arbete som utfördes där. I varje fall fick jag aldrig den typen av kritik. Jag fullföljde den modellen. Det tänker jag också förorda framöver, när vi har sådana här stora saker som ligger väl definierade framöver, så att man vet exakt hur uppgiften ser ut. Det stämmer väl med det mönster som har använts på det internationella området tidigare. Det tänker jag fullfölja. Det är min inriktning.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:561 om den aviserade miljöbalken

Anf. 86 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser att under innevarande mandatperiod förelägga riksdagen en proposition om miljöbalk.

Regeringens lagrådsremiss om en miljöbalk är för närvarande föremål för Lagrådets granskning.

När denna granskning är avslutad kommer propositionsarbetet att fortsätta. Regeringen siktar på att i enlighet med regeringsförklaringen förelägga riksdagen en proposition med förslag till miljöbalk under mandatperioden.

Anf. 87 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga. Som man frågar får man svar, brukar man ju säga. Men det fick jag inte den här gången. Jag hade ju hoppats att miljöministern skulle säga att regeringen inte kommer med ett förslag om miljöbalk till riksdagen.

Det kan ju tyckas märkligt. Om man är miljöpolitiker, som jag är, borde man vara angelägen om att miljölagstiftningen samlas i en miljöbalk och att den därmed skärps och ses över så att samhällets miljöskydd kan förbättras. Jag är angelägen om att vi samlar miljölagstiftningen i en miljöbalk. Men det finns flera anledningar till att jag tycker att det vore fel att lägga fram förslaget nu.

En av dem är att vi befinner oss alldeles i slutet av en mandatperiod, vilket gör att det kommer att bli nästkommande riksmöte med nyvalda riksdagsledamöter som får på sitt bord att behandla ett så omfattande förslag oerhört snabbt, omedelbart efter det att riksmötet öppnats. Jag tycker att det vore olyckligt. Det betyder också att regeringen måste skynda på och brådska fram förslaget för att hinna lägga fram det nu. Det vore olyckligt.

Ett annat skäl är att mycket kritik har riktats mot de olika utkast till miljöbalk som har funnits. En del av den kritiken har åtgärdats i det senaste förslaget, det som Lagrådet har fått på remiss, men en del av kritiken kvarstår.

Det gäller t.ex. ett så viktigt område som miljö kvalitetsnormer. Det är ett nytt redskap som förs in i vår miljölagstiftning. Det sägs i lagen att miljö kvalitetsnormer skall finnas, men det är mycket oklart hur de skall användas. Olika myndigheter skall beakta dem i sin verksamhet. Men vad betyder detta "beakta"? Miljö kvalitetsnormerna skall utgå från vad människors hälsa och naturen tål, men, säger man i texten kring hela förslaget, när det gäller åtgärderna med anledning av normerna skall man göra avvägningar mellan ekonomi och teknik. Det hela är mycket oklart.

Det är mitt skäl för att vädja till miljöministern att låta lagförslaget vila, så att det ges större möjligheter att se över det ytterligare en gång.

Anf. 88 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Vi har inte forcerat fram det här arbetet. Vi visste att vi hade den här typen av arbetsuppgifter med utgångspunkt från den parlamentariska kommitténs arbete. Vi har på ett mycket noggrant sätt inhämtat remiss-

svar under lång tid. Därefter har vi tagit ordentlig tid på oss för att bereda förslagen i regeringskansliet. Därefter har vi remitterat det hela till Lagrådet.

Det är självklart att lagrådsgranskningen skall ta den tid den tar. Mitt svar i formfrågan om tidtabellen baseras alltså på en bedömning av de senaste uppgifterna från Lagrådet. Om de tar längre tid på sig kommer tidtabellen inte att hålla. Det är självklart att de försöker att göra ett så bra jobb som möjligt.

Den här typen av uppgift – att skapa en hel balk av, i det här fallet, elva olika lagar – är en besvärlig lagstiftningsuppgift. Det är kanske den största lagstiftningsuppgift som regeringen över huvud taget har haft under den här valperioden.

Jag har ingen åstundan att driva fram detta onödigt snabbt. Jag tycker att man skall respektera att det är en process där det växer fram ett förslag som förhoppningsvis blir allt bättre efterhand. Sedan kan vi ha olika värderingar av innehållet i sak. Jag går inte in på den debatten i dag, även om Annika Åhnberg frestar mig att göra det.

Nu handlar det om att respektera att den här typen av lagstiftningsuppgifter tar lång tid. Jag tror att det bara är en fördel om riksdagen har god tid på sig i början av en period. Dessutom ingår det övergångsbestämmelser och organisatoriska förslag i tidtabellen. Det gäller t.ex. ett förslag om en miljöombudsman och många andra saker som samtidigt skall in i tidtabellen. Det är viktigt att man inte gör avkall på detta.

Anf. 89 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Jag delar definitivt uppfattningen att det är bra om man har gott om tid på sig. Men riksdagen har ju inte gott om tid på sig bara för att den får det här förslaget när riksmötet nyss har sammankallats. Det blir snarare tvärtom. Många av ledamöterna kommer förmodligen att vara nya, och eftersom det alltid i början av en ny mandatperiod är många frågor som finns att behandla tror jag att det är en nackdel att en sådan här stor och viktig fråga kommer alldeles i början av nästkommande mandatperiod.

När en proposition kommer till riksdagen rullar processen på. Det finns en tid för motionsbehandling och det finns en ungefärlig tid för utskottsbehandling. Det går inte för riksdagen att behandla frågan på samma noggranna sätt och med samma goda tidsmarginaler som det gör för regeringen.

Jag tänker inte heller gå in på de delade meningar som kan finnas i sakfrågor. De finns, och jag är rätt övertygad om att hur bra miljöbalk vi än får kommer aldrig någonsin alla i detta land att vara fullständigt överens om innehållet i den. Jag vill bara betona att det inte är något nederlag om det inte kommer en miljöbalk under den här mandatperioden. Det är bättre att det får ta sin tid och bli ett så gediget arbete som bara är möjligt.

Anf. 90 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är också min inställning. Därför har jag inte drivit på det här arbetet mer än vad resurserna tål. Det viktiga är att det blir en så bra produkt som möjligt, att Lagrådet tar den tid på sig som de behöver för att granska det och att regeringskansliet har gjort på samma sätt.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Sedan har vi satt upp detta i regeringsförklaringen som en viktig uppgift under valperioden. Jag delar inte Annika Åhnbergs uppfattning om detta. Jag tycker att det är en fördel. Om jag vore riksdagsledamot skulle jag välkomna möjligheten att få motionera vid två olika tidpunkter, dels i slutet på den här perioden, dels i början på nästa. Då har man hela sommaren på sig att läsa miljöbalken. Det vore väl trevligt.

Anf. 91 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Av egoistiska skäl skulle jag naturligtvis tycka att det vore särskilt trevligt. Mina chanser att skriva någon motion till den här miljöbalken försvinner ju i och med att den här mandatperioden upphör. Men just det faktum att vi den här sommaren passerar gränsen mellan mandatperioderna och att det är en ny riksdag som har att behandla den till hösten gör att jag tycker att det finns skäl att låta hela processen ta sin tid och i stället komma med förslaget till riksdagen i höst.

Jag är nöjd med det svar jag har fått att miljöministern delar min uppfattning att det viktiga är att det här förslaget blir så genomarbetat som möjligt. Det viktiga är inte vilken regering som får en fjäder i hatten genom att ha lämnat förslaget. Det viktiga är att vi alla, när beslutet en gång är fattat, med stolthet kan säga att detta är ett gediget arbete som ger oss bättre redskap i det fortsatta miljöskyddsarbetet.

Anf. 92 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill göra en liten kort notering till, så att det inte glöms bort. Jag tycker också att det är en fördel om man tydligt och klart kan få en folklig förankring kring ett utarbetat dokument som någon står för. Vi har ett val. Vi skall inte glömma bort att vi lever i demokrati.

De här frågorna är visserligen svårgenomträngliga och många hinner och orkar inte läsa igenom den här sortens materia, men det kan inte vara något fel om detta leder till en debatt under valrörelsen. Det handlar om folklig förankring. Det har hänt så många gånger tidigare att detta inte har varit möjligt eller helt enkelt har undvikits. Jag tycker att det vore ytterligare en positiv faktor om man lyckades med det.

Anf. 93 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Herr talman! Tyvärr är min erfarenhet av valrörelser snarare den att man bör se till att de frågor man vill ha en seriös, lågmäld och noggrann debatt om hamnar utanför den s.k. valrörelsen. Jag tycker att debatten blir allt mindre seriös och konstruktiv ju närmare valet man kommer. Men det är min allmänna uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 94 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Ulla Pettersson har frågat mig om regeringen har någon samlad bild av miljöstatsningarna i Öst- och Centraleuropa och när den i så fall kommer att redovisas för riksdagen.

Svaret på frågan är att en skrivelse innehållande en redovisning av insatserna på miljöområdet i Central- och Östeuropa kommer att lämnas till riksdagen denna vecka.

Anf. 95 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret och konstatera att jag har uppnått syftet med min fråga. Jag borde kanske ha tjatat ivrigare.

Det är väl aningen genant, det *borde* i varje fall vara genant, för regeringen att det utskott i riksdagen som har hand om miljöfrågor – det utskott som genom bl.a. Centerns idoga arbete inte får lov att kallas miljöutskottet – måste tigga och be för att få fram de uppgifter som vi länge har begärt.

Från socialdemokratiskt håll begärde vi att få fram de här uppgifterna i förra miljömotionen, vi begärde dem i samband med klimatpropositionen, och vi har begärt dem på nytt i januari i år.

När jag under den allmänpolitiska debatten frågade miljöministern om detta fick jag samma svar som vi har fått hela tiden, nämligen att regeringen har ett grepp om det här, att man nog kan redovisa det och att en redovisning kommer snart. Miljöministern sade då att han nog skulle kunna fixa det här.

Nu har det också i det här fallet visat sig att miljöministern inte är någon riktigt bra fixare, vilket väl också har framgått av svaret på de tidigare frågorna.

Jag kan inte låta bli att fråga varför det har dröjt så länge innan vi nu får den här redogörelsen; jag litar på att den kommer nu.

Jag skall inte ge mig in på att recensera något som jag inte har sett, men eftersom jag kommer att ha lämnat riksdagen innan det blir tillfälle att diskutera ärendet, vill jag nu ställa en fråga. Vi har från socialdemokratiskt håll begärt dels en samlad redogörelse för vad som har skett med de pengar som har beviljats, dels ett samordnat program för arbetet i Östersjöregionen, om jag använder det begreppet, vilken strategi man alltså har. Min andra följdfråga blir därför: Innehåller den aviserade skrivelsen båda de delarna?

Anf. 96 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag är naturligtvis rörd intill tårar över det intresse som Socialdemokraterna som parti nu visar för de här frågorna. Det intresset var något mediokert när den borgerliga regeringen tillträdde. Jag vill – för säkerhets skull, om någon skulle ha glömt det – påminna om att den här regeringen i stället för 1 miljard på tre år i Öst- och Centraleuropabistånd har satsat 3 miljarder på tre år, plus de ytterligare insatser som ligger inom den ram om 500 miljoner som blev en följd av energiskatteförslaget med höjd CO₂-skatt – det blev 600 miljoner över där, och 500 av dessa har avsatts bl.a.

för östsamarbete och för Östersjön utöver det som har satsats på förnybara energiresurser på längre sikt i vårt eget land.

Innehållet i den här skrivelsen är naturligtvis sådant som brukar finnas i skrivelser, dvs. det finns inga förslag till beslut. Om sådana förslag hade funnits, hade det varit en proposition.

Jag förnekar på det bestämdaste att vi har försökt förhala ärendet, ingen har gjort det. Vad det handlar om är att vi under valperioden i vanlig ordning redovisar vad vi har gjort inom ramen för de stora satsningar som vi gör och att göra sammanställningen så fullständig som möjlig.

Jag tror, jag hoppas i varje fall, att Ulla Pettersson kommer att finna att skrivelsen är ganska detaljerad. Jag har korrektorexemplaret av skrivelsen med mig, och här finns en bilaga som innefattar så mycket detaljer att det räcker för flera kvällars läsning. Dessutom tar vi i skrivelsen upp i stort sett vartenda projekt, utom något, där vi av utrymmesskäl har komprimerat och sammanfattat.

Det här är en mycket omfattande redogörelse, och de huvudsakliga rubrikerna rör som sagt hela Östeuropa och Östersjön.

Anf. 97 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Miljöministern behöver inte bli rörd intill tårar därför att jag bryr mig om Östersjöns miljö. Jag bor mitt i Östersjön, och jag tror inte att miljöministern kan ifrågasätta mitt engagemang i de frågorna.

Eftersom statsrådet vill påminna mig om vad som har hänt tidigare får väl jag i min tur påminna statsrådet om att utvecklingen i östra delen av Europa faktiskt inte har stått still under de senaste åren. Det har hänt ganska mycket, vilket självfallet också måste avspeglas i de svenska kontakterna med dessa länder. Det var inte alldeles självklart vad för slags samarbete vi skulle ha med staterna på andra sidan Östersjön förrän en bit in på 90-talet.

Statsrådet säger också att svaret på den här frågan inte har förhalats. Vore jag företrädare för den borgerliga majoriteten i jordbruksutskottet, skulle jag vara väldigt besviken. I jordbruksutskottet har det – såvitt jag förstår efter kontakter med departementet – nämligen sagts att de här redogörelserna skulle ha kommit mycket tidigare. Dessutom lovade statsrådet faktiskt mig i början på februari att han skulle "fixa det här" åt mig.

Anf. 98 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är precis vad jag har gjort. Eftersom det här är en skrivelse och en redogörelse krävs det ingen mer omfattande handläggning i riksdagen, och alltså är det ett ärende som är lämpat just för avslutningsfasen av riksdagsperioden.

Jag är ganska stolt över det arbete som vi har hunnit med. Det arbete som utförs är alltid otillräckligt, det är självklart, men det är i varje fall på årsbasis räknat volymmässigt mer än tre gånger större än vad den tidigare regeringen åstadkom under den tidigare valperioden. Jag påstår inte att allting borde ha hunnits med tidigare, men jag kan nämna sådana konkreta exempel som att vi nu har arbetat fram ett Östersjöprogram i vilket det krävs 150–200 miljarder bara för att rätta till de hundra värsta utsläppskällorna, och det är klart att de pengarna inte finns tillgängliga hur som helst.

Vad det handlar om nu är att vi arbetar internationellt, tillsammans i Norden, i Europa och i världen, för att mobilisera mer resurser. Det är den strategi som vi arbetar efter.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 99 ULLA PETTERSSON (s):

Herr talman! Det är ju just av den anledningen att vi har gjort de satsningar som vi har varit överens om som det vore bra med en samordning. Det handlar om en mängd olika utgiftsslag och anslagsposter, och det är därför som det har varit utomordentligt svårt att göra sig en klar bild av saken.

Det jag kritiserat är naturligtvis inte att regeringen nu kommer med den här redogörelsen – jag tycker att det är alldeles utmärkt bra – utan vad jag kritiserar är att man under ett par års tid har sagt att detta har gjorts, att detta finns i departementet, men att man inte har kunnat redovisa det för riksdagen. Det är min kritik. I övrigt ser jag i hög grad fram emot att få läsa den här redogörelsen när den äntligen kommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på frågorna 1993/94:550 och 552 om den nya läroplanen

Anf. 100 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson har ställt två frågor till mig angående föräldrainflytandet i skolan och den nya läroplanen. Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Den övergripande målsättningen för de senaste årens skolreformer har varit att flytta skolans kraftfält från relationen mellan statlig och kommunal skolförvaltning till den mellan skolans professionella och hemmen. Den nya läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, där föräldrar och elever ges ett större ansvar och beslutsutrymme, är en viktig milstolpe i denna utveckling.

Jag citerar ur läroplanen: "Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har."

Vidare framgår att skolan skall vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling: "Skolans arbete måste därför ske i samarbete med hemmen." Läroplanen understryker också vikten av att undervisningsmålen ständigt prövas, att resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas: "Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället."

Under avsnittet Bedömning och betyg framgår att läraren skall "med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov". Det åligger slutligen rektor att utveckla formerna för samarbetet mellan skolan och hemmen och för föräldrarnas information om skolans mål och sätt att arbeta och om olika valalternativ.

Jag kan inte se att förtydligande skrivningar kan behövas för att betona

vikten av föräldrars inflytande i skolan. Läroplanen är enligt min uppfattning klar och entydig.

Arbetet med att tillsätta en utredning för att stärka elevers och föräldrars inflytande i skolan pågår. En särskild utredare kommer att utses inom den närmaste veckan. Arbetet beräknas pågå under hela hösten. Först därefter kan det bli aktuellt att återkomma till riksdagen.

Anf. 101 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Regeringens läroplansproposition, som vi behandlade i höstas, flyttade fram positionerna när det gäller föräldrars och elevers inflytande i skolan. Dessutom gjorde riksdagen vid det tillfället ytterligare skärpningar som underströk vikten av att det nu måste hända någonting i verkligheten ute i skolorna. Också det var mycket viktigt.

Skolverkets utvärdering visade en förskräckande bild. Just ingenting hade hänt. Eleverna saknar i stort sett fortfarande inflytande över sitt arbete, och det gäller särskilt de äldre eleverna. Det finns heller inte någonting som tyder på att föräldrarnas inflytande har ökat.

De förändrade skrivningarna, från propositionen till den läroplan som regeringen sedan presenterade, har på sina håll tolkats så, att man vill tona ner denna fråga. Jag tror att skolministern och jag är ganska överens i den här frågan. Jag vill nu tolka skolministerns svar som att det inte är meningen att denna fråga skall tonas ned. I så fall är vi överens, och då är det bra. Jag tror att det kan vara till stöd för elever och föräldrar att ha ett sådant uttalande.

När det sedan gäller utredningen vill jag fråga på vilket sätt föräldrars och elevers erfarenheter och kompetens på detta viktiga område skall tas till vara. Hur kommer t.ex. elevorganisationerna och Hem och skola in i detta utredningsarbete? Jag kan heller inte låta bli att fråga: Varför har det dröjt så länge innan detta arbete kommit i gång? Det är viktigt att dessa erfarenheter finns med från början i läroplansarbetet.

Anf. 102 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Den första frågan gäller om regeringen har försökt tona ner föräldrarnas inflytande i skolan. Svaret på den frågan är nej. Vi är överens om att det är propositionen och de tankegångar som där förs fram som gäller. Jag har inte uppfattat de formuleringar som gjorts på annat sätt än att regeringen fullföljer det som sades i propositionen. Det är naturligtvis viktigt att det inte råder något tvivel om den saken.

Föräldrainflytandet är en av huvudpunkterna i regeringens politik. Jag vill påminna om att det från regeringens sida var avgörande att i det arbetet utöka möjligheterna för föräldrar att välja skola.

Det frågades varför det dröjt innan arbetet i arbetsgruppen kommit i gång. I andra sammanhang har vi kritiserats för att göra för mycket och gå för snabbt fram. Det var flera uppdrag som regeringen fick och som vi ålade oss själva i samband med läroplansarbetet och besluten i riksdagen. Vi har försökt att effektuera dem på ett noggrant sätt. Jag lovar att vi inte har legat på latsidan.

Det uppdrag som regeringen ger till utredaren när det gäller föräldrainflytandet i skolan handlar om att kartlägga samarbetsformerna för elever och

föräldrar i skolan. Av denna kartläggning måste framgå hur de olika samverkansformerna är sammansatta och vilka arbetsuppgifter som finns.

De juridiska begränsningar som finns i dagens lagstiftning för ett institutionaliserat elev- och föräldrainflytande måste redovisas. Det behövs som underlag för den fortsatta diskussionen i riksdagen. Vi behöver också en redovisning av erfarenheter av elev- och föräldrainflytande.

De som håller i utredningen måste naturligtvis ha ett inflytande över hur arbetet läggs upp. Om man skall redovisa erfarenheter av elev- och föräldrainflytande måste de olika organisationer som på olika sätt representerar elever och föräldrar finnas med i arbetet. Jag kan inte tänka mig annat. Jag får återkomma med det jag inte hann säga.

Anf. 103 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är inget märkligt om statsrådet i direktiven slår fast att elevers och föräldrars erfarenheter och kompetens på detta område skall tas till vara. Det vore välgörande att det blir klart utsagt, eftersom det ställs frågor om det.

Det är viktigt när skolorna nu går in i verkställighetsfasen och planerar för den nya läroplanen att de har ett så gott underlag som möjligt för detta viktiga arbete som ligger i att utveckla föräldrars och elevers inflytande. Det gäller inte bara rätten att välja skola, utan jobbet i skolan. Det handlar om det vardagliga arbetet i den skola där alla barn går. Det känns angeläget.

Man håller litet grand andan, är jag rädd för, i avvaktan på att utredningen blir klar. Därför tycker jag nog att statsrådet har vilat på hanen litet för länge i den här frågan.

Anf. 104 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det kan man ha olika uppfattningar om. De olika samarbetsformer som finns runt om i det svenska skolväsendet är många och mångfasetterade. Det finns ett engagemang från föräldrar och elever för olika typer av samarbete och samverkan i gemensamma beslut i skolan.

Detta är ett omfattande arbete. Det är möjligt att vi hade kunnat komma i gång något tidigare. Men jag tror att det hade varit svårt att få en fullödlig och genomarbetad redovisning klar redan den 1 juli, om det var avsikten. Det är då läroplanen börjar gälla.

Vi är överens om att det är viktigt att få fram detta underlag. Det var bra att beslutet fattades och att uppdraget kommer att ges. Jag tror att alla kommer att vara nöjda med direktiven. Jag tar till mig Eva Johanssons synpunkter om vad regeringen borde skriva i direktiven.

Jag konstaterar också att vi inte har omtolkat föräldrainflytandet. Det är för denna regering oerhört centralt att föräldrar får ökat inflytande i skolan och när det gäller de egna barnens skolgång. Det fullföljer vi på olika områden.

Anf. 105 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi vet att det ser olika ut i olika skolor. Det är inte något skäl för att vänta med arbetet, snarare tvärtom. Jag tycker att det är ett skäl för att snabbt få i gång kartläggningsarbetet och utredningsarbetet, så att de

olika modeller som finns kan få spridning och människor få inspiration av vad som händer i andra skolor. Det var mycket av tanken bakom detta.

Det gjordes en beställning från riksdagen. Vi har kritiserat regeringen, och kanske framför allt Utbildningsdepartementet, i en del andra frågor. Det har vi gjort eftersom det från detta departement ibland kommit helt nya förslag väldigt hastigt, som vi faktiskt inte har bett om.

I detta fall skulle nog statsrådet ha fått allt stöd i världen i denna kammare för att gå vidare i detta arbete och skynda på det, eftersom det är viktigt. Nu hoppas jag att detta slutar med att det verkliga elev- och föräldrainflytandet i skolorna ökar.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:571 om lektorstjänster vid gymnasieskolan

Anf. 106 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Ingrid Näslund har frågat mig vad jag avser att göra för att vända utvecklingen när det gäller att öka rekryteringen till lektorstjänsterna på gymnasiet, och för att se till att skollagens bestämmelser om att kommunerna och landstingen skall sträva efter att anställa forskarutbildade lärare efterlevs.

Jag vill börja med att erinra om att staten genom den av riksdagen beslutade ansvarsfördelningen skall lägga fast kvalitetskrav, rättigheter och skyldigheter, definiera likvärdighet och i viss mån finansiera skolväsendet. Kommunerna och landstingen skall se till att invånarna har tillgång till utbildning av god kvalitet. Kommunerna och landstingen har också det fulla ansvaret för personalen i skolan.

Jag är väl medveten om det problem som Ingrid Näslund tar upp i sin fråga. Den statistik som Ingrid Näslund refererar till i sin fråga är heller inte ny för mig. Regeringen har ett flertal gånger pekat på behovet av att fler forskarutbildade lärare anställs i gymnasieskolan och komvux. Vi har också vidtagit åtgärder för att öka rekryteringen. Regeringen föreslog i läroplanspropositionen att det i skollagen skall slås fast att kommunerna och landstingen skall sträva efter att anställa lärare med forskarutbildning. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag, och lagen träder i kraft den 1 juli i år. Den senaste gången regeringen tog upp frågan var i utvecklingsplanen för skolväsendet, där vi påtalade vikten av att följa effekterna av lagen. Det är då speciellt viktigt att följa tillgången på lektorer och omfattningen av kommunernas och landstingens rekryteringsåtgärder.

Jag vill understryka det betydelsefulla i kontakter mellan universitet och högskolor och den gymnasiala utbildningen. Genom de krav som ställs på den gymnasiala utbildningen i läroplanen och i kursplanerna på att närma sig ett allt mer vetenskapligt sätt att tänka och arbeta ställs det också större krav på lärarnas kompetens. Detta borde ge incitament till ytterligare kontakter mellan den gymnasiala utbildningen och den högre utbildningen. Ett

exempel kan vara utbytestjänstgöring mellan gymnasieskolor och universitet och högskolor.

I detta sammanhang vill jag erinra om att regeringen ser allvarligt på det låga antalet forskarutbildade i landet och att vi därför har satt upp ett mål att fördubbla antalet doktorsexamina till år 2000. Under de senaste åren har antalet licentiat- och doktorsexamina ökat. Detta kan också leda till att fler forskarutbildade söker lärartjänster inom den gymnasiala utbildningen.

Sammanfattningsvis ser jag, i likhet med Ingrid Näslund, allvarligt på rekryteringssituationen vad gäller antalet forskarutbildade i den gymnasiala utbildningen. Regeringen har dock vidtagit åtgärder för att öka antalet forskarutbildade lärare i gymnasieskolan och komvux. Vissa av dessa åtgärder har ännu inte trätt i kraft. Vi får nu avvakta och genom Skolverkets uppföljning se om åtgärderna har avsedd effekt.

Anf. 107 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag ber först att få tacka för svaret på min fråga. Jag förstår att vi delar oron för att det finns ett så pass litet antal lektorer inom gymnasieskolan. Det är riktigt som skolminister Beatrice Ask påpekar här, att denna regering verkligen har ansträngt sig för att öka antalet forskarutbildade. Det tycker jag är mycket positivt.

Det som oroar mig allra mest i det här sammanhanget är dock inte tillgången på människor som skulle kunna fylla de vakanta lektorstjänsterna, utan det är den ovilja som kommunerna har visat när det gäller att anställa de kompetenta personer som redan finns. Därför finns det också ett stort missnöje hos de människor som har kostat på sig en forskarutbildning. Det är en mycket dyrbar utbildning. Den kräver inte bara stora uppoffringar ekonomiskt utan också en mycket stor arbetsinsats. Många som har skaffat sig en sådan utbildning befinner sig ändock i en sådan situation att de inte får någon tjänst. I en hel del fall beror det på att det inte finns några tjänster att söka, åtminstone inte där de är bosatta.

Jag har litet grand studerat förhållandena för ett sådant ämne som religion som har varit särskilt illa utsatt i många avseenden, även när det gäller lektorstjänster. Det har sagts mig att det i Stockholm inte har utannonserats en lektorstjänst i religion på över 20 år. Jag vet inte om den siffran stämmer. Jag har inte hunnit kontrollera den. Men om så är fallet är det verkligen besvärligt. Det har tidigare funnits tio tjänster. Nu finns det bara en kvar. I Malmö finns det en lektorstjänst eller möjligen två.

Jag undrar hur uppföljningen av kommunernas rekryteringsåtgärder från Skolverkets sida ser ut för att den skall kunna påverka kommunerna. Vad avser skolminister Beatrice Ask att göra för att kommunerna verkligen skall försöka att rekrytera? Det gör de uppenbarligen inte i dag.

Anf. 108 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har pekat på att vi har slagit fast de krav som skall ställas på kommunerna och att det kommer att träda i kraft inom kort. Det är klart att kommunerna måste få litet tid på sig att leva upp till kraven. Därför är det svårt att säga om det kommer att bli någon effekt. I den utvecklingsplan för skolväsendet, som vi skall diskutera här i kammaren på torsdag, har vi

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

för säkerhets skull pekat på nödvändigheten av att följa upp det här. Det är inte skolministerns sak att bestämma hur Skolverkets uppföljning skall utformas mera konkret. Men det är naturligtvis av intresse både för skolministern och för riksdagen att ta del av Skolverkets funderingar i denna fråga.

Utöver de beslut vi har fattat, tror jag att vi måste öka insikten generellt. Det gäller betydelsen av högre akademisk utbildning, att man skall höja kompetensnivån i hela utbildningssystemet och varför riksdagen anser att det är värdefullt med forskarutbildade lärare just på gymnasienivå. Det är uppenbarligen så att den insikten inte finns. Det finns nämligen en ovilja, och det går segt att rätta till den brist som är så uppenbar i dag.

Jag tror att vi alla har ett stort ansvar i debatter och diskussioner. Jag tror också att det handlar om att man måste försöka engagera lokala politiker. Var och en av oss, i riksdagen och regeringen, måste se till att i alla våra kontakter med människor på lokal nivå lyfta fram det här beslutet som riksdagen har fattat. Vi måste se till att man i kommunerna funderar över vad man gör eller vad man inte gör för att leva upp till de krav som vi har ställt för att få hög kvalitet på den utbildning som ges till ungdomarna på gymnasiet.

Anf. 109 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag håller med om att det nog också handlar om att öka medvetenheten ute i kommunerna. Det är tydligt och klart att man där inte har insikten att om man vill höja kvaliteten i gymnasieutbildningen måste det också finnas lektorer i de olika ämnena. Det innebär en oerhörd stimulans för alla lärare på skolan att det finns lektorer som man kan diskutera med när det gäller utvecklingsprocessen i skolan. Det har t.o.m. uttalats från en del kommuners sida att lektorer inte för utvecklingen framåt i skolan. Det är tragiskt att så är fallet.

Jag undrar om skolministern har någon idé om hur man ifrån regeringens sida skulle kunna öka medvetenheten. Nu har vi på sätt och vis frånhämt oss möjligheterna att fatta beslut om ett visst antal lektorer. Det gjorde man förut, och man angav antalet till 3 000. Trots detta tjänstgör för närvarande bara 1 200 lektorer.

Anf. 110 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har många idéer om vad regering och riksdag kan göra om kommunerna inte rättar sig efter de beslut vi redan har fattat. Det vore kanske dumt att avslöja idéerna innan vi vet om de åtgärder vi nu har vidtagit fungerar.

Däremot vill jag säga att vi redan i dag gör en del för att höja den allmänna medvetenheten och insikten om hur viktigt det här är. Det gör vi bl.a. i det arbete som bedrivs kring Agenda 2000. Förutom att vi samlar in kunskap och synpunkter på utbildningssystemet som helhet från t.ex. olika institutioner, har vi anordnat ett antal regionala konferenser. I dessa konferenser har företrädare för gymnasieskolor, högskolor och näringsliv deltagit för att diskutera och skapa kontaktytor. Bristen på kontaktytor gör att insikten är dålig. Jag tror att det faktiskt bidrar till att öka medvetenheten i kommunerna och till att man kan hitta konkreta former för att nå varandra. En konkret

samarbetsform för gymnasiet och högskolan är att se till att man har forskar- utbildade lärare på skolorna.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 111 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Jag skall inte säga så mycket mera. Jag ber i stället att få tacka för det svar jag har fått. Om det skulle visa sig att det inte blir en verklig skärpning på det här området från kommunernas sida, efterlyser jag att vi skall vidta åtgärder så snabbt som möjligt för att medvetenheten verkligen skall öka. Jag ber att få tacka för meningsutbytet.

Anf. 112 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det här är en av de frågor som ingår i den utvecklingsplan för skolväsendet som vi skall arbeta med i höst – om riksdagen lämnar sitt godkännande. Det är klart att om utvärderingen visar att problemen består får vi försöka hitta nya vägar.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1993/94:548 om ungdomars sommararbete

Anf. 113 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att bidra till att det fackliga motståndet mot ungdomars sysselsättning undanröjs.

Herr talman! Jag ser medverkan och bedömningar från arbetsmarknadens parter som viktiga inslag i arbetsmarknadspolitiken. När det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna fordras en stor vilja till samverkan både från arbetsgivare på orten och från arbetstagarna. Det är viktigt att i första hand arbeta för ordinarie jobb. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall användas sedan alla möjligheter till reguljära anställningar har prövats. I denna bedömning har parterna sin roll och bidrar till helhetsbilden.

Beträffande sommararbeten för ungdomar är det en särskild fråga. Även då gäller att inte undantränga de arbetstillfällen som regelmässigt uppstår som sommararbetsmarknad. Regeringen har tagit bort de begränsningar för ungdomspraktik under sommaren som funnits tidigare och överlåtit sådana bedömningar åt regionala och lokala arbetsmarknadsorgan.

Att kommunerna försöker ordna arbetstillfällen under en del av dagen under en kortare tid på sommaren för skolungdomar anser jag vara ett vällovligt initiativ som de fackliga organisationerna knappast borde ha invändningar emot. När det rör sig om mycket korta perioder, kan knappast dessa ungdomar tränga ut reguljära arbeten och inte heller ersättas i enlighet med avtal. Det rör sig mer om socialt inriktade insatser som alla parter på en ort borde kunna vara eniga om.

Anf. 114 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret!

Orsaken till att jag har ställt denna fråga är att man i Sävsjö kommun har

en mycket hög ambition när det gäller att försöka ge ungdomar sysselsättning under sommarlovet. Man har inventerat arbetsmarknadssituationen. Man har sett vilka möjligheter som finns i den egna kommunen att ge sysselsättning. Givetvis är man medveten om var gränsen går för vad som kan anses vara reguljärt arbete. Dessa sysselsättningsåtgärder inkräktar inte på den reguljära arbetsmarknaden. Den tilltron måste vi visa kommunen och de bedömningar som görs i dessa sammanhang.

Nu har framför allt ett fackförbund definitivt sagt nej till att samarbeta i den här frågan. Det komplicerar bilden, även om andra fackförbund har varit positiva.

När vi befinner oss i en svår situation på arbetsmarknaden och kritiken för arbetslösheten mot regeringen och kommunerna är skarp är det angeläget att de fackliga organisationerna inte motarbetar goda initiativ. Därför finns det anledning för arbetsmarknadsministern att mer generellt titta på den här frågan. Arbetsmarknadsministern kan inte gå in på ett enskilt fall, men han kan se på generella tendenser i sammanhanget.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern om det inte finns anledning att noggrant inventera de fackliga organisationernas agerande på den här punkten och eventuellt också vidta åtgärder om det visar sig att man från fackligt håll motarbetar den här formen av positiva insatser som görs i kommunen.

Anf. 115 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Som Göte Jonsson säger befinner vi oss i en situation då många står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Sommarjobben behövs för redan utbildade och arbetslösa. Vi tror att det denna sommar blir en hygglig sommararbetsmarknad. Mycket talar för det.

Det som Göte Jonsson tar upp är en annan sak. Det handlar om att ge litet yngre ungdomar och ungdomar med sociala problem en möjlighet. Kommunen gör en stor insats. För dagen kan jag vädja till samtliga fackliga organisationer att inte leva som i överhettningens tidevarv, under senare delen av 80-talet. Situationen är en annan.

Jag är naturligtvis beredd att samtala om detta i de mer regelbundna möten och kontakter som då och då förekommer. Jag kommer inom kort att träffa arbetsmarknadens parter i ett större möte.

Anf. 116 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för det. Jag tror att det skulle vara bra om arbetsmarknadsministern tar upp dessa frågor. Det gäller, precis som arbetsmarknadsministern säger, jobb för ungdomar under ferietid. Det är således ungdomar som inte kan gå ut på den reguljära arbetsmarknaden. Det är angeläget att också dessa ungdomar får möjlighet att känna på vad olika sysselsättningsuppgifter innebär.

Det har kommit utomordentligt positiva reaktioner från ungdomar på dessa initiativ. Därför finns det verkligen anledning att se över läget och att analysera och diskutera med arbetsmarknadens parter. Detta är sociala insatser som är viktiga också för ungdomarnas introduktion senare på den reguljära arbetsmarknaden.

Jag tackar så mycket för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

18 § Svar på fråga 1993/94:563 om ungdomsarbetslösheten

Anf. 117 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Claus Zaar har frågat mig vilka åtgärder på kort och lång sikt jag avser att vidta för att nedbringa arbetslösheten bland ungdomar med tanke på att 130 000 ungdomar inom kort kommer att avsluta sin utbildning och söka arbete.

Regeringen ser utomordentligt allvarligt på arbetsmarknadssituationen för ungdomar. Det är alltid de nytillträdande på arbetsmarknaden som har det svårast att finna arbete i en lågkonjunktur. Ungdomar har därutöver genom arbetsmarknadslagstiftningens "sist in, först ut" fått bära en stor del av de nedskärningar som påbörjades i slutet av 1989.

Ungdomarna är en prioriterad grupp i arbetsmarknadspolitiken på så sätt att deras andel av dem som deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder skall överstiga deras andel av de arbetssökande. Detta mål har nåtts, men i första hand är naturligtvis målet att ge ungdomar reguljära arbeten. Det är mycket viktigt att ungdomars arbetslöshetsperioder är korta.

Regeringen har genom att förbättra möjligheterna för näringslivet nu lagt en stark grund för tillväxt och därmed nya arbetstillfällen. Det är av avgörande vikt att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt i ekonomin. Tillväxt och stabilisering av svensk ekonomi är grunden för att det skall utvecklas en fullgod ordinarie arbetsmarknad.

Regeringen har också vidtagit åtgärder inom det arbetsrättsliga området för att underlätta för de nytillträdande att komma in på arbetsmarknaden. Provanställningar har förlängts från tre eller sex månader till tolv månader. Möjligheten har också förbättrats på motsvarande sätt när det gäller att anställa vid arbetstoppar i företag.

I höstas infördes det generella anställningsstödet som ger arbetsgivarna avdrag på sociala avgifter för dem som anställts under 1994. AMS har med en kraftfull kampanj informerat bl.a. om detta stöd och om rekryteringsstödet, som innebär att en arbetsgivare under sex månader kan få bidrag med upp till 65 % av sina lönekostnader om han eller hon anställer en arbetslös person. Dessa åtgärder beräknas bl.a. gynna ungdomar.

Ungdomspraktiken är en åtgärd på kort sikt. Den har också nyligen ändrats så att det skall bli lättare att ge ungdomar praktik under sommarmånaderna. I dag finns ca 100 000 ungdomar i olika åtgärder, varav ungdomspraktik är den största arbetsmarknadspolitiska åtgärden. Över huvud taget har aldrig någon regering varit i närheten av att satsa så mycket som den nuvarande gör på arbetsmarknadspolitiken.

Med en långsiktig satsning på kompetens stärker regeringen vårt lands konkurrensförmåga, vilket i sin tur kommer att stärka vår ekonomi samtidigt som det ger många ungdomar sysselsättning. Regeringen har utökat antalet utbildningsplatser på alla nivåer. Gymnasieskolan har utökats med 40 000

platser, komvux med 25 000 utbildningsplatser och folkhögskolorna med 10 000 extra platser. Antalet studerande vid universitet och högskolor har ökat från ca 130 000 läsåret 1990/91 till nära 180 000 läsåret 1993/94. Ungefär 15 % av landets 19-åringar beräknas ha påbörjat en högre utbildning under 1992/93 jämfört med något mer än 5 % på 1980-talet. På sikt har regeringen föreslagit att 20 000 fler studenter skall erbjudas utbildning efter gymnasieskolan, företrädesvis kvalificerad yrkesutbildning.

Arbetslösheten har minskat påtagligt under årets första månader och ligger nu lägre än vad den gjorde under samma period 1993. Även för ungdomar har arbetslösheten sjunkit märkbart. Övertidsuttaget inom industrin är det högsta som mätts sedan mätningarna började 1960, vilket talar för att det finns goda möjligheter för nyanställningar. Antalet lediga platser är i stadig uppgång och låg i april inte långt från 1990 års nivå.

Ungdomar har i dag det besvärligt på arbetsmarknaden. Det gäller därför att arbetsgivare, fackliga organisationer och över huvud taget alla tar ett mycket stort ansvar för våra ungdomars utbildning och jobb under de närmaste åren. Regeringens bedömning är att ungdomar kommer att vara efterfrågade på den svenska arbetsmarknaden under större delen av de återstående 90-talsåren.

Anf. 118 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Åtgärdspaketet är dock inte tillräckligt. Därför har jag ställt frågan.

Det finns nästan en kvarts miljon arbetslösa ungdomar till sommaren. 100 000, i stort sett, är redan i dag arbetslösa. Dessutom avslutar 130 000 ungdomar snart sin utbildning.

Det är något som är fel i samhället i dag. Man kan jämföra arbetslösheten bland ungdomarna med arbetslösheten bland 55–64-åringarna. Då finner man att arbetslösheten bland ungdomarna är cirka fyra gånger högre än bland 55–64-åringarna. Man måste blanda in just den åldersgruppen för att kunna bereda plats. Vi måste börja diskutera hur ungdomarna kan få utrymme på arbetsmarknaden. Det går kanske att få fram 50 000 platser genom tillväxt. Som det ser ut nu går det inte att få fram fler. Vi måste alltså göra förändringar när det gäller åldersgrupperna på arbetsmarknaden, så att det på något sätt blir lättare att ha ungdomar anställda och svårare att ha 55–64-åringar anställda.

Är arbetsmarknadsministern intresserad av att fundera i de banorna?

Anf. 119 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Som jag sade i svaret finns i dag ca 100 000 ungdomar i olika åtgärder. 70 000 har varit öppet arbetslösa, varav en del i över fyra månader. Det sista, "över fyra månader", är något som vi måste passa upp på. Längre arbetslöshetsperioder för unga människor är inte bra. Det är inte bra för någon, men det är speciellt känsligt i unga år.

Från skolorna kommer det i vår ut ungefär 100 000 ungdomar. Men Claus Zaar hade kanske med att det kommer ungdomar även från militärtjänsten. Då blir det ett något större antal.

Vi tror egentligen på en riktigt hygglig sommararbetsmarknad i vårt land,

som suger upp en del arbetslösa. Men det råder inget tvivel om att vi kommer att få uppleva en sommararbetslöshetstopp genom det ovanligt stora utsläppet från skolorna. Ordinarie utbildningar och förlängda utbildningar slutar samtidigt.

Jag har träffat mycket tunga arbetsgivarrepresentanter samt representanter för Småföretagarnas Arbetsgivarorganisation och för fackliga organisationer för att diskutera hur man skall byta ut övertid och ta tag i jobbfrågorna. Detta är mycket viktigt. Jag är beredd att diskutera alla idéer på detta område. Så fort det bara går måste vi åstadkomma en bra arbetsmarknad över huvud taget men inte minst för ungdomarna.

Anf. 120 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Det låter ju hoppfullt om vi kan diskutera även en förändring, som innebär att 55-åringar och äldre, genom att de fick en förmånlig möjlighet att lämna arbetsmarknaden frivilligt, kunde ge plats åt ungdomar. Jag skulle se det såsom en väldigt positiv sak, om arbetsmarknadsministern ville ta upp detta resonemang. Man kan också koppla resonemanget till att de 55-åringar och äldre som slutar frivilligt skulle kunna bli lärare för ungdomar. Företagen kan inte ta in arbetskraft, eftersom man inte hinner lära upp den. Man måste i dag hitta ett system – vi har föreslagit ett lärlingssystem – som gör att ungdomarna kan komma in i företagen och få en upplärd praktik så att de inte förorsakar problem i företagen.

Anf. 121 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Claus Zaar tar upp pararbetet, dvs. att äldre lär ung. Litet av detta har Svanholm på ABB tagit till sig, när han tar in en praktikant på tio anställda. Då skall de tio ha i uppdrag att lära ut så mycket som möjligt. På det sättet får 3 000 ungdomar arbete. Skanska följer med och tar, trots en mycket svår arbetsmarknad, emot tusen ungdomar. Denna typ av diskussion pågår i alla stora företag. Jag hoppas att det skall leda framåt. Bl.a. sådana här saker kommer vi att resonera om.

Anf. 122 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Vi har dock den allvarliga situationen att så många ungdomar har varit arbetslösa väldigt länge. Det måste hända någonting från regeringens sida så snart som möjligt. Läget är ohållbart. Ungdomarna får egna normsystem och lever utanför samhället. Vi kan inte ha det som vi har det nu. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern tar till sig förslaget att 55-åringar och äldre skall få möjlighet att förmånligt lämna arbetsmarknaden. Kan jag hoppas på något initiativ i den riktningen?

Anf. 123 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Den frågan är inte så lätt. En för tidig avgång med hela tio år innebär stora kostnadsåtaganden. Huvudinriktningen måste vara att man släpper in praktikanter och lärlingar samt ökar kompetensen genom skolutbildning osv. Å andra sidan vet vi att pensionsåldern inte är 65 år. På grund av förslitningsskador och ibland av arbetsmarknadsorsaker är den egentliga pensionsåldern 60 år, då man är slut och trött.

Anf. 124 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag skulle vilja att arbetsmarknadsministern tillsammans med övriga regeringsledamöter studerar just vad kostnaderna är i dag och vad människorna i denna åldersgrupp gör. Jag tror att man kan få fram en finansiering på dagens samhällskostnader för den åldersgruppen, som gör att det vore en förmån att få sluta vid 55 års ålder just i den nuvarande arbetsmarknadskonjunkturen.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1993/94:569 om SJ:s verksamhet i Ånge

Anf. 125 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att SJ skall leva upp till sitt regionalpolitiska ansvar. Bakgrunden till frågan är de planerade rationaliseringar av verksamheten i Ånge som SJ har aviserat.

Frågan ligger inom kommunikationsministerns ansvarsområde. Han är emellertid förhindrad att vara i kammaren i dag, och eftersom dagens frågestund är den sista under detta riksmöte, kommer jag att besvara frågan.

Ånge är en av de orter som berörs av SJ:s planerade rationaliseringar inom verkstads- och godsverksamheten under den kommande treårsperioden. Enligt uppgift från SJ är de aviserade förändringarna ett led i arbetet med att omstrukturera och stärka vagnslasttrafiken, som utgör basen i SJ:s godsverksamhet och som för närvarande går med förlust. SJ:s planerade omstrukturering innebär bl.a. att rangering och underhåll koncentreras till färre orter. Detta innebär att rangerbangårdsverksamheten i Ånge, Boden, Sundsvall och Nässjö avvecklas. Vidare kommer omfattningen av verksamheten i Tomtebodas stegvis att reduceras. Samtidigt kommer underhållsverksamheten att minska eller avvecklas på motsvarande orter. Avvecklingen av rangeringen i Ånge baseras enligt SJ på att Ånge har mycket få kunder i det egna närområdet. Ånge är dessutom enligt SJ inte någon naturlig föreningspunkt i det nationella nätet av stora godsflöden.

Totalt berörs ca 700 personer under en treårsperiod av de omstruktureringsåtgärder som vi här pratar om. Av dessa finns 120 i Ånge. Enligt uppgift från SJ kommer ingen personal att sägas upp utan att först erbjudas alternativ.

Trots omfattande rationaliseringar under de gångna åren är SJ:s godstransportverksamhet i dagsläget inte lönsam. För att nå ett positivt resultat, vilket är en förutsättning för att vagnslasttrafiken skall kunna överleva på lång sikt, krävs enligt SJ en rationell verksamhet.

Enligt de uppgifter som inhämtats från SJ kommer omfattande åtgärder att vidtas för att minimera de negativa effekterna för berörd personal och för berörda orter. Dessa åtgärder omfattar personalpolitiska insatser i form av bl.a. omskolning, omplaceringsstöd och entreprenörsstöd. Vidare kommer SJ i samarbete med berörda kommuner, AMS, Trygghetsstiftelsen m.fl. att arbeta för att finna alternativ sysselsättning utanför SJ.

Jag delar Sigge Godins uppfattning att de aviserade förändringarna innebär stora problem för bl.a. Ånge kommun. Det är därför angeläget att insatser görs för Ånge. Kommunikationsministern har förklarat för mig att han avser att hålla sig informerad om SJ:s arbete med det aviserade åtgärdsprogrammet.

Vad gäller mitt eget ansvarsområde, arbetsmarknadspolitiken och regionalpolitiken, är inriktningen att eftersträva en breddning av näringslivet i mindre kommuner och mindre orter som av olika skäl har en ensidig näringslivsstruktur. Detta gäller också för Ånge kommun.

Anf. 126 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag beklagar att kommunikationsministern inte kan vara här och besvara frågan, för det är i första hand en fråga för honom. Men frågan är också i högsta grad en regionalpolitisk fråga, varför jag verkligen uppskattar att arbetsmarknadsministern lämnar detta svar.

SJ:s varslade avveckling av lokverkstaden och rangerverksamheten i Ånge innebär att 120 personer mister jobbet. Medräknat de indirekta effekterna betyder det att det berör 700 personer. Det påverkar självfallet servicen i en glesbygd när 700 av totalt 3 000 människor i kommunen drabbas.

Gymnasieskolan – som har dåligt elevunderlag i dag – hotas, och näringsidkarna i bygden får naturligtvis sämre beläggning och hotas också. Det innebär att det sker utflyttningar. Det är oacceptabelt för Ånges räkning. Dessutom verkar beslutet väldigt förhastat. Man har såvitt jag kan förstå inte övervägt frågan.

Om SJ avvecklar i Ånge kommer sannolikt vagnslasttrafiken i Norrland att upphöra. Det kan man inte heller acceptera av regionalpolitiska skäl.

Det står i svaret att kommunikationsministern skall hålla sig informerad. SJ säger att ingen skall ställas arbetslös, utan erbjudas annat jobb. Ja, men det blir inte i Ånge. Det blir på annat håll i landet.

Det här räcker inte, som statsrådet förstår. Detta besked räcker inte till människorna i Ånge. Vi måste få ett klarare besked från regeringen. På vilket sätt tänker ni angripa frågan?

Anf. 127 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi uppvaktades i går av Ånge kommun. Odell ställde upp hos mig.

Tyvärr finns inte SJ:s förslag redovisat. SJ har ju av riksdagen också fått ett regionalpolitiskt ansvar. Jag kommer mycket noga att analysera hur man har redovisat att man skall kunna upprätthålla det ansvaret när SJ kommer med sitt dokument.

Eftersom jag inte kan debattera för kommunikationsministern får jag göra det på mitt eget område. Där berörs dels kommunen, dels jobben. Ånge är en utsatt liten kommun som med ytterligare folkminskningar kanske riskerar sin gymnasieskola.

Ånge har sedan 50-talet förlorat 40 % av sin folkmängd. Det är ungdomar som flyttar och gamla som blir kvar. Eftersom livet inte är evigt blir det be-

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

kymmer på sikt om man inte kan bredda och upprätthålla den lokala arbetsmarknaden.

Det är självfallet så, att det är ett stort regionalpolitiskt intresse att få klart för sig hur man klarar transporter i de två tredjedelar av vårt land som Norrland utgör. Den frågan har jag som regionalpolitiskt ansvarig minister all anledning att följa.

Vi diskuterade denna fråga i går. Odell tar taget via SJ. En man från mitt departement håller sig informerad.

Anf. 128 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som arbetsmarknadsministern säger. Man har mist många arbetstillfällen i Ånge. Jag vill påminna om att kiseltillverkningen i Ljungaverk lades ned och att Posten successivt har trappat ned i Ånge. Nu kommer detta dråpslag från SJ.

Vi vet att det är drygt 10 mil till Sundsvall. Det är inte pendlingsavstånd. Människor måste flytta från Ånge. Därför måste någonting göras för att lösa detta problem.

Om vagnslasttrafiken försvinner i Norrland är det en regionalpolitisk signal om att det kan bli minskade investeringar i järnvägsnätet i Norrland. Atlantbanan, som vi hoppas på, hänger på en skör tråd. Vad händer med Bothniabanan? Blir den av?

Jag skulle gärna fråga arbetsmarknadsministern följande: Vilka regionalpolitiska effekter anser ministern att signaler om att man inte skall investera i järnvägstrafiken i Norrland får? Det slår mot 58 % av Sveriges yta, förutom mot människorna i Ånge. Det är oacceptabelt.

Anf. 129 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi hade i går en regionalpolitisk debatt i denna kammare med anledning av den nya regionalpolitiken, som behandlar det lilla och det stora. Nu resonerar vi om de stora infrastrukturen.

Det är av avgörande vikt att vi får tillväxt i hela vårt land. Moderna goda transportmöjligheter är allra viktigast för dem som har de allra längsta avstånden. Detta gäller inte minst i ett Europaperspektiv, men även i ett Atlantbaneperspektiv och med hänsyn till samarbete med Norge och Trondheim osv.

Jag skall inte gå så mycket längre i denna debatt än att säga att det är en fråga som är mycket större – den gäller inte bara Ånge. Den gäller transporter på järnväg i Norrland också.

Anf. 130 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Statsrådet har av och till tidigare berättat att det finns utländska intressenter som vill investera i Sverige. Vi har på NUTEK haft ett antal sådana ärenden som har gällt investeringar huvudsakligen i södra Sverige. Man skulle kunna tänka sig att både NUTEK och Arbetsmarknadsdepartementet lade på ett kol och försökte intressera de företag som har ett intresse av Sverige för att placera sig i Ånge.

Men det kräver också att SJ har en rationell verksamhet kvar där, så att man känner att det inte är en avfolkningsbygd utan en inflyttningsbygd. Där-

för faller det här förslaget på sin orimlighet. Det kan inte gå till på detta sätt. SJ måste faktiskt finnas där.

Från SJ:s sida investerade man för bara några år sedan väldigt kraftfullt i Ånge. SJ-chefen var där och talade vackert om att man skulle satsa på Ånge. Bara något år efteråt slår han igen dörren, och det är helt andra planer. Det är förödande för människorna där uppe. Det är också förödande för norrlänningarna att inte ha någon järnväg kvar som är konkurrenskraftig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

20 § Svar på fråga 1993/94:577 om teletaxorna och regional kostnadsbalans

Anf. 131 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Christer Skoog har frågat mig om regeringen avser att ta initiativ för en regional kostnadsbalans vad gäller teletaxor i Blekinge.

Frågan ligger inom kommunikationsministerns ansvarsområde, men eftersom denne är förhindrad att vara i kammaren i dag och dagens frågestund är den sista i detta riksmöte, besvarar jag frågan.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att åstadkomma en rättvis tillgång till infrastruktur för telefoni.

Först vill jag nämna telelagen, som syftar till att säkerställa tillgång till telefoni och viss datakommunikation i landets samtliga delar. För att tillse lagens efterlyndnad har Post- och telestyrelsen inrättats.

Tidigare i vår har statsministern inrättat en kommission för informations-teknologi – IT-kommissionen.

Inom IT-kommissionens ram har såväl kommunikationsministern som jag initierat olika kartläggningar av tillgången till infrastruktur m.m.

Låt mig citera uppdraget till NUTEK:

Regeringen uppdrar åt Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) att översiktligt redovisa infrastrukturella förutsättningar för informations-teknologianvändning i landets samtliga delar.

I uppdraget skall också ingå att redovisa eventuella regionala skillnader i kostnader för användningen av infrastruktur, taxor, abonnemangs- och anslutningsavgifter.

Uppdraget skall genomföras i samråd med Glesbygdsmyndigheten och Konkurrensverket.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 15 augusti 1994.

Anf. 132 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag är glad att det är arbetsmarknadsministern som svarar, eftersom jag ställde frågan till honom med anledning av att det är arbetsmarknadsministern som har det huvudsakliga ansvaret i regeringen för regionalpolitiken.

Teletaxor i Blekinge är enligt min mening en oerhört viktig regionalpolitisk fråga. Det kan inte vara riksdagens och regeringens mening att man på ett monopolföretag som Telia AB själv skall sitta och bestämma vilka region-

indelningar som skall ske ute i vårt land. Det måste ändå vara fel ur demokratisk synpunkt och ur rättvisesynpunkt.

Det måste vara vi valda politiker som efter moget övervägande bestämmer framtida teletaxor och vilka ekonomiska förutsättningar det finns ute i regionerna för att kunna bedriva en för invånarna viktig verksamhet.

Telias förändring av taxorna från i år innebär att invånarna i Sölvesborg drabbas av en i förhållande till tidigare oerhört hög kostnad när de skall ta kontakt med länsmyndigheterna. De finns i residentsstaden Karlskrona i Blekinge. Ett samtal mellan Sölvesborg och Karlskrona kostar med de nya taxorna lika mycket som ett samtal mellan Sölvesborg och Kiruna, för att ta en avlägsen ort. Det kan inte vara rimligt.

Jag tycker också att det är bra att arbetsmarknadsministern har tagit detta initiativ. Jag hoppas bara att NUTEK på så kort tid kan ta fram ett rättvisande beslutsunderlag, som möjliggör att det blir rättvisare att telefonera i Blekinge län framöver.

Anf. 133 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Uppdraget innebär att ge en totalbild av kostnaden för olika saker inom telefoniområdet. I det ingår också att studera kvaliteten på de tjänster som utförs. Uppdraget har en klar regionalpolitisk grund. Det är egentligen bara den grunden uppdraget vilar på.

Det som har med denna moderna teknik att göra kommer att betyda mycket för hur olika regioner utvecklas framöver. Därför är det viktigt att uppfartsvägarna till de s.k. motorvägarna är ungefär likartade och att taxorna är satta så att de känns rättvisa och riktiga.

Anf. 134 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Med den nya teknikens hjälp kan vi vinna många fördelar ute i regionerna. Vi är väl alla överens om att hela Sverige skall leva och kunna utvecklas. Framför allt tror jag att livskvaliteten blir viktigare än någonsin, att man kan söka sin bostad och sitt arbete där man trivs.

Det är inte utan att man gör jämförelser när man ser på vårt land. I Blekinge, som har 150 000 invånare, skulle det enligt min mening vara fullt möjligt att ha ett riktnummerområde. Med den nya teknikens hjälp skulle man kunna ha t.ex. riktnummer 045. I 08-området finns ju ungefär 1,5 miljoner människor som kan ringa lokalsamtal. Jag tycker att det verkar orättvist och utgår från att statsrådet tar initiativ till att rätta till det även för oss i Blekinge.

Anf. 135 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Sedan materialet har kommit in skall jag, som Christer Skoog säger, se på hela landet och hela landets intresse att utvecklas.

Anf. 136 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Jag är nöjd med detta besked från Börje Hörnlund. Jag ser fram emot en behandling av denna fråga senare i höst, så att rättvisa och demokrati i detta avseende också kan skapas i Blekinge.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 137 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Monica Öhman har, som jag förstått frågan, frågat mig om regeringen är beredd att vidta åtgärder för att de anställda skall slippa vara oroliga för repressalier när de kritiserar sin arbetsgivare.

När det gäller frågan om internt framförd kritik eller ett utnyttjande av yttrandefriheten är eller skall kunna vara grund för uppsägning eller avskedande vill jag säga följande.

Arbetsrättskommittén har, som ju Monica Öhman väl känner till, i sitt delbetänkande Ny anställningsskyddslag (SOU 1993:32) behandlat frågan om uppsägning på grund av illojalitet och beskrivit det rådande rättsläget.

Kommittén konstaterar bl.a. att den lojalitetsplikt en arbetstagare har inte hindrar denne från att föra fram intern kritik mot arbetsgivaren, utan tvärtom har både arbetstagare och den fackliga organisationen en vidsträckt kritikrätt.

Kommittén föreslår en viss skärpt inställning i fråga om illojalitet, men inte såvitt avser möjligheten till kritik mot arbetsgivaren. Kommittén understryker att det inte får bli några ingrepp i den grundlagsfästa yttrandefriheten. Den interna kritikrätten skall lämnas orörd så länge arbetstagaren inte hemfaller åt hotelser eller liknande.

Det rättsläge som i dag råder såvitt avser arbetsgivarens möjlighet att säga upp eller avskeda en arbetstagare som utnyttjar sin yttrandefrihet eller framför intern kritik är således klart. Regeringen har inga planer på att föreslå några förändringar i detta avseende. Det finns således ett gott skydd i lagstiftningen.

Den frågeställning Monica Öhman tar upp är dock viktig.

Den otrygghet många känner i dag beror inte på förändringar i arbetsrätten utan på den arbetslöshet som följt på 80-talets inflations- och spekulationsekonomi. Nu vänder det i ekonomin liksom på arbetsmarknaden. Framtiden tillhör de företag och verksamheter som tillsammans med medarbetarna tar till sig ny teknik och förändringar på marknaden samt utvecklar arbetsorganisationen i en konstruktiv dialog med syfte att nå samförstånd och inte konfrontation.

Jag avser att noga följa debatten och utvecklingen och välkomnar synpunkter och initiativ i frågan, inte minst från parterna på arbetsmarknaden.

Anf. 138 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag vill också säga att jag instämmer i arbetsmarknadsministerns beskrivning av Arbetsrättskommitténs delbetänkande och av den lagstiftning vi har. Jag vill uttrycka tillfredsställelse över att regeringen inte avser att förändra lagstiftningen på dessa områden. Jag förstår att det rör sig om den grundlagsfästa yttrandefriheten.

Jag tycker ändå att det finns anledning att känna oro. Jag tar det som händer i dag ute på arbetsplatserna som en intäkt för att det helt plötsligt blev legalt att säga upp människor eller hota dem med omplacering efter det att delbetänkandet lades fram förra våren. Det var mycket massmedial debatt

om huruvida lojalitetsbegreppet skulle vara eller icke vara och hur det skulle utformas. För mig, som deltog i detta arbete, känns det som att man tog till sig denna debatt men kanske inte läste de slutmeningar som Arbetsrättskommittén kom fram till.

Jag tycker att vi har tillräckligt många exempel i dag på människor som är rädda, oroliga och inte vågar säga vad de egentligen tycker på sin arbetsplats. Med det positiva svar som arbetsmarknadsministern har gett mig i dag, tycker jag att det är dags för den som är ytterst ansvarig för arbetsmarknaden att gå ut och tala om hur regeringen ser på denna fråga.

Anf. 139 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det gör jag rätt ofta, men det kanske inte blir något dundrande genomslag. Jag är helt övertygad om att det medarbetarbegrepp som stegvis växer fram på många arbetsplatser och sättet att jobba med arbetsorganisationen, där leden avskaffas och man tillsammans tar ansvar och utför arbetsuppgifter, kommer att bli en stor svensk konkurrensfördel.

Alla vet att det ibland är bekymmer på en arbetsplats, men oftast går det bra. Det finns tillräckligt många som vill att man skall samarbeta för goda resultat, och det gör att jag tror på denna positiva utveckling, som kommer stegvis. Den kommer att bli till fördel för vårt land. Varken på det ena eller andra stället är vi betjänta av rädda medarbetare. Vi behöver positiva medarbetare.

Anf. 140 MONICA ÖHMAN (s):

Herr talman! Det hoppas jag verkligen. Om jag försöker läsa de direktiv som arbetsmarknadsministern gav Arbetsrättskommittén, står det mycket om den enskilde arbetstagarens inflytande och att det skall stärkas. Ministern vill att vi skall fundera över arbetsgivarens informationsskyldighet och hur man skall flytta ner den, så att den riktar sig till de anställda. Facklig verksamhet skall ske lokalt. Facket är medlemmarna, de anställda.

För att man skall uppnå det som jag utläser som positivt i direktiven måste människor våga säga vad de tycker. Annars kommer man inte fram. Då blir det inte fråga om något samarbete heller.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1993/94:555 om lönevillkoren inom utrikesförvaltningen

Anf. 141 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att råda bot på missförhållandena när det gäller lönevillkor för anställda inom utrikesförvaltningen.

Det är beklagligtvis korrekt som Pär Granstedt anför att UD har ett lägre löneläge än övriga departement. Detta har framkommit av statistiska undersökningar under senare år. Det finns flera orsaker till detta förhållande. UD har av tradition haft en låg extern personalrörlighet, vilket inneburit att

marknadslönerna inte fått samma genomslagskraft på UD-lönerna som på övriga löner inom regeringskansliet. Vidare har ingångslönerna för nyanställda på UD varit lägre än i övriga departement på grund av UD:s aspirantsystem. De skillnader som kommit att uppstå mellan UD och övriga departement kan delvis förklaras med hur den gemensamma lönepotten fördelats inom regeringskansliet.

De fackliga organisationerna på UD har uppvaktat både mig och mina statsrådskollegor på UD samt utrikesutskottet och påtalat UD-tjänstemännens löneeftersläpning. Jag uppdrog därför för en tid sedan åt UD:s administrativa chef att utreda möjligheterna att rätta till löneeftersläpningen.

Enligt de beräkningar som gjorts inom UD skulle det krävas ca 25 miljoner kronor för att anpassa UD-lönerna till genomsnittsnivån i övriga departement. I det statsfinansiella läge som för närvarande råder finns inget utrymme att avsätta nya budgetmedel av denna storleksordning.

Trots detta hoppas jag att vi med hjälp av andra åtgärder skall kunna åstadkomma vissa förbättringar. För det första bör det i årets löneförhandlingar finnas möjlighet att förbättra det genomsnittliga löneläget på UD.

För det andra avser jag pröva i vilken utsträckning det är möjligt att genom rationaliseringar och effektiviseringar inom UD:s förvaltningsanslag finansiera UD:s behov av lönestrukturella åtgärder.

Skall vi, som Pär Granstedt så riktigt påpekar, kunna upprätthålla den höga kvaliteten som kännetecknar svensk utrikesförvaltning och motverka svårigheter att rekrytera och behålla kvalificerad personal krävs åtgärder som inom rimlig tid förbättrar UD:s löneläge.

Anf. 142 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Det innehöll naturligtvis inget löfte om att här och nu lösa problemet. Men jag konstaterar ändå att vi har samma uppfattning om problemets storlek och vikt samt nödvändigheten att finna en lösning.

Det är naturligtvis inte en acceptabel situation att ett departement lönemässigt är så kraftigt diskriminerat gentemot andra departement. Också i detta fall bör det gälla något slags likalönsprincip. Man kan snarare hävda att om det skulle vara en skillnad mellan Utrikesdepartementet och andra departement kanske den borde gå i motsatt riktning. Anledningen är de speciella arbetsförhållanden som råder.

Eftersom det ingår omfattande utlandstjänstgöring och varvad utlands- och hemmatjänstgöring i de åtaganden som UD:s anställda har utsatts de för speciella påfrestningar. Detta kompenseras i någon mån vid utlandstjänstgöring genom de speciella ersättningar som då utgår, även om de nu kraftigt har urgröpts genom kronkursens fall. Men vid tjänstgöring här hemma utsatts de för speciella påfrestningar, t.ex. genom att det ofta är svårt för medföljande att få jobb direkt när de kommer hem. Det innebär att man i många UD-familjer är beroende av en familjeförsörjare.

När man kan konstatera att det förekommer att UD-familjer tvingas till kompletterande socialhjälp för att klara sin ekonomi, inser man att det är en orimlig situation som har uppstått.

Därför är det viktigt att återställa rättvisa och kanske också att tänka litet

extra på den speciella situation som UD-familjerna befinner sig i. De UD-anställda måste alltså ges hög prioritet i kommande löneförhandlingar.

Anf. 143 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar Pär Granstedt för hans fråga, därför att den belyser den icke acceptabla löneeftersläpning som faktiskt gäller för UD-personalen.

Jag vill bara ta tillfället i akt att säga att UD:s ledning finner att denna löneeftersläpning icke är acceptabel.

Anf. 144 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag tycker att det är en viktig markering som utrikesministern nu gör. Det inger vissa förhoppningar inför framtiden.

Denna fråga har naturligtvis också att göra med den långsiktiga kvaliteten i utrikesförvaltningen. Vi kan vara stolta över att vi har en utrikesförvaltning med en mycket hög kvalitet. Jag har också i det förgångna en viss erfarenhet av denna utrikesförvaltnings sätt att arbeta och kan därför vitsorda detta. Trots lönesituationen har kvaliteten bestått på grund av lojaliteten och intresset hos medarbetarna. Men långsiktigt är risken stor att kvaliteten urgröps, om man inte får rimliga lönevillkor som dels är rättvisa och dels tar hänsyn till de speciella förhållanden som råder.

Därför tar jag det som utrikesministern nu säger som en utfästelse att regeringen kommer att ge hög prioritet åt att klara av problemet inom en rimlig tid.

Anf. 145 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag delar Pär Granstedts bedömningar. I utrikesledningen kommer vi att jobba för att göra vad vi kan för att rätta till förhållandena.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1993/94:558 om Kambodja

Anf. 146 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att stödja den kambodjanska regeringens strävan efter fred och utveckling.

Låt mig först säga att jag är glad att få detta tillfälle att besvara en fråga om just Kambodja eftersom jag, liksom bistandsministern, bara för någon vecka sedan direkt kunde informera mig om läget i landet under min kambodjanske kollegas besök här. Från svensk sida fick vi då också tillfälle att uttrycka vårt stöd för den kambodjanska statsledningens och regeringens strävan mot fred och demokrati.

Valet i maj 1993 blev en glädjande framgång för de demokratiska krafterna i Kambodja och därmed för den FN-stödda fredsprocessen i landet. Trots hot och obstruktion från Röda khmererna, och våld utövat av andra

antidemokratiska krafter, gick folket till valurnorna för att landet skulle få en demokratiskt vald regering.

Dess värre har utvecklingen i Kambodja inte på långt när motsvarat de förhoppningar som väcktes genom valen. Bristen på fred och framåtskridande drabbar inte bara försörjningen utan även demokratiska institutioner, rättsväsendet och statsförvaltningen. Stridigheterna mellan de dåligt utrustade och ibland illa disciplinerade regeringsstyrkorna och de röda khmererna böljar fram och tillbaka, med risk för nya flyktingströmmar. Kambodja har kanske det största beståndet i världen av utlagda minor.

I sina försök att tämja eller neutralisera de destruktiva krafterna fördes på kung Sihanouks initiativ samtal mellan representanter för regering och parlament och Khmer Rouge-ledarna i Pyongyang kring senaste veckoslutet. Glädjande nog rapporteras vissa framsteg från samtalen, såsom möjligheten av en fredsöverenskommelse. Före mötet hade kungen ökat pressen på Röda khmererna genom att begära militär och annan hjälp från några ledande nationer. Från svensk sida följer vi med stor uppmärksamhet utvecklingen av dessa försök att eliminera hotet från de röda khmererna.

Herr talman! Fred och utveckling hänger särskilt nära samman i Kambodja. Den stora fattigdomen på landsbygden kan, trots minnena av alla begångna vedervärdigheter, utnyttjas av Röda khmererna.

Vårt bistånd till Kambodja, som uppgår till omkring 100 miljoner kronor årligen och är inriktat på humanitära insatser och återuppbyggnad, har därför även stor betydelse för att skapa betingelser för fred. Vi anser att vi genom detta bistånd stödjer kung Sihanouks och den kambodjanska regeringens fredsanssträngningar. Inte minst är minröjningsprogrammet, till vilket Sverige bidrar, nödvändigt för att få till stånd en utveckling över huvud taget på den kambodjanska landsbygden. Som regeringen anför i budgetpropositionen bör biståndet framöver inriktas på långsiktigt samarbete under förutsättning att utvecklingen leder till politisk och ekonomisk stabilitet.

Anf. 147 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Det är bra att utrikesministern och bistandsministern haft detta besök av den kambodjanska regeringen. Jag hoppas att kontakterna med Kambodjas regering skall fortsätta. Det är utomordentligt viktigt att ha dessa kontakter, inte bara för att få information utan också för att Sverige på ett bättre sätt skall kunna stödja fredsanssträngningarna och demokratisträvandena.

Det gäller också att söka skaffa sig så bra information som möjligt, för att kunna agera mera på den internationella arenan. Den fråga som nu står i brännpunkten är om det är möjligt att skapa vapenvila. Utrikesministern uttrycker en viss optimism om de möjligheterna, och ingen skulle vara gladare än jag om det gick att få en stabil vapenvila, som sedan kunde leda till en fredsöverenskommelse. Men vi har ju många misräkningar att ta hänsyn till när det gäller Röda khmererna.

Därför är min fråga till utrikesministern hur hon ser på de FN-sanktioner som nu gäller och om hon är beredd att agera på något sätt för ett förstärkande av dem.

Till slut vill jag ställa frågan hur utrikesministern ser på泰lands age-

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

rande. Det kommer ju ständigt rapporter om att Thailand spelar en roll som är negativ i det här sammanhanget.

Anf. 148 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Som jag sade i mitt svar, verkar det som om överläggningarna i Pyongyang gav vissa framsteg, och detta är naturligtvis glädjande. Det är också så, som vi klart kan konstatera, att tiden inte har verkat för Röda khmererna, utan tvärtom blir de alltmera politiskt isolerade.

Den multilaterala säkerhetspolitiska dialog som är på väg att byggas upp inom ramen för Asean visar också att det inte finns något stöd för Röda khmererna, medan däremot Kambodjas valda regering, enligt vad utrikesministern berättade för mig, söker ett allt närmare samarbete med Asean. Det innebär också att det allmänna internationella stödet och grannländernas stöd för Kambodjas regering ökar.

Dock är det – det vill jag gärna hålla med Hans Göran Franck om – viktigt dels att FN-sanktionerna respekteras, dels att länderna i Kambodjas grannområde, som inkluderar Thailand, iakttar det internationella samfundets uppfattning vad gäller Röda khmerernas isolering. Där finns det naturligtvis en hel del övrigt att önska.

Anf. 149 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är just på den punkten som det finns en spricka, som har lett till att Röda khmererna har kunnat göra mycket vinstgivande affärer och dessutom skaffa sig militär utrustning. Vi kan inte bortse från det faktum att de, efter det att FN-soldaterna lämnade Kambodja, har vidgat sitt territorium högst väsentligt. Det är det här som är så oroande.

Kung Sihanouk uttrycker sig olika vid olika tillfällen, men jag vill nämna att han den 31 maj sade att han var synnerligen pessimistisk. Jag vet inte hur allvarligt vi skall se på det, men det är ändå mycket viktigt att vi agerar för att ytterligare skärpa Röda khmerernas isolering.

Vad gäller biståndet undrar jag om utrikesministern räknar med att kunna vidga detta bistånd från svensk sida.

Anf. 150 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Som jag nämnde tidigare, ger vi årligen 100 miljoner kronor till Kambodjas utveckling. Hans Göran Franck känner väl till att 30 miljoner kronor går till Unicef och att vi också ger bidrag till UNDP och FAO. Jag tycker att det är bra att vi är en av de större givarna till det MR-program som FN:s center för mänskliga rättigheter driver i Kambodja. Minröjningsfrågan är naturligtvis också viktig, där det finns vissa utsikter att svensk teknik kommer att kunna öka våra möjligheter att göra betydande insatser.

Anf. 151 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag har här ett papper som visar fördelningen av biståndet, och jag tycker att det är väl avvägt, med hänsyn till att det rör sig om 97 miljoner kronor.

Utrikesministern säger i svaret till mig att biståndet bör "framöver inriktas på långsiktigt samarbete under förutsättning att utvecklingen leder till poli-

tisk och ekonomisk stabilitet". Är det här en öppning som innebär att utrikesministern också kan tänka sig andra former av bistånd?

Jag vill vidare fråga utrikesministern om en sak som vi diskuterar mycket, och det är krigsförbrytelser. Hur ser utrikesministern på de krigsförbrytelser som har begåtts i Kambodja? Det kan hända att det är viktigt att sätta Röda khmererna under press, inte bara genom sanktioner utan kanske också genom en krigsförbrytardomstol, som det kan bli fråga om.

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 152 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag anser naturligtvis att krigsförbrytelserna är förfärliga och skändliga. Men jag ser det ändå som en uppgift för framför allt Kambodjas demokratiskt och lagligt valda regering att hantera de frågorna. MR-rådet kan säkert också ha sin betydelse vid den hanteringen.

Jag vill inte på detta stadium göra några utfästelser om annorlunda bistånd. Det är min kollega Alf Svenssons uppgift. Däremot kan jag understryka att det förs en politisk dialog och riktas en politisk uppmärksamhet på detta från den svenska regeringens sida, även i samtal som jag har fört med andra viktiga länder under den senaste tiden.

Anf. 153 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag gärna säga att jag tycker att det finns mycket positivt i det som utrikesministern har sagt här i dag. Det är också viktigt att det råder ett brett samförstånd om en aktiv politik för Kambodjas sak. Vissa länder kommer i bakgrunden, till förmån för andra konflikthärddar ute i världen som är välkända.

Det är därför angeläget att vi tar vårt ansvar och aktiverar oss i den här mycket långvariga konflikten, som har drabbat människor så ohyggligt hårt, med kanske ett av de värsta folkmorden i historien.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på frågorna 1993/94:559 och 575 om den kurdiska frågan i FN, m.m.

Anf. 154 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Gustaf von Essen har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att medverka till att den kurdiska frågan kommer upp på dagordningen i FN och andra internationella organ. Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta i internationella organ för att uppnå fred och mänskliga rättigheter för den kurdiska befolkningen. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Som utrikesutskottet i sitt betänkande om mänskliga rättigheter m.m. (1993/94:UU26) konstaterat är frågan om kurdernas situation mångfacetterad och komplex. Eftersom kurderna, liksom många andra minoriteter i denna region, befolkar ett område som sträcker sig över flera statsgränser – i kurdernas fall främst Turkiets, Irans, Iraks och Syriens – betingas deras situation av väsentligt olika förutsättningar beroende på i vilken del av detta

område de lever. Detta har präglat den internationella behandlingen av kurdfrågan.

Eftersom Turkiet tillhör den europeiska länderfamiljen diskuteras frågan om kurdernas ställning i landet bl.a. i ESK och Europarådet.

Regeringens syn på frågan har kommenterats från denna talarstol vid ett flertal tillfällen under våren, senast den 3 maj. Vad som har sagts vid dessa tillfällen gäller ännu. Regeringen påpekar ständigt i kontakterna med Turkiet vikten av respekt för mänskliga rättigheter och vår önskan om en fredlig lösning på kurdfrågan. Turkiet har en rätt att bekämpa terrorism, men det är nödvändigt att detta sker inom ramen för de demokratiska principerna i en rättsstat.

De nordiska länderna föreslog vid en uppvaktning i slutet av mars av den turkiska representationen vid ESK i Wien att Turkiet skulle bjuda in en ESK-mission. Denna skulle bl.a. studera uppgifterna om en försämring av situationen i fråga om mänskliga rättigheter och användandet av tortyr i landet. Så har ännu inte skett, och vi avser därför följa upp frågan.

Sveriges representant i Europarådets ställföreträdarkommitté framförde senast i mars regeringens oro över häktningen av flera parlamentsledamöter ur den prokurdiska partigruppen DEP. Detta uttalande vann då stöd från flera andra länder.

Sverige tog i ett anförande vid årets möte med FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna upp situationen i sydöstra Turkiet.

Den svåra ekonomiska och politiska situationen i Iran och Irak drabbar i hög grad ländernas kurdiska befolkningar. I Irak har genom säkerhetsrådets behandling av frågan en del av de områden som bebos av kurder getts ett särskilt skydd i resolution 688 och beslutet att upprätta en säkerhetszon i norra Irak. Försörjningssituationen i Irak är allvarlig och har i norra delen av landet ytterligare förvärrats av den irakiska regeringens blockad av säkerhetszonen. På grund av interna kurdiska stridigheter inom zonen och väpnade spänningar vid gränserna mot Turkiet och Iran är situationen i dag särskilt svår.

Att Irak ännu inte uppfyllt säkerhetsrådets krav för att de ekonomiska sanktionerna skall upphävas, samt dess ovilja att utnyttja möjligheterna som sanktionerna ger till import av livsmedel och medicin, har lett till att situationen för landets befolkning är svår. Sverige rättar sig som bekant efter FN:s säkerhetsråds beslut. Rådet beslutade senast förra veckan att sanktionerna tills vidare kvarstår oförändrade. Sverige följer nära diskussionerna i säkerhetsrådet om när Irak kan anses ha uppfyllt villkoren för att sanktionerna skall hävas.

Sverige har under innevarande budgetår beslutat om bidrag om sammanlagt 55 miljoner kronor till FN:s humanitära biståndsprogram, som i synnerhet är inriktat på norra Irak, samt om ytterligare 20 miljoner kronor till den vaktstyrka som patrullerar säkerhetszonen och eskorterar biståndskonvojer. Bidrag har dessutom lämnats till enskilda organisationer för insatser i området.

I FN:s generalförsamling och kommissionen för de mänskliga rättigheterna är Sverige medförslagsställare till de återkommande resolutioner som kommissionen och församlingen antar om Irak och Iran. Särskilda rapportö-

rer har utsetts för MR-situationen i de båda länderna, och Sverige kommer att fortsätta kräva att dessa rapportörer ges möjlighet att besöka länderna och fullgöra sina uppdrag. Senast vid årets möte med MR-kommissionen tog vi i ett anförande särskilt upp förtrycket mot kurderna i Irak.

Således har Sverige aktivt verkat för att kurdernas utsatta situation behandlas i internationella organ, och regeringen kommer att fortsätta att på lämpligt sätt och i lämpliga forum verka för att kurdernas mänskliga rättigheter och minoritetsrättigheter respekteras.

Anf. 155 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Ett varmt tack för ett uttömmande svar som det fanns många positiva inslag i. Som utrikesministern har sagt är det en oro i det irakiska Kurdistan. Man kan se embryot till en tragisk utveckling med risk för stora spridningseffekter. När man diskuterar t.ex. flyktingpolitik brukar man tala om "early warning system", som innebär att man ser att stormklockorna ringer. I det här fallet ringer verkligen stormklockorna. Det gör att man måste lägga ned mycket stor kraft och ta många initiativ för att försöka stabilisera situationen.

I detta kurdiska autonoma område finns det en ansats till demokrati. Det är en skör planta, men ansatserna finns ändå. Man är helt beroende av FN:s stöd. Om FN:s övervakning över området upphör faller dessa ansatser till demokrati samman. Det är naturligtvis ytterst viktigt att utrikesministern klart deklarerar att vi på alla sätt måste se till att FN tar ett ansvar och ger en garanti, så att människorna i det irakiska Kurdistan också fortsättningsvis kan uppleva en viss trygghet och ett självstyre. En sådan deklaration inte bara här utan också i många andra sammanhang vore ytterst välkommen.

Finns det en möjlighet att så småningom koppla avvecklingen av sanktionerna till en sorts permanent garanti både från Saddam Husseins sida och från FN:s sida så att kurdernas självstyre kan bevaras och bevakas? Om detta område destabiliseras, faller i stort sett hela kurdernas sak. Jag tror att kurderna själva inser att experimentet i norra Irak måste lyckas. Annars kommer tragedierna och spridningseffekterna att bli väldigt stora.

Anf. 156 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Också jag ber att få tacka utrikesministern för svaret. Jag vill koncentrera mig på situationen för kurderna i Turkiet.

I en alldeles färsk rapport kan man läsa att under den senaste månaden har tusentals kurder flytt från Turkiet över bergen till Irak. Sedan början av mars har ca 4 200 turkiska kurder tagit sig över gränsen i en takt av ca 20 familjer om dagen. Antalet är betydligt mindre än vad det var för några år sedan då jag tillsammans med andra riksdagsledamöter besökte Turkiet och Irak. Ändå förekommer det hårdaste trycket för närvarande i Turkiet och i gränsområdena. Det är ju inte bara ett tryck, utan det är ju en reguljär krigsföring från Turkiets sida.

Det fordras i dag ett betydligt aktivare agerande från FN och andra internationella organ – ESK och Europarådet – för att man skall få till stånd en fredlig lösning. På den här punkten har den turkiska regeringen visat en ovilja som är svårbegriplig och som skarpt måste kritiseras. Jag skulle vilja

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

höra vad utrikesministern har för syn på hur man skall kunna öka pressen på Turkiet. Turkiet har t.ex. inte besvarat en rapport från Europarådets tortyrkommitté.

Anf. 157 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Som Gustaf von Essens och Hans Göran Francks inlägg vittnar om är kurdernas situation så mångfacetterad och komplex, eftersom de befolkar en region som skär igenom många statsgränser. Situationen för kurderna är, om än sammanvävd, annorlunda och inte densamma i de olika länderna.

Som jag säger i mitt svar angående Turkiet har ju Sverige agerat när det gäller kurdernas situation där. Det tror jag att Hans Göran Franck också har noterat. Förutom agerandet i Europarådet har vi från Norden gemensamt tagit upp frågan i ESK. Det svar som Turkiet hittills har gett är att man har accepterat insyn från Europarådet och FN, och därför behövs det inte någon ESK-mission. Men vi tycker inte att detta är ett fullgott svar. Vi kommer att fortsätta att ta upp denna fråga.

Situationen i Irak är mycket svår. Vi vet att hjälptransporterna och FN har mött allt större svårigheter. Iraks statsledning har obstruerat. Under den senaste tiden har det uppstått nya stridigheter mellan de olika kurdiska partierna. Detta är i sig ytterligt oroande.

Det vore ytterst beklagligt om det internationella samfundets ansträngningar att hjälpa kurderna nu skulle omintetgöras på grund av interna stridigheter.

Anf. 158 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! De interna stridigheterna beror i mycket stor utsträckning också på att de omgivande länderna gör allt för att destabilisera situationen i norra Irak. Dessa länder vill inte att det demokratiska experimentet skall lyckas. Därför gör man allt för att åstadkomma en destabilisering. Man spelar ut grupper och partier mot varandra, vilket tyvärr får dessa tragiska effekter. Det är därför som det är så viktigt att man stöttar den demokratiska processen i den här delen av Irak, så att kurderna känner att de har stöd. Det är fråga om ett förtroende och en tillit. Om kurderna känner att de inte får detta förtroende och denna tillit uppstår det destabiliseringstendenser, vilket vi nu har kunnat se.

Jag vill fråga utrikesministern om det i UD finns en helhetssyn på kurdernas situation. Jag har en känsla av att frågan har hamnat på litet olika avdelningar beroende på vilket land kurderna bor i. Det vore bra om man hade en helhetssyn.

Anf. 159 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag vill knyta an till det Gustaf von Essen säger. Det skulle naturligtvis spela en stor roll om FN och andra organ kunde ta upp frågan om det kurdiska folkets rätt till självbestämmande. Trots att frågan är komplex borde man kunna se till att också det kurdiska folket får helt andra etniska och nationella rättigheter än vad det har i dag.

I Irak har det varit vissa motsättningar mellan kurdiska grupper, men de

håller i viss mån på att avta. Jag tycker att det finns anledning att ta en diskussion med kurderna om hur man skulle kunna finna en mera långsiktig lösning.

I det sammanhanget skulle jag vilja fråga utrikesministern om hon är beredd att medverka till att Sverige åtar sig ett hedersuppdrag när det gäller situationen i Turkiet.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 160 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag måste påminna båda frågeställarna om att Sverige erkänner såväl Turkiets som Iraks territoriella integritet. Det är ett element i svensk politik gentemot dessa länder. Jag tror att det dessutom är en förutsättning för att vi skall vara trovärdiga dialogpartner, förutom att det är en del av svensk utrikespolitik.

När det gäller stridigheterna i norra Irak mellan olika kurdiska partier har jag förstått att fientligheterna ännu inte har spritt sig till det högsta ledarskapet. Det innebär att det fortfarande finns möjligheter till dialog mellan ledarna. Det finns också hopp om att situationen skall återgå till det normala. Det är självklart viktigt – jag håller gärna med Gustaf von Essen – att vi på olika sätt försöker ge uttryck för detta. Det måste vara ett stöd för de demokratiska ansträngningarna i norra Irak. Vi hoppas att tvisterna skall kunna biläggas.

Jag ser själv en ny möjlighet för oss, och jag vill gärna nämna det, att göra någonting för kurderna. Det är den nytillsatta FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Kommissarien är inbjuden att komma till Sverige. Vi hoppas att han skall komma. Då bör vi ta upp frågan om kurdernas situation med honom. Jag tror att han skulle kunna vara en bra person när det gäller att ta sig an kurdernas situation.

Anf. 161 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Jag tycker att det var en intressant upplysning som vi fick.

Det är alldeles riktigt att svensk utrikespolitik baseras på de principer som utrikesministern nämnde. Det vill jag inte på något sätt ifrågasätta, tvärtom. Men Iran och Turkiet respekterar inte detta. Vi har uppgifter på att Turkiet bombar Irak, t.o.m. går över gränsen till Irak. Vi har exempel på att också Iran i dessa sista dagar skjutit med artilleri in i Kurdistan och har gått in med trupper.

Det är bra om man kan ta upp sådana här kränkningar i FN eller andra organ och säga: Detta är icke acceptabelt. Om utrikesministern kunde medverka till att sådana frågor kom upp på dagordningen, i FN eller på andra håll, skulle mycket vara vunnet med det.

Anf. 162 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag är väl medveten om Sveriges förhållande till såväl Turkiet som Irak. Men vad det rör sig om och som jag tycker fordrar ett aktivt agerande, i varje fall på sikt, är att verka för en ökad autonomi för den kurdiska befolkningen i de olika länder där den finns. Jag tycker att det skulle vara mycket värdefullt om man tog upp diskussioner och förhandlingar om det.

Om högkommissarien för mänskliga rättigheter hade vi en allpartimotion till årets riksdag där jag stod som första namn.

Jag utgår från att utrikesministern, när kommissarien väl kommer hit, lägger stor vikt vid inte bara de mänskliga rättigheterna i allmänhet utan minoriteternas situation i synnerhet.

Anf. 163 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tycker att detta är en bra och konstruktiv handlingslinje vid sidan av de ansträngningar som vi fortsätter att göra inom ramen för ESK och Europarådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1993/94:580 om Etiopien

Anf. 164 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Viola Furubjelke har frågat mig om jag använt eller planerar att använda de kontakter Sveriges omfattande utvecklingssamarbete med Etiopien ger för att söka uppnå en förhandlingslösning i den spända situationen mellan centralregeringen i Addis Abeba och regionparlamentet i Oga-den. Viola Furubjelke befarar att ett inbördeskrig är hotande nära.

Herr talman! Etiopien kommer om några dagar, söndagen den 5 juni, att hålla val till en konstituerande församling. Internationella valobservatörer – däribland svenska – kommer att följa proceduren. Den valda församlingen skall sedan under sommaren utarbeta en konstitution för ett demokratiskt Etiopien, syftande till, enligt övergångsregeringens planer, en federal stat med ett parlamentariskt flerpartisystem. Val till Etiopiens första demokratiska parlament kommer sannolikt att äga rum i början av nästa år.

Det är en mycket besvärlig procedur att inom loppet av några få år gå från diktatur till demokrati. En ytterligare svårighet är att finna former för samarbete mellan uppemot 80 olika folkgrupper. Etiopien har ännu en lång väg att vandra. Processen har varit tidskrävande, och motsättningar mellan övergångsregeringen och olika oppositionella grupper har präglat arbetet. En del av dessa oppositionspartier har vägrat att ta avstånd från våld som ett medel för att uppnå sina politiska syften. Detta är självfallet oacceptabelt. Tyvärr förekommer även övergrepp från myndighetshåll.

Sverige har varit, och kommer även fortsättningsvis att vara, starkt engagerat i det etiopiska demokratibyggandet. Sverige är inte ensamt utan delar detta engagemang med en rad givarländer. Ett exempel är en uppvaktning hos den etiopiske presidenten i februari som Sverige deltog i tillsammans med andra länder, då såväl kritiska som konstruktiva synpunkter och råd rörande demokratiprocessen framfördes. Det stod vid detta tillfälle helt klart att övergångsregeringens strävan är att söka en formel för demokrati som minimerar risken för orättvisor och därmed missnöje som kan leda till förnyat våld. Vid de kontakter vi har haft med en rad oppositionella grupper framkommer också ett starkt avståndstagande från våld som ett redskap i politiken.

Herr talman! Vad beträffar situationen i Ogadenregionen, som Viola Furubjelke särskilt tar upp i sin fråga, är det riktigt att det finns spänningar. Oroligheterna i detta område, den s.k. Region 5, har tyvärr tilltagit inför valet, som i denna del av landet sannolikt måste uppskjutas cirka en månad.

Ogaden är ett extremt fattigt och underutvecklat område, och oroligheterna utgör delvis en återspeglning av konfliktsituationen i Somalia. De bottenar i motsättningar mellan olika grupperingar av de etniska somalier som befolkar området. Centralregeringens ingripanden har lett till förluster på bägge sidor, men konflikten har kunnat begränsas till det berörda området. Vad jag tidigare sagt om att Etiopien har en lång väg att vandra gäller i särskild grad Region 5, där försonings- och demokratiseringsprocessen måste ses som en mycket långsiktig uppgift.

Herr talman! Det är min förhoppning att den spänning Viola Furubjelke refererar till kommer att avta i samma takt som demokratiprocessen fortgår. Valen den 5 juni representerar en milstolpe härvidlag. Därmed kan dock det internationella samfundet inte slå sig till ro. Det måste även fortsättningsvis söka dela med sig av den erfarenhet det har på demokratibyggnadens område, där inte minst Sverige har stor kompetens. Vi kommer att fortsätta att, i alla våra kontakter med etiopiska grupperingar, framhålla det centrala i att parterna söker lösa eventuella konflikter genom fredliga förhandlingar. Våld och demokrati är oförenliga företeelser.

Anf. 165 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret.

Jag instämmer gärna i att det är betydande svårigheter för ett land att gå från diktatur till demokrati. Det såg verkligen positivt ut, och vi hade stora förväntningar på Etiopien.

Men jag måste konstatera att i Region 5 har demokratiutvecklingen inte bara stagnerat utan också fått ett stort bakslag. Sedan januari månad har 808 politiskt aktiva arresterats. Den 22 februari sköts 50 fredliga demonstranter av regeringsarméns trupper, dvs. övergångsregeringen i Addis Abbeba. De sköts därför att de demonstrerade för en folkomröstning om den framtida statusen. Bland dessa demonstranter fanns många folkvalda regionpolitiker från det största partiet, ONLF. Vidare fanns det många intellektuella.

Utvecklingen under våren har varit följande. Den 17 april besökte presidenten i Etiopien Ogaden. Där diskuterades situationen. Då framfördes från ONLF en vädjan till centralregeringen om att ha fredliga förhandlingar för att lösa konflikten. På detta svarade centralregeringen med att skicka trupp, och det har förekommit massiva flygbombningar.

I det här läget är det viktigt att omvärlden reagerar. Jag undrar om utrikesministern kan tänka sig att inför de förestående valen, då det kommer att finnas en mängd observatörer i landet, försöka verka för att en delegation kan få besöka Ogaden och där informera sig om läget och diskutera med parterna.

Anf. 166 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag skall gärna ta upp frågan med vår ambassadör om vi på något sätt kan göra som Viola Furubjelke föreslår. I fråga om en delegation

ser jag i mitt underlagsmaterial att riksdagsman Lennart Brunander, Centern, är en av de internationella observatörerna. Vad jag förstår är det inte någon stor delegation från svensk sida. Men jag vill gärna ta upp frågan och se om det finns något vi kan göra i den riktningen.

Jag vill gärna konstatera att vår beskickning på plats har kontinuerliga kontakter med olika grupper och deltar i den internationella dialogen i Addis Abbeba.

Vi anslog 5 miljoner kronor till den etiopiska valkommissionen. Det är ett bidrag som SIDA har ställt upp med. En svensk är konsult åt UNDP med uppgift att bidra till utformningen av vallagen. Vi har även via SIDA gett stöd till symposier om konstitutionen, och Liv- och Fredsinstitutet har deltagit i den s.k. ad hoc-kommittén för att hjälpa demokratiseringsprocessen. Vi är också engagerade i återuppbyggnaden av rättsväsendet i Etiopien, och vi bidrar till ett särskilt upprättande av ett åklagarämbete. På det sättet har en lång rad åtgärder vidtagits för att stödja den allmänna demokratiseringsprocessen i Etiopien. De är viktiga.

Jag noterar Viola Furubjelkes särskilda påpekande om situationen i Ogaden. Jag skall gärna ta fasta på förslaget och i dialog med vår beskickning se om det finns något vi kan göra. Jag vill bara göra den reservationen att jag vill höra de våra på platsen.

Anf. 167 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Detta är alldeles utmärkt. Jag tror att det vore bra om det gick att informera sig på platsen.

Jag har också nåtts av rapporter om att biståndsorganisationer förvägras arbeta i Ogaden. Eftersom det är en extremt fattig region – som också utrikesministern sade i sitt svar – är detta förödande för människorna där.

Jag fick i morse ett fax från den person som har uppmärksammat mig på dessa problem. Han skriver: "Jag har också ringt Diridado i dag och de bekräftar att befolkningen flyr från städer till landsbygden. Flygbomber fortsätter fortfarande trots att regimen i Addis Abbeba förnekar detta. Det har förekommit sammandrabbningar mellan lokalbefolkningen och EPRDF-styrkor de senaste dagarna."

Fru talman! Jag har inte väckt denna fråga för att på något sätt gå i polemik med utrikesministern, utan därför att jag känner en stor oro. När en sådan information kommer oss till del måste vi agera på något sätt. Jag tror att det skulle vara mycket bra om Sverige med sina goda kontakter kunde göra något.

Anf. 168 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag skall ta kontakt med vår beskickning och framföra uppgifterna och synpunkterna som Viola Furubjelke har kommit med. Sedan får vi se vad vi kan få för någon typ av konstruktivt agerande från svensk sida.

Anf. 169 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Jag tackar för det. Jag vill bara tillägga att de uppgifter jag har fått, som naturligtvis kan anses vara partiska, har bekräftats av Amnesty.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

26 § Svar på fråga 1993/94:525 om avdragsgill kostnad för förlust på grund av brott

Anf. 170 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Fredrik Reinfeldt har frågat mig om jag är beredd att verka för att butikers förlust av kontanta medel vid rån och inbrott blir avdragsgilla i näringsverksamheten.

Grundläggande för inkomstbeskattningen är att avdrag får göras för driftförluster men inte för kapitalförluster. Till kapitalförlust räknas förlust som inte har samband med någon förvärvskälla samt förlust som visserligen har ett sådant samband men som inte kan anses normal för förvärvskällan i fråga. Avgörande för avdragsrätten vid förlust på grund av brott, t.ex. ett butiksrån, är alltså om förlusten kan anses normal för verksamheten eller inte.

Gränsen mellan drift- och kapitalförlust är svår att dra. I mer än ett halvt sekel har förvaltningsdomstolarna besvarat denna fråga med ja eller nej beroende på situationen och verksamhetens art.

Problemet med att näringsidkare vägrats avdrag för förlust på grund av brott har också uppmärksamats vid flera tillfällen, bl.a. av skatteutskottet som vid sin behandling av motioner i ämnet uttalat sig inte vara främmande för att nuvarande regler kan behöva omprövas (bet. 1992/93:SkU21). En sådan omprövning bör enligt min mening nu komma till stånd.

Det är emellertid inte möjligt att utan vidare ändra reglerna. En utvidgning av avdragsrätten väcker flera frågor, t.ex. hur försäkringspremier och försäkringsersättningar skall behandlas. Vidare kan särskilda beviskrav behöva uppställas. Frågan om kapitalförlust berör även andra grundläggande principer i regelsystemet. Frågan om avdragsrätt behöver alltså utredas. Mitt svar till Fredrik Reinfeldt är därför att jag kommer att föreslå att en utredare utses med uppdrag att ta fram förslag till regler som på ett rimligare sätt än dagens ordning skall möjliggöra avdrag för förlust vid brott.

Anf. 171 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Jag konstaterar att jag har fått ett mycket bra svar av statsrådet och att det fullt ut tillmötesgår min förhoppning att frågan snart skall få en bra lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 172 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Dan Eriksson i Stockholm har frågat finansministern om regeringen avser att vidta några åtgärder med anledning av de realräntelån som Riksgäldskontoret har inlett försöksverksamhet med. Arbetet i regeringen är fördelat så att det är jag som skall svara på frågan.

Riksgäldskontoret har inlett en försöksverksamhet med s.k. realräntelån. Ett realräntelån är ett lån där den nominella avkastningen är knuten till inflationsutvecklingen i landet, vilket innebär att den reala avkastningen är säker. Löptiden på det lån som kontoret för närvarande erbjuder är 20 år. Lånet är konstruerat såsom en s.k. nollkuponlån, dvs. all ränta förfaller till betalning vid löptidens slut. Riksgäldskontoret har beslutat att låna upp till 10 miljarder kronor under första halvåret 1994.

Riksgäldskontoret har i enlighet med förordningen (1989:248, senast ändrad 1993:1092) om instruktion för Riksgäldskontoret till uppgift att ta upp och förvalta lån till staten i enlighet med lagen (1988:1387) om statens upplåning. Målet för denna verksamhet skall vara att inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer minimera kostnaderna för upplåningen.

Upplåningsbesluten, såsom exempelvis i vilka instrument staten skall låna, är delegerade till Riksgäldskontoret. Riksgäldskontoret är dock skyldigt att samråda med Riksbanken i frågor som rör den allmänna inriktningen av verksamheten och som har penningpolitisk betydelse. Ett sådant samråd har i detta fall skett. Riksgäldskontoret har dessutom under hand informerat Finansdepartementet om försöksverksamheten.

Riksgäldskontoret har således handlat i enlighet med de instruktioner kontoret har. Dessutom görs en årlig utvärdering av Riksgäldskontorets verksamhet i samband med budgetprövningen. Jag ser därför ingen anledning till att regeringen nu skulle vidta några åtgärder med anledning av Riksgäldskontorets försöksverksamhet med realränteobligationer.

Anf. 173 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Jag tackar skatteministern för svaret.

Det som oroar mig är att under löptiden betalas inga räntor och amorteringar. Allt skall betalas tillbaka på ett bräde om 20 år. Det betyder att man inte bara skyfflar över en gigantisk statsskuld till kommande generationer; man skyfflar även över räntekostnaderna. Med en sådan upplåning kan vilken regering som helst klara av de mest usla statsfinanser på kort sikt. Risken är uppenbar att frestelsen blir ännu större än tidigare att låna till konsumtion, i stället för att fatta nödvändiga politiskt svåra beslut om besparingar. Jag tycker att ytterligare försöksverksamhet inte behövs. Det här är förfärligt och måste stoppas direkt.

Jag vill också ställa en fråga till skatteministern. Såvitt jag förstår har man på de hittills emitterade lånen betalat en realränta om 4,07 % under 20 år. Är det lågt och kostnadseffektivt? Inflationsdelen av räntekostnaden är ju garanterad under 20-årsperioden.

Anf. 174 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det första problemet har att göra med att det är fråga om en s.k. nollkupongare. En sådan kan man ha även när det gäller vanliga lån. En sådan gör dessutom inte att statsskulden ökar. Dock innebär den att man rakt igenom har en prognostiserad räntebetalning.

Vad gäller den andra frågeställningen är det alldeles uppenbart att man får göra en marknadsmässig bedömning av vilken realränta som kan vara acceptabel, och denna marknadsmässiga bedömning har Riksgäldskontoret gjort.

Anf. 175 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Delar då skatteministern uppfattningen att en realränta om 4,07 % som låses under 20 år är låg och kostnadseffektiv? Hur ser statsrådet på riskerna att man i framtiden kan ta sig före att låna på detta sätt i stället för att fatta nödvändiga politiska beslut?

Anf. 176 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Man måste fatta nödvändiga politiska beslut, som regeringen också gör. I dagsläget förefaller denna realränta naturligtvis acceptabel. Det är självklart också en strävan att få ned realräntan rent allmänt.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1993/94:546 om konkurserna inom bostadssektorn

Anf. 177 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Sören Lekberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar vidta med anledning av det snabbt växande antalet konkurser inom bostadssektorn.

Låt mig till att börja med säga att jag beklagar att många människor just nu kommer i kläm som en följd av en felaktig politik på 1980-talet. Det helt avgörande för utvecklingen på sikt för Sveriges ekonomi och för bostadskostnaderna är dock att vi får varaktigt låga räntor och låg inflation. Budgetsaneringsprogrammets syfte är att skapa förutsättningar för låg ränta och inflation. Att inte fullfölja programmet skulle medföra att krisen inom bostadssektorn förvärras och ytterligare människor hamnar i ekonomiska svårigheter.

Det krävs emellertid också att marknadens parter tar ett ansvar för att de förbättringar som den ekonomiska politiken leder till även kommer fastighetsägare och de boende till godo. En aktuell fråga just nu är bostadslåneinstitutens räntemarginaler. En sänkning skulle verksamt bidra till att begränsa omfattningen på krisen, särskilt för de årgångar som har de största ekonomiska svårigheterna.

Som framgår av bostadsutskottets betänkande 1993/94:BoU15 avser regeringen att nu ta upp direkta överläggningar med instituten i denna fråga. Ett första möte kommer att äga rum i morgon. Vid mötet skall diskuteras vilka

möjligheter som föreligger för lägre räntemarginaler i allmänhet och för de årgångar som har de största svårigheterna i synnerhet.

Jag räknar med att kunna redovisa resultatet av överläggningarna senare i år.

Anf. 178 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka Bo Lundgren för svaret på min fråga. Jag konstaterar att Bo Lundgren i sedvanlig ordning försöker skylla ifrån sig. Han säger att orsaken till att människor nu har kommit i kläm är felaktig politik på 80-talet, men i själva verket beror de konkurser och bekymmer som i dag förekommer på bostadsmarknaden uteslutande på den politik som regeringen har genomfört.

Bakgrunden till min fråga var att Fastighetsägareförbundet bland många andra organisationer har skrivit till regeringen och begärt åtgärder samt att beslutet om att spara de 3 miljarderna skall omprövas. Det var bakgrunden till min fråga, och brevet från Fastighetsägareförbundet bekräftar att regeringens politik i detta fall har misslyckats.

Beskedet från Bo Lundgren är såvitt jag förstår att människorna i fråga får skylla sig själva. Inbesparingen av de 2,5 miljarder som återstår av sparprogrammet kommer att genomföras. Fastighetsägarna får ett negativt besked. Slutligen har Bo Lundgren vaknat till och skall nu ta upp överläggningar med kreditinstituten om räntemarginalerna.

Anf. 179 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Självklart beror de problem som vi i dag ser på att man byggde lägenheter till alldeles för höga kostnader och med för höga räntenivåer. Detta har orsakats av den politik som tidigare bedrevs, vilken vi har diskuterat många gånger i denna kammare. Det gäller nu att begränsa effekterna för de människor som har råkat ut för följderna av den förra regeringens felaktiga politik. Det är detta som vi försöker göra genom utläggningen av de besparingar som ju i övrigt är nödvändiga.

Om vi i dagsläget inte sparar i statens utgifter på alla områden, kommer vi inte att varaktigt kunna få ned räntorna, vilket är det mest avgörande såväl för bostadsmarknaden i stort som för de boende.

Anf. 180 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Låt mig läsa innantill i Fastighetsägareförbundets skrivelse till regeringen, där man i klartext framhåller: "En samlad ekonomisk bedömning torde visa att samhällets totala kostnader vida överstiger den besparing på 2,5 mdr kr på statsbudgeten som nedskärningen av räntebidragen avser — —."

Varför vidtar man denna åtgärd i ett sådant här läge? Det är ju att kasta pengarna i sjön. Varför lyssnar inte regeringen på de enskilda boende, på bostadsrättsorganisationerna, på SABO och på Fastighetsägareförbundet? Varför omprövar man inte detta beslut?

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 181 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser vidta åtgärder för att vid ett EU-medlemskap dels göra övergången till kvotsystem för tekoimporten så lindrig som möjligt, dels bidra till systemets upphörande.

Sverige och EU har enats om att när Sverige kommer att inordnas i EG:s kvotsystem kommer EG:s kvoter att räknas upp med hänsyn till det existerande handelsmönstret mellan Sverige och våra leverantörländer vad gäller både volym och varukategorier. På detta sätt kommer, enligt förhandlingsprotokollet, den svenska industrins, den svenska konsumentens och Sveriges leverantörländers intressen att beaktas.

Under hösten kommer EG:s samtliga tekoavtal att förhandlas om så att nya utökade kvoter finns på plats redan från första dagen av ett svenskt medlemskap. Vi har från svensk sida löpande samråd med EG-kommissionen i syfte att se till att kvotuppräkningsarna blir så stora som möjligt.

Handeln inom begränsningsavtalen kontrolleras genom en kombination av exportlicenser och importlicenser. Tilldelning av exportlicenser beslutas av exportländerna själva inom ramen för tillgängliga kvoter.

Det är givetvis av största vikt att de svenska importörerna får en tillfredsställande tillgång till licenser. Inför övergången till ett nytt system krävs att samtliga parter är väl insatta i vad som följer av den nya situationen. Från regeringens sida kommer vi därför att underlätta övergången till kvotsystemet genom att ta direktkontakt med licensmyndigheter i de viktigaste berörda textilexporterande länderna för att informera dem om det nya läge som inträder när Sverige går in i EG:s tekoregim med uppräkningskvoterna på basis av svensk import och vikten av att de svenska importörerna får tillräcklig licenstilldelning. Vidare har alla svenska beskickningar i länder som omfattas av begränsningsavtal med EU informerats om det nya systemet och uppmanats att aktivt förbereda ett svenskt deltagande. Kommerskollegium kommer att kunna bistå svenska importörer med praktisk hjälp och information.

Jag utgår ifrån att de svenska importörerna å sin sida förbereder sig för det nya systemet genom att ta egna kontakter med exportörer och licensmyndigheter i berörda länder.

Regeringen hade självfallet helst sett att Sverige hade kunnat stå utanför EG:s regim för tekoimporten – ett kvotsystem som ändå är under utveckling. Men ett deltagande i den gränsfria EG-marknaden med de avsevärda fördelar det innebär för svensk industri och svenska konsumenter förutsätter att vi också deltar fullt ut i tullunionen och den gemensamma handelspolitiken.

Det är regeringens bedömning att effekterna för Sverige av att ingå i EG:s tekoregim ändå bör bli relativt begränsade, och det är av följande skäl:

1. Omkring hälften av vår tekoimport kommer från EG/EFTA och blir därför helt fri vid ett medlemskap. Fördelen av att alla gränskontroller och ursprungsregler i handeln mellan Sverige och EU slopas kommer såväl den svenska tekoindustrin som konsumenterna till godo.

Svar på frågor

2. Av vår totala import av kläder på ca 14 miljarder kronor beräknas 4–5 miljarder kronor komma från länder mot vilka EG har begränsningar som innebär kvotering och licenstvång.

3. Tullnivån mot tredje länder kommer att sänkas. EG har lägre genomsnittlig tullnivå för tekovaror än Sverige, vilket innebär att flertalet tekstullar kommer att sänkas vid inträdet. EG:s tekstullar kommer att sänkas ytterligare som resultat av Uruguay-rundan.

4. I och med utvidgningen kommer EG:s kvoter att räknas upp med Sveriges – och övriga kandidatländer – traditionella import baserat på den faktiska importutvecklingen under 90-talet. EG:s kvotutnyttjande för många varugrupper är i dag mycket lågt. EG:s kvoter höjs årligen med 2–6 %.

5. Gentemot Central- och Östeuropa kommer begränsningarna inom kort att förlora i betydelse. Gentemot Visegradländerna (Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern) avvecklas kvoterna 1997 och gentemot Bulgarien och Rumänien 1998. I förhållande till de baltiska länderna förutsätts inga kvantitativa begränsningar. Vidare innebär uppgörelsen på tekoområdet i Uruguay-rundan i GATT att alla tekorestriktioner kommer att vara avvecklade senast år 2005.

Kvotsystemet är således under avveckling. Regeringen kommer givetvis som EU-medlem att fullfölja Sveriges traditionella roll som frihandelsvänlig nation och verka för att avvecklingen sker så snart som möjligt.

Anf. 182 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

EES-avtalet och det eventuella medlemskap som vi kanske får innebär fördelar för konsumenterna i Sverige. Slopade tullar, en minskning av andra typer av gränsskydd och ökad konkurrens skapar de här fördelarna. Givetvis finns det i medlemskapet också andra fördelar som har att göra med våra möjligheter att påverka framtiden.

Men det finns smolk i glädjebägaren. Kvotsystemet för import av textilier är definitivt ett sådant smolk. Jag delar också den uppfattning som statsrådet har givit uttryck för, att det bästa hade varit om Sverige hade sluppit en återgång till det här kvotsystemet. Det är naturligtvis bra att återgången blir temporär, beroende på att GATT-förhandlingarna gav som resultat att den här typen av restriktioner skall vara avvecklade globalt senast år 2005. Det är också bra att de alltmer utvecklade förbindelserna med Central- och Östeuropa leder till att kvoter i förhållande till dem avvecklas 1997 och 1998. Men desto mer beklagligt är det att Sverige under ett antal år tvingas in i den här återgången.

Jag har några konkreta frågor som jag inte tycker har blivit tillräckligt belysta i det här svaret. Hur kan man i praktiken t.ex. se till att de nuvarande handelsmönstren bevaras för svensk del, så att det är de som exporterar till Sverige som kommer i åtnjutande av de här licenserna och inte de traditionella kvothållarna i förhållande till EU, som är helt andra än de som exporterar till oss? Hur beräknar man den kvotuppräkning som kommer till stånd på grund av Sveriges medlemskap? Vad baseras den på för historiskt år?

Statsrådet redogör för att svenska beskickningar har underrättats. Jag tycker att det är bra, liksom att man tar kontakt med licensmyndigheter.

Men hur följs detta upp så att det ger resultat också i verkligheten? Av svaret framgår att man uppenbarligen inte har överläggningar med branschföreträdare i Sverige. Det funderar jag över om man inte har övervägt att ha.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 183 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Först och främst delar jag uppfattningen att detta är smolk i bägaren. Det hade varit bättre om det inte hade varit några restriktioner. Samtidigt gäller i det läget att göra det bästa av situationen.

Att jag inte tror att det här kommer att få så stora effekter som vi ursprungligen räknade med beror framför allt på den öppning som vi har mot de baltiska länderna, och inte bara vi, utan också EU-länderna. Den snabba avveckling som trots allt sker gentemot övriga länder i Central- och Östeuropa talar för att kvoterna, som i många fall redan nu inte är utnyttjade, inte heller kommer att vara utnyttjade i framtiden. Jag vill inte utesluta att man hamnar i en situation där flertalet kvoter inte kommer att vara utnyttjade.

Jag säger detta därför att det är en del av svaret på den första frågan som Annika Åhnberg ställde. I den mån kvoterna inte är utnyttjade är detta inga problem. Och det är redan nu så att en hel del kvoter inte är utnyttjade. Då kan man alltså få full tilldelning. Det betyder att vi inte bara får ökning av våra egna kvoter, utan också kan ta del av vad andra normalt skulle ha fått del av. Man kan säga att importen för de produkterna därigenom i praktiken blir fri.

När det gäller uppräkningsen i övrigt kan jag inte direkt säga vilka basår man hade. Men vad jag kan säga är att vi hade en ganska tuff förhandling om detta. Vi tycker att det resultat som vi uppnådde i allt väsentligt är bra. Vi fick en bra basperiod och en uppräkningsen av kvoterna.

Hur skall vi försäkra oss om att det här kommer att utnyttjas? Ja, först och främst väntar vi oss när vi går ut till beskickningarna rapportering tillbaka. Det är en dialog som vi inleder på det sättet. Dessutom har vi också kontakt med branschorganisationerna. Jag kan för övrigt meddela att jag så sent som för några dagar sedan hade en diskussion med en av de viktiga organisationerna på det här området om just de här frågorna.

Anf. 184 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag tackar för detta utvecklade svar. Men jag känner en viss farhåga. Det faktum att kvoter inom EU inte är fullt utnyttjade är ju ingen garanti för att vi kan utnyttja dem med behållande av vårt traditionella handelsmönster. Det faktum att det finns ett kvotsystem leder ju till att det utvecklas ett skikt av aktörer som så att säga skaffar sig de här licenserna, som dominerar den här marknaden och som kanske gör det svårt för dem som nu exporterar till oss, och som inte är vana vid det här systemet, att verkligen bli de som nu kommer i åtnjutande av licenser. Jag tror att det krävs ett mycket aktivt agerande från svensk sida för att detta skall ske. Det är viktigt att man t.ex. från regeringshåll är aktiv.

När det gäller Baltikum tycker jag att det är oerhört positivt att Sverige inte bara behåller sina frihandelsavtal med de baltiska staterna, utan också faktiskt aktivt har bidragit till att skynda på processen mellan de baltiska sta-

terna och EU. Men även där kan jag känna att det är oerhört viktigt att vi från svensk sida är aktiva och försöker påverka så att den här typen av begränsningar eller införande av kvoter på textilier inte finns med i de avtal som EU sluter.

Anf. 185 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! I den sista delen kan jag direkt säga att vi mycket aktivt verkar för att så inte skall ske. Indikationerna går i den riktningen, men innan avtal har slutits har vi naturligtvis inget klart och bestämt besked på den här punkten.

När det gäller det praktiska genomförandet och tillämpningen av bestämmelserna menar jag att om kvoterna inte är utnyttjade finns det på exportörsidan utrymme. Självklart kommer vi på importörsidan att bredda det erforderliga utrymmet. Det är en självklarhet. Det kan alltså innebära att vi kan få en större import än vi har för närvarande.

Jag håller gärna med Annika Åhnberg om att det kan uppstå praktiska svårigheter vid tillämpningen. Vi har inga egna praktiska erfarenheter. Jag kan bara försäkra att vi skall göra allt vi kan för att göra övergången så smidig som möjligt.

Anf. 186 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag är tacksam för den försäkringen. I och för sig har vi väl erfarenheter, även om de ligger några år tillbaka i tiden. Vi har haft egna textilrestriktioner. Men jag är tacksam för att statsrådet säger att vi skall vara mycket aktiva.

Sist vill jag säga att när det gäller det som det skrivna svaret avslutas med, att regeringen kommer att fullfölja Sveriges traditionella roll som frihandelsvänlig nation, tycker jag att man inte har märkt så oerhört mycket av det agerandet hittills. På andra områden har en del statsrådskolleger, bl.a. Bo Lundgren som nyss var här och besvarade frågor, visat framfötterna och velat diskutera möjligheten att t.ex. sänka moms i nivå med EU. Det skulle väl vara tacksamt om den svenska regeringen på det här området lika tydligt och aktivt redan nu kunde ta upp en diskussion med EU om de här frågorna.

Anf. 187 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! När vi talar om praktiska erfarenheter menar jag givetvis erfarenheter av EU:s system på det här området, som skiljer sig från våra.

När det sedan gäller att verka pådrivande på avvecklingen av kvantitativrestriktionerna är det inte något vi skall börja med nu. Vi arbetade mycket aktivt för detta inom ramen för GATT-förhandlingarna. Vi har varit i kontakt med EU, liksom med de berörda länderna i centrala Östeuropa, med sikte på att så långt det någonsin är möjligt i de baltiska ländernas fall undvika kvantitativa restriktioner och i andra fall försöka åstadkomma en så snabb och smidig avveckling som möjligt. Det är i hög grad en del av svensk politik.

Vi kanske inte alltid basunerar ut detta på det sätt som möjligen vore

önskvärt eller bra från den här synpunkten. Men jag kan försäkra: Detta är ett starkt svenskt intresse, och vi kommer att fortsätta att driva detta.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

30 § Svar på fråga 1993/94:528 om studerandes rabatterade resor

Anf. 188 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat statsrådet Bo Könberg vad regeringen kommer att göra för att studenterna i de nordligaste länen, i likhet med kamrater i syd, snarast skall få åka för rabatterat pris.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Som Bengt Hurtig anger i sin fråga har riksdagen den 29 april 1994 beslutat att ge regeringen till känna att regeringen skyndsamt bör låta utreda möjligheterna till ett samordnat system för resesubventioner inom olika slag av utbildningsverksamhet m.m. I det sammanhanget bör enligt riksdagens mening även frågor om att införliva såväl ytterligare studerandegrupper i rabattsystemet som ett avtal med ytterligare trafikföretag prövas (bet. 1993/94:SfU13, rskr. 1993/94:281). Riksdagen har i samma beslut även anvisat 81 210 000 kr för reserabatter för budgetåret 1994/95.

Frågan om förutsättningarna att få med länstrafikföretagen i ett samordnat system med resesubventioner bör naturligt prövas i samband med att regeringen fullgör det av riksdagen givna uppdraget. För dagen är jag inte beredd att uttala mig om möjligheterna att inordna även länstrafikföretagen i de fyra nordligaste länen i systemet med statligt subventionerade reserabatter.

Anf. 189 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Länstrafiken i de fyra nordligaste länen har förhandlat med CSN under våren om villkoren för att studenterna skulle få utnyttja CSN-korten. Man har fått beskedet att det inte finns något ekonomiskt utrymme för det. Det betyder att man på en rad orter där det inte finns tillgång till flyg eller tåg, t.ex. Lycksele, Malå, Överkalix och Arjeplog, inte har den möjlighet som andra studenter har.

Satsningarna på högskolorna i Norrland har varit åkerkommande teman som alla partier har drivit mer eller mindre. Det har ansetts vara av stor betydelse för utvecklingen på lång sikt i den här landsändan. Det är totalt oacceptabelt att studenterna i den här regionen inte skall ha möjligheter att få litet billigare resor när andra studenter i andra delar av landet har det. Jag tycker att det borde vara en grundläggande målsättning för regeringen att se till att så kommer att ske. Beskedet från CSN att det inte finns pengar är verkligen oroande.

Anf. 190 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det är möjligt att Bengt Hurtig finner beskedet från CSN om att det inte finns pengar oroande. Att pengarna i statens kassa är slut och väl

därtill är dess värre en tragisk omständighet som både Bengt Hurtig och jag understundom tvingas leva med.

Fru talman! Jag kan inte göra annat än att upprepa att jag med engagemang kommer att fullgöra det av riksdagen uttalade uppdraget. Vi får då pröva huruvida vi kan inkludera såväl ytterligare studerandegrupper som ytterligare trafikföretag i det rabattsystem som redan tillämpas för vissa och i vissa delar av landet.

Anf. 191 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Den grupp studerande som man talar om i riksdagens beslut var de som studerade inom AMS. Just den här gruppen studenter nämndes inte. Men däremot sade man att man skulle sträva efter en samordnad upphandling.

Jag tolkar nu utbildningsministerns svar så att man kommer att försöka se till att även dessa studenter får möjlighet att resa på linjebussar i de fyra nordligaste länen.

Anf. 192 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Bengt Hurtig skall tolka mig på följande sätt. I anslutning till att jag prövar den fråga som riksdagen har givit besked om kommer jag också att pröva den fråga som Bengt Hurtig nu aktualiserar. Sedan får vi se vad prövningen kan leda fram till.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1993/94:538 om information om utländska studier

Anf. 193 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Margitta Edgren har frågat mig om jag är beredd att medverka till att olika myndigheter och organisationer samarbetar för att ge svenska studenter bästa möjlighet till att få korrekt information om de utländska utbildningar de funderar på att välja.

Jag vill understryka att det är viktigt att svenska studenter får korrekt och riktig information om den utbildning de avser att söka till i utlandet, och också att de vet till vilken myndighet eller organisation de skall vända sig för att kunna få svar.

I Utbildningsdepartementet bedrivs för närvarande ett uppföljningsarbete och ett åtgärdsprogram med anledning av departementspromemorian (1993:76) Utlandsstudier och Internationella utbildningskontakter – Vad ska göras centralt, vem ska göra det och hur? och remissynpunkterna.

Som man hör av departementspromemorians namn, behandlar den bl.a. den fråga Margitta Edgren vill ha svar på.

Jag har för avsikt att inom kort föreslå regeringen att ge berörda myndigheter uppdrag eller ändra deras instruktioner i överensstämmelse med de flesta av de åtgärder som utredaren föreslog.

Jag kommer också att i Utbildningsdepartementet tillsätta en samråds-

och samordningsgrupp, där företrädare från Svenska institutet, Skolverket, VHS och CSN skall ingå. Arbetsgruppen skall fungera som ett forum för diskussion av problem som är gemensamma för de berörda myndigheterna i frågor om utlandsstudieinformation. Gruppen kommer också att ha en samordnande funktion för att underlätta ett gemensamt utnyttjande av kompetens och resurser.

Regeringen föreslog i propositionen Utbildning och forskning (1993/94:177), i enlighet med utredarens förslag, att en utbildnings- och forskningsnämnd borde inrättas vid Svenska Institutet. I denna nämnd föreslås ledamöter från universitet och högskolor ingå. Nämndens allmänna funktion skall vara att underlätta samspelet mellan Svenska institutet och andra intressenter i utbildningsväsendet. Vidare föreslås i propositionen att Svenska institutet ges möjlighet att upprätta en särskild kansliresurs för att samordna mer fasta utlandsetableringar i form av svenska akademiska centra och svenska institutioner i andra länder.

Avslutningsvis vill jag säga att jag är mer än beredd att medverka till att ett samarbete kommer till stånd mellan de olika berörda myndigheterna och organisationerna för att underlätta våra studenter möjligheter till korrekt information om utbildning de vill söka utomlands.

Jag hoppas Margitta Edgren med detta har fått svar på sin fråga.

Anf. 194 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Herr utbildningsminister! Jag har delvis fått svar på min fråga. Jag tackar för dessa delar.

Men tycker inte Per Unckel att detta är litet märkligt? I dag skickar vi ut 21 000 ungdomar, men det finns ingen samstämmighet mellan CSN:s regler för studiemedel och VHS ekvivaleringsregler för godkända utbildningar. Det var min första fråga. Jag tycker att det framgår under hand att det finns en liten dubie om att detta är underligt.

Sedan svarar utbildningsministern att man vill föreslå att ge berörda myndigheter uppdrag. Då vill jag veta vilka dessa berörda myndigheter är. Är det de som sedan räknas upp, Skolverket, CSN, VHS och Svenska institutet? Vilken roll har enligt utbildningsministern t.ex. Sverige-Amerika-stiftelsen och Fulbrightkommissionen som vi har ett bilateralt avtal med USA om? Vi ger ju också statsbidrag dit. Det var två frågor.

I studiestödsförordningen står det att studiemedel får beviljas utanför de nordiska länderna om utbildningen anses ha en godtagbar standard. Men det är inte definierat vad som är en godtagbar standard. Här ramlar ju många ungdomar. De har ju ingen erfarenhet av om kvaliteten på den utbildning de söker kan och bör undersökas. Min tredje fråga är: Kommer det att ingå något försök att gemensamt definiera vad som är godtagbar standard?

Min sista fråga gäller det som jag nämnde litet grand i den skriftliga delen, nämligen agenterna. Våra ungdomar har inte heller någon erfarenhet av att universiteten har agenter för att ragga studenter. Detta är mycket vanligt både i Europa och USA. Kommer man även att få i uppdrag att definiera eller öronmärka dessa agenter?

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 195 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Låt mig först säga att det är en välsignelse att vi har fått en utveckling av antalet studenter som väljer att förlägga någon del av sin studietid utomlands. Det har ökat från 2 000–3 000 för tre fyra år sedan till 21 000 i dag. Det är en remarkabel utveckling som är utomordentligt positiv. Precis som Margitta Edgren antyder i sin fråga reses därmed en lång rad frågor som vi inte är riktigt vana vid att hantera.

Den första frågan handlade om förhållandena mellan CSN och VHS i ekvivalerings- respektive studiemedelshänseende. Det förtjänar att påpekas att VHS och CSN:s uppgifter i dessa hänseenden inte är parallella, dvs. studiemedel kan utgå för fler utbildningar än de utbildningar som hör hemma inom ekvivaleringsområdet. Jag tycker precis som Margitta Edgren att samstämmighet bör vara huvudregel. De båda myndigheterna bör ty följande sträva efter gemensamma definitioner.

Den andra frågan gällde de myndigheter som jag räknade upp och deras specifika uppgift respektive deras förhållande till institutioner av typ Sverige-Amerika-stiftelsen. Låt mig understryka, fru talman, att jag tycker att de fria icke-statliga institutionerna gör en utomordentlig insats på det här området. Utan att egentligen vara skyldiga att informera och ta hand om studenter gör de det i alla fall därför att de är engagerade i saken.

Jag hoppas kunna återkomma till frågan om Sverige-Amerika-stiftelsen och stiftelsens möjligheter att spela en aktiv roll i detta betydelsefulla arbete.

Till slut frågan om godtagbar standard: Jag delar också i detta hänseende Margitta Edgrens bekymmer över att vi nu får in ett antal universitet som möjligen är svåröverblickbara för de svenska studenterna. Jag avser också i detta hänseende att be respektive myndigheter att göra vad som står i deras makt för att tillse att studenterna är väl informerade och därmed kan fatta ett relevant beslut.

Agenturfrågan ber jag att få återkomma till, fru talman.

Anf. 196 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Det är bra att Per Unckel skall återkomma till frågan om agenterna.

Jag håller naturligtvis med om det han säger. Jag ifrågasätter naturligtvis inte att vi skickar ut studenter. Om detta är vi helt överens. De får perspektiv på sig själva, perspektiv på Sverige, internationella erfarenheter, språk och kulturkunskaper – vi är helt överens om allt detta.

Därmed inte sagt att vi inte också har ett ansvar för de här ungdomarna. Det är klart att man kan säga att de är gamla nog att ta ansvar för sina val, osv., men jag tycker inte att man kan resonera så om ungdomar från detta Sverige, där vi har som tradition att alla utbildningar har en acceptabel kvalitet, som också garanteras av statsbidrag och berättigar till studiemedel. Det är en oerhört viktig uppgift.

Jag är medveten om att CSN:s och VHS uppgifter inte är parallella, men det finns uppenbara luckor, som är kända för både CSN och VHS. Jag har t.ex. en uppgift om Monaco, en ekonomutbildning vid University of Southern Europe, en uppgift om att 50 % av studenterna där är svenskar samtidigt

som Civilekonomföreningen här i Sverige inte godkänner dessa för inträde i föreningen.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 197 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det allra sista Margitta Edgren påpekade är emellertid egentligen en annan fråga än den vi diskuterar. Vem Civilekonomföreningen till slut bestämmer sig för att acceptera ligger utanför statens domvärjo. Det är en privat förening, som bestämmer sig för att acceptera eller inte acceptera medlemmar med en viss typ av bakgrund. Det innebär inte att jag inte tycker att det är rimligt att man har någorlunda samstämmighet mellan utbildningsinriktningar och föreningars inträdeskrav, men för formens skull vill jag påpeka att det är två separata frågeställningar.

Jag måste i fråga om agenterna på nytt be att få fråga Margitta Edgren vad det är som hon vill ha ytterligare svar på, eftersom fru talmannens tidsbegränsning även i detta hänseende gjorde att Margitta Edgren inte riktigt hann till slutet i sin kompletterande fråga.

Anf. 198 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jo, jag menar att agenter skall presenteras som just agenter och inte som någon sorts officiella kvalitetskontrollanter med svensk k-märkning t.ex. av CSN. Min fråga var om utbildningsministern delar den uppfattningen.

När det gäller Monaco håller jag med statsrådet. Ungdomarna kommer att lära sig mycket. De blir säkert nöjda och har säkert haft en fin studietid, men de kommer att bli grymt besvikna om de kommer tillbaka till Sverige och tror att de är motsvarande civilekonomer men inte är det. Vi har däremot ingen delad mening om föreningen som sådan, att föreningen själv avgör vilka som skall få vara medlemmar.

Men jag skulle alltså vilja att utbildningsministern redovisar sin syn på agenterna.

Anf. 199 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vill också på denna punkt hålla med fru Edgren. Precis som antyds i fru Edgrens fråga anser också jag att det är en styggelse att utge sig för att vara någonting annat. Jag misstänker att det är ett visst fall som både Margitta Edgren och jag här har i bakhuvudet, ett fall där några har missuppfattats som varande någonting annat än vad de faktiskt var.

En agent är en agent, och en officiell företrädare för Sverige är just en officiell företrädare för Sverige, och dessa skall icke förväxlas med varandra.

Anf. 200 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag är mycket glad över att utbildningsministern och jag har en gemensam uppfattning om att en agent är en agent. Även om vissa myndigheter försöker dribbla med detta, tar vi två helt avstånd från ett samarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1993/94:547 om nationella forskningslaboratorier

Anf. 201 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Bengt Silfverstrand har frågat om innebörden i det avsnitt i kompletteringspropositionen där det står att regeringen avser att i särskild ordning anvisa erforderliga medel till de här små arkeologiska laboratorierna.

Svaret är helt enkelt att regeringen i särskild ordning har anvisat medel till laboratorierna. I ett regeringsbeslut den 11 maj 1994 anvisas totalt 861 000 kr till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för verksamhet vid laboratorierna.

Medlen fördelas med 567 000 kr för verksamhet vid laboratoriet för keramisk forskning vid Universitetet i Lund, 147 000 kr till laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi vid Universitetet i Lund samt 147 000 kr till Universitetet i Umeå för verksamhet vid det miljöarkeologiska laboratoriet.

Anf. 202 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Bakgrunden till frågan är den berättigade oro för framtiden som uppstått på de här laboratorierna för keramisk forskning respektive vedanatomi och dendrokronologi i Lund samt miljöarkeologiska laboratoriet i Umeå med anledning av den tveksamhet som åtminstone en tid har rått om huruvida statsmakterna även i framtiden är beredda att stödja forskningsinsatser vid mindre, ofta tvärvetenskapliga anläggningar av stort nationellt intresse.

Trots klara uttalanden om vikten av en fortsatt statlig satsning på dessa anläggningar, från bl.a. NFR så sent som i september 1993, hänvisade regeringen i årets budgetproposition till värduniversitetens egna resurser för att upprätthålla verksamheten vid berörda laboratorier. Det uttalandet gick stick i stäv mot tidigare uttalanden i den här frågan, från såväl den nuvarande som den förutvarande regeringen.

Jag konstaterar också att ett enhälligt utbildningsutskott förutsatt att verksamheten vid de här anläggningarna skall kunna bedrivas i samma omfattning som tidigare även i framtiden och att regeringen i kompletteringspropositionen sade att det skulle anvisas medel i särskild ordning.

De berörda laboratorierna hade emellertid inte klart för sig vad detta gick ut på. De känner inte till det här, så beskedet är mycket glädjande för dem, det vill jag gärna understryka. Att det är ett besked i grevens tid understryks av det förhållandet att förordnandet för föreståndaren vid det keramiska laboratoriet i Lund måste förnyas i morgon, den 1 juni. Men som sagt: Bättre sent än aldrig!

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 203 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Eva Johansson har frågat mig om jag är beredd att redovisa på vilka grunder som jag har skrivit att Socialdemokraterna på riksplaneln vill avskaffa den ovillkorliga rätten att välja skola.

Eva Johanssons fråga ställs med anledning av att jag har tillskrivit några av landets socialdemokratiska kommunföreträdare och ställt fyra frågor som jag anser det vara väsentligt att få svar på. Utgångspunkten för frågorna är antagandet att kommunerna – om Socialdemokraterna får bestämma – inte blir skyldiga att stödja elever som väljer en fristående skola.

Min första fråga till de socialdemokratiska kommunalpolitikerna gällde hur dagens friskolor i respektive kommun skulle behandlas vad gäller resurser och andra rättigheter om Socialdemokraterna fick bestämma, utan hinder av dagens skyddslagstiftning för den enskilde.

Min andra fråga gällde motsvarande angelägenheter för i framtiden tillkommande friskolor. Kommer eleverna och föräldrarna i sådana skolor att kunna påräkna något som helst stöd från kommunen, eller blir de hänvisade att betala skolgången själva?

Min tredje fråga handlade om huruvida det är rättvist att den som i framtiden vill gå i en fristående skola skall tvingas betala de höga terminsavgifter som en reduktion eller total avveckling av kommunstödet skulle resultera i.

Till sist frågade jag hur de kommunala företrädarna för Socialdemokraterna tror att detta kommer att påverka den segregation som inte minst socialdemokraterna här i riksdagen ofta anser sig kunna finna.

Genom beslut med anledning av propositionen Valfrihet och fristående skolor (1991/92:95), som lades fram för riksdagen våren 1992, gavs eleven rätt att välja att gå i en fristående skola under förutsättning att skolan kan bereda eleven plats. Genom beslut med anledning av propositionen Valfrihet i skolan (1992/93:230) föreskrevs att varje kommun hade att utgå från elevernas val av skola vid planeringen av det offentliga skolväsendet.

Det nya systemet innebär att bidragen skall följa eleven till den skola han eller hon väljer.

Vid de aktuella riksdagsbesluten reserverade sig den socialdemokratiska riksdagsgruppen, vilket jag bara kan tolka på ett sätt, nämligen som att Socialdemokraterna motsätter sig med den kommunala skolan likvärdiga bidrag till friskolor och därmed säger nej till den förstärkning av elevens och föräldrarnas rätt att välja skola som regeringens propositioner och riksdagens beslut innebar.

Reservationerna mot de riksdagsbeslut jag har redovisat, i kombination med uttalanden från ledande socialdemokratiska företrädare alltsedan dess, utgör grunden för vad jag skrivit i de aktuella breven.

Det visar sig av svar på de här åsyftade breven att inte bara socialdemokraterna i riksdagen har en avog inställning till föräldrarnas rätt att välja skola. Det gäller i allra högsta grad också många socialdemokratiska kommunalpolitiker.

Jag hoppas, fru talman, att Eva Johansson med detta har fått svar på sin fråga.

Svar på frågor

Anf. 204 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Nej, utbildningsministern, det har jag inte fått. Det svar som jag nu av formella skäl nödgas att tacka för är det tunnaste jag har sett, och det vill inte säga litet.

Utbildningsministerns svar bygger på antagandet – och det är utbildningsministerns egna ord – att kommunerna om Socialdemokraterna får bestämma inte blir skyldiga att stöda elever som väljer en fristående skola.

Sanningen är att vårt förslag är att kommunerna skall åläggas att stödja fristående skolor under samma villkor som de kommunala skolorna får sina resurser, dvs. med utgångspunkt i elevernas och skolornas behov. Läs våra partimotioner och utskottsbetänkanden! Det står där mycket tydligt och klart.

Sedan "tolkar" utbildningsministern att våra reservationer skulle betyda att vi motsätter oss att fristående skolor får sina resurser på ett sätt som är likvärdigt det som gäller för de kommunala skolorna. Det är precis tvärtom. Det är ni som har infört en särslagstiftning som överkompenserar vissa privata skolor och förhindrar kommunerna att agera på ett likvärdigt sätt.

Är utbildningsministern mot bakgrund av det besked som jag nu har lämnat, och som är det socialdemokratiska partiets alternativ till er politik, beredd att sluta med denna vilseledande propaganda, som inte har något annat fog för sig än att försöka dölja de moderata misslyckandena på skolpolitikens område?

Anf. 205 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Får jag ställa en enda fråga och begära ett rakt svar – ja eller nej?

Har jag som elev, om Socialdemokraterna får bestämma, varhelst jag bor i landet en ovillkorlig rätt att få ta med mig pengarna till en fristående skola, oavsett vad kommunalpolitikerna tycker?

Anf. 206 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Här är det faktiskt jag som ställer frågor till utbildningsministern, och jag skulle bra gärna först vilja ha svar på min fråga.

Är utbildningsministern beredd att mot bakgrund av vad jag har sagt, nämligen att vårt alternativ innebär ett åläggande för kommunerna att stödja privata skolor på ett sätt som är likadant som det sätt på vilket man fördelar resurserna till de kommunala skolorna – och mot bakgrund av den information som han uppenbarligen undvikit att ta del av förut – att här och nu lova mig att sluta med denna vilseledande propaganda, och i stället diskutera skolpolitikens och utbildningspolitikens innehåll? Det skulle skolan och Sveriges elever ha nytta av.

På detta sätt mäter sig utbildningsministern ur den utbildningspolitiska debatten och tar i stället debatt om någonting som aldrig blir aktuellt. Jag kan inte ge något annat svar på Per Unckels fråga än att vi socialdemokrater står för en likvärdig resursfördelning. Per Unckel står för en särbehandling av de privata skolorna, vilket för många skolor innebär en överkompensation.

Fru talman! Det var ett oändligt långt sätt att undvika att svara ja eller nej.

Mitt svar på Eva Johanssons fråga är: Nej, jag kommer inte att sluta, intill dess att jag får ett ja på den fråga jag just har ställt.

Svara på min fråga: Har jag som elev en ovillkorlig rätt att i ett socialdemokratiskt samhälle få ta med mig min andel av skolans resurser till den friskola jag väljer, ja eller nej? Därefter skall jag, om svaret är ja, be om ursäkt för att jag i så fall har farit med vilseledande information. Ja eller nej, det är mycket enkelt.

Anf. 208 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! I den mån som den fristående eller privata skolan är godkänd av Skolverket – och jag utgår ifrån att vi är överens om att det bör vara en förutsättning – är svaret ja. Kan jag nu få denna ursäkt?

Anf. 209 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Om jag som elev har en ovillkorlig rätt, oberoende av kommunens bedömning, att ta med mig pengarna, är detta i så fall en ny socialdemokratisk ståndpunkt som strider mot de reservationer som ni tidigare har avgivit här i riksdagen och som strider mot vartenda uttalande som ni har spritt omkring er därefter.

Kan jag få sanktionerat att socialdemokraterna i händelse av att de får bestämma frånträder sina gamla reservationer, och säkerställer att det inte går att säga nej i kommunerna till min personliga rätt som elev att ta med skolpengen till den skola jag själv väljer – min personliga rätt som elev, som inte kan förvägras av kommunerna? Är svaret på den frågan ja, har Socialdemokraterna all anledning att bli välkomnade i kretsen av alla dem som i dag står upp för rätten att välja skola. Förstod jag svaret rätt?

Anf. 210 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Detta var ett ännu längre sätt att ställa samma fråga en gång till, en fråga som utbildningsministern redan har fått svar på.

I den mån som en skola är godkänd – det står klart uttryckt i våra reservationer och i våra partimotioner – har den rätt att bli bedömd efter precis samma kriterier som kommunala skolor. Utbildningsministerns påståenden i detta fall blir inte sannare av att de upprepas gång på gång.

Ni har misslyckats ganska kapitalt med skolan. Många människor är oroliga. Många människor förstår inte vad det är ni håller på med när klasserna blir större och större, antalet vuxna i skolan blir färre och färre och hjälpen och stödet till elever med särskilda behov blir mindre och mindre.

Ni försöker att smita från det som är viktigt genom att lägga ut dimridåer. Ni drar er inte ens för direkta lögner. Jag tycker att det är under er värdighet, och i vart fall under vad som borde förekomma i denna kammare.

Anf. 211 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Nu ändrade Eva Johansson sitt svar. Nu gick hon ifrån det första uttalandet om att jag som elev har en ovillkorlig rätt – och det är min

fråga – till att en godkänd skola blir bedömd på samma villkor som den kommunala skolan.

Det är väl, för att citera en annan stor tänkare i det socialdemokratiska partiet, detsamma som att säga följande: "Vi är inte dogmatiskt emot friskolor, men jag vill säga nej till dem som inte behövs." Det är den socialdemokratiska skolledaren i Stockholm som har uttalat detta.

Jag kan inte tolka Eva Johanssons uttalande på annat sätt än att hon just sade precis samma sak. Hon sade: På samma villkor som kommunens skolor. Kommunen skall ha rätt att säga nej till friskolan om den skulle ha sagt nej till en kommunal skola inom samma område.

Fru Johansson får nog acceptera att ni kommer att förföljas av frågan om ert motstånd mot elevernas självklara rättigheter valrörelsen ut. Jag skall personligen bli garanten för detta.

Anf. 212 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 213 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Tack.

Efter denna diskussion tvivlar jag inte på att Per Unckel fortsätter att sprida dessa lögnen om socialdemokratisk skolpolitik, och jag beklagar det. Jag hade hellre velat att vi i valrörelsen hade kunnat diskutera viktiga frågor för skolans framtid i stället för att ha den här typen av diskussioner. Det är beklagansvärt om utbildningsministern inte ser skolan som viktigare än så.

Jag skall försöka en gång till. En skola som är godkänd av Skolverket skall ha rätt att få resurser på samma villkor som de kommunala skolorna, varken mer eller mindre. Det skall bedömas efter elevernas och skolans behov. Kan det sägas klarare?

Likaväl som vi ledamöter i denna riksdag inte kan gå in och peka på att skolorna skall ha så eller så många procent, eller att den ena eller den andra skolan skall få något, skall vi heller inte säga att någon skola inte skall få något. Det är en kommunal angelägenhet att ta ställning till resursfördelningssystemet, men godkännandet görs av Skolverket.

Försök att se detta, Per Unckel. Det är inte så svårt. Då kan vi kanske få denna ursäkt.

Anf. 214 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det blev då ändå helt klart till slut: detta är en kommunal fråga. Det är därför som Catharina Tarras-Wahlberg i Stockholm kommer att säga att hon vill lägga ner alla de skolor som hon inte anser behövs.

Det är därför som jag som svar från en ledande socialdemokratisk kommunalpolitiker på detta område i Lund har fått beskedet att fyra friskolor i Lund kommer att ryka om han får bestämma. Han ansåg utifrån sina utgångspunkter att en skola behövdes, eller i någon mening var försvarbar.

Jag ser fram emot ett fortsatt meningsutbyte om vem det är som skall ha makten över skolan, Eva Johansson. Till skillnad från fru Johansson anser jag inte denna fråga vara liten och betydelselös.

Anf. 215 TALMANNEN:
Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Anf. 216 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Kan vi vara överens om, Per Unckel, att både Per Unckels och vårt förslag bygger på att det är Skolverket som till syvende och sist avgör vilken skola som skall godkännas eller inte? Kan vi dessutom vara överens om att kommunerna efter godkännandet har de bästa förutsättningarna att bedöma resursfördelningen, diskuterar vi ungefär samma saker.

Per Unckel försöker att glida ifrån att det handlar om resursfördelningssystemet. Det är han själv som har tagit upp skolpengen, som är det som skall avgöra rätten att välja skola. Tack och lov är inte rätten att välja skola för evigt förknippad med ett orättvist resursfördelningssystem. Rätten att välja skola blir tvärtom fullödlig och hel bara med ett riktigt och rättvist resursfördelningssystem som har sin utgångspunkt i elevernas behov och inte i ett slags administrativt per capita-tänkande.

Anf. 217 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Riktigt rättvist blev det åtminstone inte i Lund. Där försvann tre friskolor i samma ögonblick som socialdemokraterna skulle ta över. Det lär inte heller bli så vanvettigt rättvist i Stockholm om fru Tarras-Wahlberg kommer att få bestämma, om jag har tolkat henne rätt.

Jag är dock ense med Eva Johansson på en punkt, nämligen att Skolverket svarar för godkännandet. Men jag är inte överens med Eva Johansson om att det därefter skall vara fritt fram för kommunerna att bestämma om det skall bli några pengar. För mig är skyddet för den enskilde – det som riksdagen har slagit fast – också mot mycket mycket fientliga kommunalpolitiker viktigt. Ingen kommun skall kunna ta ifrån någon elev rätten att individuellt välja skola. Därvidlag skiljer sig våra uppfattningar. Låt oss erkänna det, och låt väljarna bestämma.

Anf. 218 TALMANNEN:
Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 219 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Per Unckel försöker hela tiden förvränga vad som sägs här. Lyssna nu på mig, Per Unckel! Vårt förslag utgår ifrån ett åläggande för kommunerna att stödja de privata skolorna på samma villkor som de fördelar resurser till sina egna kommunala skolor. Betyder det, Per Unckel, att en kommun kan säga att en viss skola inte skall få några pengar trots att det går elever i den? Jag tror inte att det är möjligt annat än i ett extremt moderat samhälle, där ni har tagit bort alla resurser för skolan. Så långt har vi emellertid inte kommit än. Jag trodde faktiskt inte att det var dit vi var på väg. Vilken kommunal skola är det Per Unckel tänker på som inte får några kommunala resurser?

Anf. 220 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det gäller montessorigrundskolan i Dalby, Lunds montessorigrundskola och Rudolf Steiner-skolan i Lund. Socialdemokraterna har gett

besked om att de inte är beredda att värna om dessa skolor. Kan det sägas tydligare? Säg som det är, Eva Johansson. Vi har olika uppfattningar på den här punkten. Stå upp för er uppfattning, nämligen att kommunalpolitikerna skall bestämma. Jag står upp för min uppfattning, nämligen att elever och föräldrar skall ha ett avgörande inflytande. Sedan kan vi föra debatten i valrörelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1993/94:574 om examensbenämningarna vid de konstnärliga högskolorna

Anf. 221 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Ingela Mårtensson har frågat mig vad jag avser att göra för att undanröja orättvisor vad gäller den engelska översättningen av examensbenämningar vid de konstnärliga högskolorna.

Jag vill då bara erinra om vad jag tidigare redogjort för i kammaren. Den nya högskoleförordningen trädde i kraft den 1 juli 1993. Examensordningen innebär att klara, enkla och entydiga regler ställts upp för vilka examina som får finnas, vilken omfattning och vilket ämnesdjup en utbildning skall ha samt vilka mål som skall vara uppfyllda för att en examen skall få utfärdas samt slutligen vilka universitet och högskolor som har rätt att utfärda olika examina. I det internationella perspektivet är det viktigt att ge tydliga signaler om vad svensk högre utbildning står för. Av denna anledning valde regeringen att i examensordningen också ange engelska benämningar på de olika examina som får finnas inom grund- och forskarutbildning.

Emellertid är benämningar på nivåer och kraven på olika examina mycket skiftande från land till land. Det är därför min slutsats att det bästa är att olika examinas engelska benämningar inte fortsättningsvis skall vara fastställda i högskoleförordningen. Jag har tidigare här i kammaren framfört att jag överväger att föreslå regeringen att dessa skall tas bort ur förordningen. Det skulle då ankomma på universitet och högskolor att bestämma olika examinas utländska benämningar.

Anf. 222 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag tycker att utbildningsministern har kommit fram till en mycket bra slutsats. Jag hoppas att det som sades avslutningsvis i svaret, att man överväger att föreslå regeringen att de engelska benämningarna skall tas bort ur förordningen, genomförs. Det vore mycket bra. Det finns en mycket stor irritation.

Jag har tagit upp exemplet med Konstfack. Det blir mycket tydligt och orättvist om man jämför med motsvarande utbildningar i Göteborg. Jag brukar annars tala mera om Göteborg i förhållande till Stockholm, men här måste jag säga att Stockholm är förfördelat i förhållande till Göteborg. Det påverkar också studenternas val av utbildning. Om man får en annan benämning på sin examen kan det vara svårare att fortsätta med studier utomlands. Frågan uppstår hur man skall värdera den svenska examen. Det är diskrimi-

nerande. Jag förstår de lärare och de studerande på Konstfack som har reagerat.

Det här är dock en fråga som inte bara gäller den konstnärliga utbildningen. Jag är väl medveten om att frågan gäller även andra högskolor i Sverige. Reaktionerna är likadana där. Utbildningsministern sade att han tidigare har redogjort för denna fråga i kammaren. Jag var tyvärr inte medveten om det. Jag undrar om det kanske inte är dags att nu verkligen göra slag i saken och överlämna förslaget till regeringen. Det tycker jag skulle vara ett mycket bra besked till dem som oroar sig på den här punkten.

Anf. 223 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Låt mig ge ett klart besked till Ingela Mårtensson på den punkten. Jo, jag tycker att det är dags att göra det.

Anf. 224 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar så mycket och hoppas att det här snart skall sättas i verket.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1993/94:549 om registrering av bolagsnamn

Anf. 225 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Göte Jonsson har återgett ett fall där en domstol förbjudit en företagare att använda en av Patent- och registreringsverket registrerad firma och en annan domstol sedan vägrat företagaren skadestånd från staten på den grund att Patent- och registreringsverket inte gjort fel. Göte Jonsson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att stärka den enskildes rättssäkerhet i liknande fall.

För ett år sedan besvarade jag en fråga av Göte Jonsson om samma sak. I mitt svar då lämnade jag en redogörelse för vad som gäller vid registrering av en näringsidkares firma. Jag skall inte upprepa den redogörelsen nu. Jag vill emellertid framhålla att den granskning som Patent- och registreringsverket gör i ett registreringsärende inte utgör någon garanti mot att firman senare hävs genom beslut av domstol. Patent- och registreringsverkets granskning måste av praktiska skäl grunda sig på ett begränsat material, bl.a. de register som myndigheten har tillgång till. Att en domstol senare häver registreringen därför att firman visar sig strida mot firmalagen behöver därför inte innebära att det har funnits brister i Patent- och registreringsverkets handläggning.

Jag kan givetvis inte uttala mig om förhållandena i det konkreta fallet. Den principiella frågan synes dock vara om den som har fått en firma registrerad av Patent- och registreringsverket skall vara berättigad till skadestånd om registreringen sedermera hävs. Den frågan skall i dag bedömas enligt skadeståndslagens regler. Enligt skadeståndslagen är stat eller kommun skadeståndsskyldig bl.a. för ren förmögenhetsskada som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande

staten eller kommunen svarar (3 kap. 2 §). Staten har alltså inte något strikt ansvar; om en statlig myndighet *inte* har handlat felaktigt är den skadelidande inte berättigad till skadestånd. Det kan innebära bl.a. att skadestånd inte skall utgå när det som myndigheten har varit skyldig att kontrollera inte gått att upptäcka.

Frågor som rör statens och kommunernas skadeståndsansvar har nyligen utretts av en parlamentarisk kommitté. I kommitténs betänkande *Det allmännas skadeståndsansvar*, SOU 1993:55, föreslås att huvudprincipen om att det krävs fel eller försummelse för skadeståndsansvar skall behållas. Betänkandet bereds för närvarande i Justitiedepartementet.

Självfallet måste handläggande myndighet gå omsorgsfullt till väga vid registrering av ett bolags firma. Det går dock knappast att undvika att registreringen någon gång blir felaktig och att det senare upptäcks att den måste hävas. Enligt min mening skulle det föra för långt att ålägga staten ett strikt ansvar i sådana fall.

Anf. 226 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Statsrådet och jag har diskuterat den här frågan tidigare. Nu har det kommit in ytterligare en tur i det här sammanhanget. Personligen anser jag att det här är utomordentligt anmärkningsvärt.

Statsrådet säger att staten inte kan åläggas ett strikt ansvar, enligt nuvarande lag. Jag menar att staten, med tanke på detta fall, borde ta på sig ett striktare ansvar. Statsrådet säger också att dessa problem enbart uppstår i ett fåtal fall. Man kan ställa sig frågan om det då är den enskilde småföretagaren som skall stå för kostnaderna eller om den stora, starka staten skall göra det. Staten har ju större möjligheter att ta på sig ett kostnadsansvar när det gäller dessa få fall. På djupet handlar det faktiskt om en mycket viktig rättssäkerhetsfråga för de enskilda företagen.

Statsrådet känner till bakgrunden. Faktum är att företaget fick sitt namn registrerat. Företaget arbetade under detta namn i många år. Sedan blev det en släktnamnsdiskussion. I efterhand vet vi att Patent- och registreringsverket inte har gjort en noggrann undersökning. Verket har inte fått fram detta släktnamn. Företaget blev i domstol ådömt att inte använda namnet. Företaget förde talan gentemot JK. JK sade att rättsläget var oklart. Den nya tingsrättsprövningen visade att rättsläget var oklart. Med anledningen av att rättsläget var oklart får företaget inte skadestånd. Det är en märklig cirkus.

Jag vill vädja till statsrådet att använda detta ärende som inlägg för att verkligen pröva om inte statens ansvar måste sträcka sig längre än vad det gör för närvarande. Hur skall våra medborgare våga gå till Patent- och registreringsverket? De räknar med att de får garantier för sina företagsnamn. Sedan visar det sig att företagen kan få betala 100 000-tals kronor i skadestånd om de inte byter namn. Jag väddar till statsrådet att hon skall se över bestämmelserna så snabbt som möjligt.

Anf. 227 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Som jag säger ger inte Patent- och registreringsverket någon absolut garanti i och med registreringen av en firma. Man gör en så noggrann

kontroll som kan begäras. Materialet är, som jag sade, begränsat till de register som myndigheten har tillgång till.

Det är riktigt, som Göte Jonsson säger, att det handlar om ett fåtal fall. Vi diskuterade senast om Patent- och registreringsverket möjligen skulle informera om att det inte är fråga om någon absolut garanti. Detta inträffar kanske i något enstaka fall av 100 000. Man har kanske tyckt att det är onödigt att gå ut med information när det gäller ett så pass begränsat antal fall.

Betänkandet Det allmänna skadeståndsansvar är under beredning. Göte Jonsson har nu aktualiserat den här frågan. Det är någonting som kan övervägas under beredningen. I varje fall finns det, enligt min mening, skäl att aktualisera frågan med Patent- och registreringsverket. Därifrån kanske man kan få några bra synpunkter.

Anf. 228 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för detta besked. Jag vädjar till statsrådet att verkligen göra det här. De företag som går till Patent- och registreringsverket för att få ett firmanamn registrerat tror utan tvivel att detta beslut fattas under strikt myndighetsutövning.

Det finns två vägar att gå. Man kan informera allmänheten om att det inte går att lita på Patent- och registreringsverket. Om det inte går att lita på verket till 100 % går det nämligen inte att lita på det. Det räcker faktiskt att ett fåtal drabbas av höga skadestånd och höga kostnader i samband med att ett inarbetat firmanamn skall förändras.

Det andra alternativet är att se till att Patent- och registreringsverket blir en myndighet som åläggs ett strikt ansvar och att staten när det gäller de få fall som statsrådet nämner skall vara beredd att kompensera om denna myndighet har gjort något fel.

Det nuvarande läget är helt otillfredsställande. Den här regeringen arbetar för att få i gång småföretag; det är en viktig insats. Då måste man också kunna lita på den myndighet som står för registreringen av firmor.

Anf. 229 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Jag har nu tagit del av Göte Jonssons synpunkter. Jag skall ta dem under övervägande.

Anf. 230 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Det anmärkningsvärda är faktiskt att företaget av tingsrätten och hovrätten har blivit förbjudet att använda namnet.

Vid prövning av skadestånd har tingsrätten konstaterat att det kan diskuteras om en firma med dominanten Halifax borde registreras. Förekomsten av ett likartat släktnamn i Sverige utgjorde inte något absolut hinder. Man tar således ett halvt steg tillbaka. JK och även domstolen säger att det med anledning av denna osäkerhet inte finns skäl för staten att betala skadestånd.

Återigen är det en sådan hantering som gör att den enskilde svenske medborgaren uppfattar rättsläget som mycket osäkert. Det är också utan tvivel ett osäkert rättsläge.

Jag tackar statsrådet för svaret. Jag litar på att statsrådet vidtar nödvän-

diga åtgärder utifrån detta fall. Det får nämligen inte hända en gång till att en småföretagare blir misshandlad av samhället på det här sättet.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1993/94:557 om revisionsplikt för mindre aktiebolag

Anf. 231 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig om regeringen överväger att undanta mindre aktiebolag från kravet på revisionsplikt för att få en bättre överensstämmelse med EG:s bolagsrättsliga direktiv.

EG:s bolagsrättsliga direktiv föreskriver som huvudregel att bolag skall låta revidera årsboksluten. De som ansvarar för revisionen skall också granska förvaltningsberättelserna. Medlemsstaterna får visserligen undanta mindre bolag från dessa krav. Det bör emellertid framhållas att anpassningen till EG:s regelverk inte i sig gör det nödvändigt att ändra de nuvarande svenska reglerna om att det skall finnas revisorer i samtliga aktiebolag.

Jag anser att det för närvarande är för tidigt att uttala sig om huruvida Sverige bör utnyttja den möjlighet som EG-direktiven ger att göra undantag från revisionsplikten i mindre bolag. Frågan är emellertid viktig och värd att uppmärksamma. Regeringens avregleringsdelegation har t.ex. i sin andra rapport nyligen föreslagit att regeringen skall undersöka möjligheten att avskaffa revisionsplikten i de minsta företagen. Enligt min mening är frågan under alla förhållanden sådan att en ändring av nuvarande regler måste föregås av omsorgsfulla överväganden.

För närvarande är frågan om revisionsplikten också aktuell i två pågående utredningsarbeten. Aktiebolagskommittén skall enligt sina direktiv bl.a. ta upp frågor om revisorernas roll i bolagen. Det finns därför anledning att utgå från att Aktiebolagskommittén kommer att överväga frågan om utformningen av revisionsplikten. Redovisningskommittén har i sitt nyligen avgivna delbetänkande, Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv, ansett att frågan bör bli föremål för ytterligare överväganden i kommitténs fortsatta arbete. Det finns anledning att anta att man inom kommittéerna uppmärksammar den debatt som pågår rörande frågan om den framtida utformningen av revisionsplikten vad gäller de mindre företagen. De båda kommittéerna kan förväntas avge sina slutbetänkanden i början av 1995 respektive 1996.

Svaret på frågan är således att revisionsplikten är föremål för överväganden såväl inom regeringskansliet som inom två olika kommittéer.

Anf. 232 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag har sett litet grand på hur det ser ut i en del andra europeiska länder när det gäller den här frågan. Jag vill nämna några exempel.

I Tyskland är de små bolagen undantagna från revisionplikt. I Nederländerna är det samma förhållanden. I Frankrike är små bolag också undand-

tagna från revisionsplikt. I Belgien har man gått längst genom att tillämpa artikel 11 i EG:s fjärde bolagsdirektiv. Det innebär att både små och medelstora bolag är befriade från revisionsplikt. I Storbritannien, som i dag har regler som är jämförbara med de svenska reglerna, övervägs en begränsning av revisionsplikten för de minsta bolagen.

Ute i Europa är alltså det här problemet redan löst. I de länder där man inte har löst det överväger man att göra det. I Norden är vi sent ute i detta sammanhang. Jag har en bestämd känsla av att Danmark, Finland, Norge och Sverige ligger sist med att ta tag i det här problemet.

Statsrådet säger att det för närvarande är för tidigt att uttala sig om huruvida Sverige bör utnyttja den möjlighet som EG-direktiven ger att göra undantag från revisionsplikten i mindre bolag. Jag tycker att vi är sent ute. När jag läser svaret ser jag att den ena kommittén skall vara färdig 1995 och den andra 1996. När tror statsrådet att vi med denna tidsplan kan fatta ett beslut här i riksdagen om att befria de små aktiebolagen från revisionsplikt?

Anf. 233 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Avregleringsdelegationen har nyligen föreslagit att regeringen skall undersöka möjligheten att avskaffa revisionsplikten för de minsta företagen. Frågan är alltså för närvarande aktuell inom regeringskansliet.

Även när det gäller Aktiebolagskommittén är tidsperspektivet inte så förskräckande, eftersom kommittén väntas komma med sitt slutbetänkande i början av 1995, alltså om bara sex månader. Jag tycker nog att det ändå finns anledning att avvakta de överväganden som kommer att göras med anledning av Avregleringsdelegationens rapport och Aktiebolagskommitténs kommande betänkande.

Redovisningskommittén, som visserligen inte skall avge sitt betänkande förrän 1996, har intagit en ganska avvaktande hållning på detta område. Kommittén har förklarat att den hittills inte har funnit anledning att lätta på revisionsplikten för s.k. Artikel 11-bolag. Det krävs i så fall ytterligare överväganden.

I Redovisningskommittén sitter ju experter på just detta område. De har också stannat för att föreslå att undantagsregeln i Artikel 11 för mindre företag vad avser balansräkning i förkortad form inte skall utnyttjas. Det finns alltså vissa överväganden att göra, innan man stannar för att lätta på revisionsplikten för mindre företag.

Anf. 234 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag menar inte att vi i Sverige skall sträcka oss så långt som i Artikel 11 i EU:s fjärde direktiv. Då skulle ganska stora aktiebolag bli befriade från redovisningsplikt i Sverige. Men jag tycker att det skulle vara i högsta grad motiverat att befria små aktiebolag, t.ex. enmansbolag eller familjeägda bolag med begränsad verksamhet, från revisionsplikt – och göra detta snabbt

Statsrådet hänvisar till Aktiebolagskommitténs arbete. Om jag minns rätt fick kommittén tilläggsdirektiv för bara ett tag sedan, vari sades att det som gäller revision och redovisning skall undantas från kommitténs arbete. Jag

har tilläggsdirektiven här. Det är möjligt att jag har missuppfattat dem. Statsrådet har undertecknat dem, så har jag fel får statsrådet rätta mig.

Denna fråga borde behandlas med stor förtur. Vi skall inte behöva vänta på att en massa kommittéer blir färdiga. Jag tycker att regeringen skall starta ett intensivt arbete och snabbt framlägga förslag i denna fråga.

Anf. 235 Statsrådet REIDUNN LAURÉN (-):

Fru talman! Det är riktigt att vi har försökt skilja dessa kommittéers uppdrag från varandra. Men Aktiebolagskommittén skall behandla frågan om revisorernas roll i bolagen. Det finns anledning för kommittén att komma in på frågan om utformningen av revisionsplikten.

Som Birger Andersson kanske förstår kan jag för närvarande inte säga mer än att frågan är under beredning både i regeringskansliet och i kommittéerna. Regeringen är självfallet inställd på att i största möjliga utsträckning underlätta verksamheten för mindre företag. Även de överväganden som görs i detta avseende kommer att utgå från den målsättningen.

Anf. 236 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är överens med statsrådet om att vi har en småföretagarvänlig regering här i landet, som vill underlätta och förenkla för småföretagen. Men här finns ytterligare ett tillfälle att visa handlingskraft. Jag tycker inte att det skulle vara så förfärligt svårt för regeringskansliet att självt ta itu med denna fråga. Det finns ju regler som man kan anknyta till. Vi kan se hur man har gjort i olika västeuropeiska länder. Denna fråga borde vara ganska enkel att lösa, om den riktigt goda viljan finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på fråga 1993/94:556 om värnpliktiga unga företagare

Anf. 237 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Pehr Löfgreen har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att hjälpa unga egna företagare som gör värnplikten.

För företagare som gör värnplikten finns ett system med näringsbidrag. Näringsbidrag utges, som Pehr Löfgreen nämner, med högst 1 500 kr per dag. Enligt vad jag har inhämtat från myndigheterna fungerar det nuvarande systemet mycket väl. Jag vill också framhålla att det förekommer få ärenden om näringsbidrag som avser värnpliktiga under grundutbildningen. I dessa fall är det ytterst sällsynt att nu gällande högsta belopp om 45 000 kr per månad inte skulle vara tillräckligt. Jag kan också nämna att en värnpliktig med nystartat företag har en viss möjlighet att få anstånd med sin värnplikts-tjänstgöring.

Frågor om de värnpliktigas förmåner prövas regelbundet i det årliga budgetarbetet. Förmånsfrågorna måste då vägas mot andra angelägna resursbehov. Skulle det visa sig att systemet med näringsbidrag inte fungerar så väl som jag nyss har sagt, är jag beredd att ompröva frågan.

Anf. 238 PEHR LÖFGREEN (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för detta svar, som är mycket utförligt och i stort sett till fyllest för mig. Jag har dock några små synpunkter som jag vill framföra.

Som statsrådet känner till är det på det viset att alla som genomgår en militär grundutbildning gör det under en plikttag. Med lagar tvingar vi rikets unga män att göra ett avbrott i sina civila förehavanden. Är det då inte självklart att staten måste ta mer ansvar för att de värnpliktiga inte förlorar ekonomiskt på att tjänstgöra i landets försvar? Det faktum att så inte alltid är fallet ställs ännu mer på sin spets om man beaktar att det endast är en knapp majoritet av de värnpliktiga som fullgör sin militära grundutbildning.

För de unga driftiga män som före sin tjänstgöring har startat ett företag finns ett näringsbidrag, som syftar till att täcka det inkomstbortfall som uppstår då den värnpliktige inte kan arbeta för företaget. Detta bidrag är behovsbaserat, och en särskild prövning görs i varje enskilt fall. Hur kan man sätta ett tak på ett system, som efter behov skall kompensera ett påtvingat inkomstbortfall?

Moderaterna har alltid varit ett parti som har strävat efter att uppmuntra initiativrikedom och företagsamhet. Hur kan man då samtidigt i regeringsfunktion tillåta sig att praktiskt slå undan benen på unga företagare, som varken själva valt eller haft någon möjlighet att påverka sin situation? Man får förmoda att taket finns för att bespara staten utgifter. Hur kan man ha en reglering som innebär att de mest produktiva ungdomarnas företag slås omkull? Det är nödvändigt, herr statsråd, att verkligen se över hela frågan, vilket ju statsrådet mycket riktigt har sagt i sitt svar, som är till fyllest för mig.

Anf. 239 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! I ytterst få fall har man behövt utnyttja maximitaket på 45 000 kr. Jag anser att 45 000 kr i månaden knappast är någon blygsam ersättning. Den är närmast det dubbla, fru talman, mot vad en riksdagsledamot tjänar. Jag kan inte vara med om att man tar bort taket helt och hållet. Under det glada 80-talet fanns det, som Pehr Löfgreen väl vet, unga män och kvinnor som tjänade miljoner i veckan. Jag tvivlar på att staten rimligtvis skulle behöva eller ens vilja kompensera detta. Näringsbidraget för värnpliktiga utgör i praktiken inte något större problem enligt de erfarenheter som vi har inom försvaret.

Anf. 240 PEHR LÖFGREEN (m):

Fru talman! Det enda jag vill tillägga är att försvarsministern inte har riktigt rätt när det gäller jämförelsen mellan riksdagsmännens löner och taket på 45 000 kr. Näringsbidraget är en ersättning för förluster och extrakostnader. Jag tycker att vi skall se bidraget på det viset.

I övrigt tackar jag försvarsministern.

Anf. 241 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! En tvångslag innebär alltid att man tvingas avstå från någonting. Det finns andra människor som på grund av värnplikten tvingas avbryta

t.ex. studier eller en akademisk karriär. Dem kompenserar vi inte med upp till 45 000 kr per månad. Men, som sagt, fungerar inte systemet skall vi naturligtvis titta på det. Men min uppfattning är dock att det hittills har fungerat bra.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1993/94:568 om ungdomars ekonomiska situation

Anf. 242 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Ulrica Messing har frågat mig om vilka åtgärder jag som ungdomsminister avser att vidta med anledning av de slutsatser som framkommer i Socialstyrelsens rapport Social rapport 1994.

Jag beklagar att Ulrica Messing inte själv har möjlighet att ta emot svaret.

Socialstyrelsens rapport innehåller en beskrivning och analys av den sociala välfärden för befolkningen i sin helhet. Det är helt korrekt, som Ulrica Messing anger i sin fråga, att ungdomar enligt rapporten är en av de grupper som under främst 1980-talet har fått försämrade villkor.

Detta är emellertid ingen nyhet för mig som ungdomsminister. Redan hösten 1992 beslutade regeringen om direktiv till en särskild utredning om ungdomars levnadsvillkor och framtidsutsikter, den s.k. Generationsutredningen. Bakgrunden var att det fanns tecken på att ungdomar i större utsträckning än andra drabbats av arbetslöshet och bostadsbrist. Utredningen fick i uppdrag att undersöka hur ungdomars etablering på arbets- och bostadsmarknaderna skall kunna underlättas men också att studera om det finns risk för ökade generationsklyftor i samhället samt hur generationsperspektivet skall kunna beaktas vid politiska beslut.

Vidare kommer Statistiska centralbyrån redan denna vecka att redovisa en rapport om ungdomars välfärd och värderingar. Rapporten, som har tillkommit efter uppdrag från regeringens barn- och ungdomsdelegation och Generationsutredningen, kommer att presenteras på fredag vid ett särskilt presseminarium.

Generationsutredningens betänkande kommer också att överlämnas till mig under juni månad.

Jag avser självklart att invänta dessa underlag innan jag överväger eventuella förslag till åtgärder.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att regeringen inte har varit överksam på det här området. Tvärtom har vi för första gången förelagt riksdagen en ungdomspolitisk proposition som diskuterades i kammaren förra veckan.

I de riktlinjer för ungdomspolitiken som riksdagen nu fastställt framhålls ungdomars rätt till goda uppväxtvillkor och vikten av att de ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna. Betydelsen av en helhetssyn på ungdomars situation har också varit ett skäl till att myndigheten på ungdomsområdet – fr.o.m. den 1 juli Ungdomsstyrelsen – skall få ett tydligare ansvar när det gäller att främja ungdomars villkor i samhället.

Regeringen har satt ungdomsfrågorna högt på den politiska dagordningen inte bara av omsorg om ungdomarna utan om hela samhället. Ungdomars

levnadsvillkor och framtidsutsikter påverkar deras framtidstro och har därför betydelse för samhällsutvecklingen i stort.

Socialstyrelsens rapport ser jag främst som en bekräftelse på hur viktigt det är att dessa frågor även uppmärksammas i fortsättningen.

Prot. 1993/94:114

31 maj 1994

Svar på frågor

Då Ulrica Messing, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav talmannen att Inger Lundberg i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 243 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill på mina och Ulrica Messings vägnar tacka civilministern för svaret.

Det här är en angelägen fråga. Jag vet att våra ungdomar i riksdagen möter ungdomar ute som är mycket bekymrade för framtiden och tycker att de litet grand stannar upp i sin chans att etablera sig som vuxna.

Det kommer nu allt fler rapporter om ökade klyftor i samhället. Om ingenting görs är vi på väg mot ett tvåtredjedelssamhälle.

För ett halvår sedan kom Socialstyrelsen med en annan rapport. Den pekade på segregation. Den pekade på omfördelning där resurser tas från de barn och ungdomar som har det allra jobbigast och som löper de största riskerna för framtiden.

Den rapport vi nu diskuterar visar på klassklyftor där ungdomarna är förlorare. I dag står ungefär två och en halv årskull utanför den ordinarie arbetsmarknaden. 80 000 ungdomar är öppet arbetslösa. Det är mot den bakgrunden och utifrån ungdomarnas krav som vi socialdemokrater har ställt krav på en ungdomsgaranti.

Civilministern nämner ungdomspropositionen. I den sägs att ungdomarna skall ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna. Men det som har hänt på senare år är att allt fler ungdomar får allt mindre möjligheter att flytta hemifrån. Det finns i dag 25-, 26- och 27-åringar som flyttar hem till mamma och blir mambo, som ungdomarna kallar det själva, för att de inte har råd och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Jag vill därför fråga ungdomsministern följande: Skall vi avvakta ytterligare utredningar? Är det inte dags att se över ungdomarnas möjlighet att få en garanti för sysselsättning? Är det inte viktigt att regeringen tar initiativ som ger ungdomarna möjlighet att flytta hemifrån och etablera sig som vuxna?

Anf. 244 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag möter också en hel del ungdomar, och jag vet att det finns bekymmer bland många av dem framför allt just för att de inte har ett jobb. Vi har alldeles för många arbetslösa ungdomar i dag. Därför har också regeringen vidtagit ett stort antal arbetsmarknadspolitiska åtgärder – faktiskt fler än någonsin hittills i Sverige – för att under denna svåra period underlätta för så många ungdomar som möjligt.

Klassklyftorna finns, och de minskade tyvärr inte i någon större utsträckning under Socialdemokraternas långa regeringsinnehav. När vi skrev ungdomspropositionen och tittade närmare på vilka som väljer högre studier vi-

sade det sig att det nästan inte har hänt någonting. Det är fortfarande barn till högutbildade välavlönade föräldrar som i första hand väljer högre utbildning. Jag tror att man får sätta in helt andra åtgärder än man har gjort hittills.

Ungdomsgaranti är en socialpolitisk insats som bygger på en modell från Danmark. Jag tror att det är viktigare att vi försöker få fram jobb som ungdomarna sedan kan behålla. Vi skall alltså underlätta för företagen att ge fler människor jobb – inte minst då ungdomarna.

Anf. 245 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag rekommenderar civilministern att väldigt grundligt läsa utredningen Ursprung och utbildning – social snedrekrytering till högre studier. Den visar att snedrekryteringen har minskat mycket kraftigt under 1900-talet. Bakgrunden till det är i mycket stor utsträckning den ekonomiska utjämningen och den gemensamma grundskolan.

Utgjämningen har varit mycket mindre under 70- och 80-talet, men det har fortfarande varit anmärkningsvärda förändringar i ett internationellt perspektiv. Det som nu händer är att mycket av den gemensamma grundskolan bryts sönder och att vi riskerar ökad snedrekrytering.

Jag skulle vilja rekommendera civilministern att ta de danska erfarenheterna på väldigt stort allvar. Ingenting är allvarigare för ungdomarna än att känna att de inte har en uppgift. Det är därför vi socialdemokrater så starkt driver frågan om en ungdomsgaranti parat med en aktiv näringspolitik och aktivt arbete för den ordinarie arbetsmarknaden.

Anf. 246 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Det är som jag säger: Den sociala snedrekryteringen har inte minskat under de senaste tioårsperioderna. Jag tycker att det är allvarligt. Vi måste hjälpas åt att hitta medel för att komma till rätta med det. Det som har gjorts hittills har absolut inte räckt.

Jag håller med om att det är bättre att ha någonting att göra än att inte ha någonting alls att göra. Vi är i ett läge då ekonomin ändå är på väg uppåt och där de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i form av ungdomspraktik och annat som regeringen har satt in för att mildra övergången börjar att trappas av därför att de börjar ersättas av riktiga jobb. Då är det fel att satsa stort på ytterligare åtgärder av den typen.

Det är det jag vill säga när jag vänder mig emot att man tar den danska ungdomsgarantin som exempel. Den kan man ta till i en nedgång och i en lågkonjunktur, men inte när vi är på väg uppåt.

Anf. 247 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tror knappast att 80 000 öppet arbetslösa ungdomar kan vara nöjda med att regeringen säger att det nog löser sig och att vi är inne i en konjunkturuppgång. Visst måste de ungdomarna känna sig bekymrade när de ser att regeringen inte bryr sig mer om deras verklighet än att man skär ned på utbildningsvikariaterna, som är en av de absolut finaste sysselsättningsåtgärderna och som definitivt inte stör arbetsmarknaden. Tvärtom rustar de såväl äldre arbetskraft som ungdomarna och Sverige som helhet för framtiden.

Jag blir litet förvånad och på sätt och vis kanske också litet glad när civilministern säger att hon vill verka för att man skall jobba med frågorna om social snedrekrytering. Det är bara det att det inte alls stämmer med det utbildningsministern gör. Det stämmer inte alls med det majoriteten i utbildningsutskottet gör.

Vi socialdemokrater har krävt att den förnämliga utredningen Ursprung och utbildning skall bli föremål för politisk analys. Det händer ingenting från regeringens sida.

Anf. 248 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag tycker att det är helt fel att säga att regeringen inte bryr sig om alla dessa ungdomar. Jag upprepar att det aldrig har vidtagits arbetsmarknadspolitiska åtgärder i så stor omfattning som under denna regerings tid. Det har vi gjort just för att visa att vi bryr oss om vad ungdomarna har för sig under den svåra lågkonjunkturen.

Antalet utbildningsplatser har faktiskt ökat markant under den här tiden. Det tredje gymnasieåret har införts för alla elever som har lämnat den tvååriga gymnasieutbildningen.

Inom den högre utbildningen har vi också utökat antalet platser.

Jag tror att vi delvis kan komma åt den sociala snedrekryteringen genom större möjligheter att välja hur man vill lägga upp arbetet i skolan. Om man kan få hjälp med det, kan man få en mer specialinriktad uppläggning av sin utbildning. Alla behöver inte ha det precis likadant. Det tror jag är ett sätt. Vi arbetar gemensamt i den riktningen i regeringen.

Anf. 249 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Vi har fått en bild av vad civilministern tror när det gäller förändringar av den sociala snedrekryteringen. Det allvarliga är att den skiljer sig markant från de uppgifter som de forskare har som mycket noggrant har studerat den sociala snedrekryterings effekter. De konstaterar att en uppdelning i skola med alltför mycket uppdelning är ett mycket allvarligt hot mot möjligheten att bryta snedrekryteringen och att det just har varit den sammanhållna grundskolan som har betytt att många fler barn från arbetarklassen i dag går vidare till högre studier. Jag vädjar till civilministern: Gå hem och läs och analysera utredningen!

Jag måste fråga civilministern: Varför skära ner på utbildningsvikariatet? Varför tog det så lång tid innan man gjorde satsningen på det tredje gymnasieåret? Vi socialdemokrater har gång på gång krävt åtgärder. Vi har gjort det därför att vi lever så nära de arbetslösa ungdomarna. Vi har hela tiden upplevt att regeringen bromsar och inte är beredd att med kraft jobba för ungdomarna.

Anf. 250 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Inger Lundberg är inte ensam om att leva nära de arbetslösa ungdomarna. Det gör jag också och de andra i regeringen. Vi lever inte något liv som är skilt från verkligheten. Vi har den nära inpå oss. Vi vet precis hur de ungdomar mår som har varit arbetslösa en längre tid. Därför har vi satt in dessa åtgärder.

Visst, det kunde kanske ha gått fortare i vissa fall. Men detta är frågor som behöver utredas. Man behöver ha tänkt igenom hur en åtgärd skall se ut innan man lägger fram ett genomtänkt förslag.

Ungdomspraktiken har blivit en succé. Över 90 % av ungdomarna själva säger att de är nöjda med den. Nästan 30 % av dem som haft en ungdomspraktikplats har fått ett fast jobb efter ungdomspraktiken. Särskilt nu på slutet ökar antalet som får ett fast jobb. Då tycker jag inte att man kan säga att regeringen inte har vidtagit några åtgärder för att hjälpa ungdomarna in på arbetsmarknaden. Det är precis det vi har sysslat med.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1993/94:570 om inomregional skatteutjämning i Stockholms län

Anf. 251 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Björn Ericson har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag om att upphäva lagen som möjliggör en inomregional skatteutjämning i Stockholms län.

I samband med att regeringen i 1992 års kompletteringsproposition föreslog ett nytt statligt utjämnningssystem uttalade jag att systemet bör ges en sådan utformning att det inte finns behov av särskilda regionala utjämnings-system. Mot bakgrund av att den s.k. strukturutjämnningen skulle utredas ytterligare ansåg jag att den inomregionala skatteutjämnningen i Stockholms län borde bibehållas under åren 1993 och 1994. Det fortsatta behovet av detta inomregionala system avsågs prövas i samband med ställningstagandet till en reviderad strukturutjämnning inför år 1995.

Som Björn Ericson känner till blev det i stället så att det tillsattes en parlamentarisk beredning med uppdrag att föreslå hur statens bidrag till kommuner respektive landsting och hur utjämnningen av de ekonomiska förutsättningarna mellan dem skall utformas fr.o.m. år 1996. Som en konsekvens av det föreslog regeringen i årets kompletteringsproposition en "frysning" av utjämningsbidragen för år 1995. Det innebar också att det inte fanns skäl att nu pröva om den inomregionala skatteutjämnningen bör vara kvar eller inte.

Regeringen har således inte tagit ställning till om lagen som möjliggör en inomregional skatteutjämning i Stockholms län bör vara kvar eller inte. Den frågan får anstå tills den parlamentariska beredningens förslag skall prövas någon gång nästa vår.

Anf. 252 BJÖRN ERICSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för det mycket raka svaret. Jag hade naturligtvis förberett mig med kompletterande, uppföljande frågor. Men om jag har förstått det rätt är detta den sista frågan som kan ställas under denna riksdagsperiod, och klockan har runnit i väg. Jag skall därför fatta mig mycket kort.

Jag uppfattar svaret så, att det program som den 24 maj utspann sig i Radio Stockholm med finanslandstingsrådet Ralph Lédel som en av de medver-

kande, har vilselett många av dem som lyssnade. Han påstod där att finansministern hade föreslagit att den inomregionala skatteutjämningen i Stockholms län skulle avskaffas. Det är bara att konstatera att så nu inte är fallet, och det är jag mycket glad för.

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 253 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag kan inte uttala mig om det som sades i ett radioprogram som jag tyvärr inte hade möjlighet att lyssna till. Det som sägs i mitt svar är också det som riksdagen redan har beslutat om och som möjligen Björn Ericson kunde ha känt till. Det framgår av finansutskottets betänkande våren 1992 liksom av de förslag som vi har lagt fram i kompletteringspropositionen nu i år. Frågan återkommer alltså i samband med ställningstagandet till förslag från den parlamentariska beredningen om ett utjämningssystem för kommuner och landsting fr.o.m. 1996.

Anf. 254 BJÖRN ERICSON (s):

Fru talman! Det är helt rätt. Jag kände också till det. Men eftersom påståendet kom så klart och finansministern beskylldes för att ha sagt på detta vis, måste jag ställa frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1993/94:KU38 och KU40

Justitieutskottets betänkanden 1993/94:JuU29 och JuU30

41 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU39 Försöksverksamhet med medborgarkontor

Lagutskottets betänkanden

1993/94:LU31 Ny sjölag

1993/94:LU34 Förändringar i lönegarantisystemet

1993/94:LU35 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkanden

1993/94:SoU27 Handikappombudsman

1993/94:SoU28 Psykiskt stördas villkor

Utbildningsutskottets betänkanden

1993/94:UbU11 Utvecklingsplan för skolväsendet

1993/94:UbU12 Utbildning och forskning

Prot. 1993/94:114
31 maj 1994

1993/94:UbU13 Vårdhögskolorna
1993/94:UbU14 Distansundervisning, m.m.
1993/94:UbU15 Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1993
1993/94:UbU18 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
1993/94:UbU20 Vissa ändringar i skollagen

Trafikutskottets betänkande
1993/94:TU35 En effektivare fordonskontroll

Jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU29 Lag om genetiskt modifierade organismer

Näringsutskottets betänkande
1993/94:NU25 Innovationsstöd

42 § Kammaren åtskildes kl. 19.46.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 38 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 82 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 25 § anf. 164 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 31 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Svar på fråga 1993/94:553 om villkor för bistånd från socialtjänsten	1
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Göte Jonsson (m)	
3 § Svar på frågorna 1993/94:554 och 573 om ökningen av asylsökande, m.m.	4
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Lars Moquist (nyd)	
Gustaf von Essen (m)	
4 § Svar på fråga 1993/94:564 om asylsökande från Rwanda	8
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
5 § Svar på fråga 1993/94:565 om frivilligorganisationernas insatser för asylsökande m.m.	11
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Berndt Ekholm (s)	
6 § Svar på fråga 1993/94:567 om kontroll av avvisades identitet ..	15
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Berith Eriksson (v)	
7 § Svar på fråga 1993/94:578 om praxisändring i asylärenden	16
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Maud Björnemalm (s)	
8 § Svar på fråga 1993/94:522 om massfabriken i Olshammar	19
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Håkan Strömberg (s)	
9 § Svar på fråga 1993/94:524 om miljösituationen i Öresund	22
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Bengt Silfverstrand (s)	
10 § Svar på frågorna 1993/94:530 och 562 om förvaring av kärnbränsleavfall	25
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Bengt Hurtig (v)	
11 § Svar på fråga 1993/94:542 om ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken	27
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Berndt Ekholm (s)	
12 § Svar på fråga 1993/94:543 om uppföljning av Riokonferensen	32
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Berndt Ekholm (s)	

13 §	Svar på fråga 1993/94:561 om den aviserade miljöbalken	36
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Annika Åhnberg (-)	
14 §	Svar på fråga 1993/94:576 om miljöstatsningarna i Öst- och Centraleuropa	39
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Ulla Pettersson (s)	
15 §	Svar på frågorna 1993/94:550 och 552 om den nya läroplanen	41
	Statsrådet Beatrice Ask (m)	
	Eva Johansson (s)	
16 §	Svar på fråga 1993/94:571 om lektorstjänster vid gymnasieskolan	44
	Statsrådet Beatrice Ask (m)	
	Ingrid Näslund (kds)	
17 §	Svar på fråga 1993/94:548 om ungdomars sommararbete	47
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Göte Jonsson (m)	
18 §	Svar på fråga 1993/94:563 om ungdomsarbetslösheten	49
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Claus Zaar (nyd)	
19 §	Svar på fråga 1993/94:569 om SJ:s verksamhet i Ånge	52
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Sigge Godin (fp)	
20 §	Svar på fråga 1993/94:577 om teletaxorna och regional kostnadsbalans	55
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Christer Skoog (s)	
21 §	Svar på fråga 1993/94:579 om arbetstagarers kritik av arbetsgivare	57
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Monica Öhman (s)	
22 §	Svar på fråga 1993/94:555 om lönevillkoren inom utrikesförvaltningen	58
	Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
	Pär Granstedt (c)	
23 §	Svar på fråga 1993/94:558 om Kambodja	60
	Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
	Hans Göran Franck (s)	
24 §	Svar på frågorna 1993/94:559 och 575 om den kurdiska frågan i FN, m.m.	63
	Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
	Gustaf von Essen (m)	
	Hans Göran Franck (s)	
25 §	Svar på fråga 1993/94:580 om Etiopien	68
	Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
	Viola Furubjelke (s)	
26 §	Svar på fråga 1993/94:525 om avdragsgill kostnad för förlust på grund av brott	71
	Statsrådet Bo Lundgren (m)	
	Fredrik Reinfeldt (m)	

27 § Svar på fråga 1993/94:534 om realräntelån	72	Prot. 1993/94:114 31 maj 1994
Statsrådet Bo Lundgren (m) Dan Eriksson i Stockholm (nyd)		
28 § Svar på fråga 1993/94:546 om konkurserna inom bostadssektorn	73	
Statsrådet Bo Lundgren (m) Sören Lekberg (s)		
29 § Svar på fråga 1993/94:560 om villkor för textilimport	75	
Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m) Annika Åhnberg (-)		
30 § Svar på fråga 1993/94:528 om studerandes rabatterade resor . .	79	
Utbildningsminister Per Unckel (m) Bengt Hurtig (v)		
31 § Svar på fråga 1993/94:538 om information om utländska studier	80	
Utbildningsminister Per Unckel (m) Margitta Edgren (fp)		
32 § Svar på fråga 1993/94:547 om nationella forskningslaboratorier	84	
Utbildningsminister Per Unckel (m) Bengt Silfverstrand (s)		
33 § Svar på fråga 1993/94:551 om stödet till privata skolor	85	
Utbildningsminister Per Unckel (m) Eva Johansson (s) Talmannen (om ytterligare inlägg)		
34 § Svar på fråga 1993/94:574 om examensbenämningarna vid de konstnärliga högskolorna	90	
Utbildningsminister Per Unckel (m) Ingela Mårtensson (fp)		
35 § Svar på fråga 1993/94:549 om registrering av bolagsnamn	91	
Statsrådet Reidunn Laurén (-) Göte Jonsson (m)		
36 § Svar på fråga 1993/94:557 om revisionsplikt för mindre aktiebo- lag	94	
Statsrådet Reidunn Laurén (-) Birger Andersson (c)		
37 § Svar på fråga 1993/94:556 om värnpliktiga unga företagare ...	96	
Försvarsminister Anders Björck (m) Pehr Löfgren (m)		
38 § Svar på fråga 1993/94:568 om ungdomars ekonomiska situation	98	
Civilminister Inger Davidson (kds) Inger Lundberg (s)		
39 § Svar på fråga 1993/94:570 om inomregional skatteutjämning i Stockholms län	102	
Finansminister Anne Wibble (fp) Björn Ericson (s)		
40 § Förnyad bordläggning	103	
41 § Bordläggning	103	

